

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВА

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

НА ТЕМУ:

СТРАТЕГІЇ ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Студентки 2 курсу магістратури денної форми навчання
спеціальності 051 «Економіка»
освітньо-професійної програми «Економіка бізнесу»
Ящук Катерини Олександрівни

Науковий керівник:
д.е.н., професор Филюк Галина Михайлівна

Засвідчую, що в цій дипломній
роботі немає запозичень із праць
інших авторів без відповідних посилань

Студентка _____
(підпис)

Робота допущена до захисту в Екзаменаційній комісії рішенням кафедри
економіки підприємства від «16» травня 2022 р., протокол № 8

Завідувач кафедри економіки підприємства,
доктор економічних наук, професор
Филюк Галина Михайлівна

(підпис)

Київ – 2022

Анотація

Дипломної роботи на тему «Стратегії оновлення основних засобів на підприємстві» студентки 2 курсу магістратури

Ящук Катерини Олександрівни

Магістерська робота присвячена актуальній темі підвищення ефективності діяльності роботи підприємств за рахунок реалізації стратегій оновлення основних засобів. При розгляді теоретико-методичних аспектів процесу оновлення основних засобів розглянуто сутність основних засобів, їх основні характеристики, роль основних засобів для підприємства, джерела фінансування процесу оновлення основних засобів, показники оцінювання ефективності використання основних засобів та основні етапи цього процесу.

Дослідження особливостей управління основними засобами та ефективності їх використання ТОВ «Агробуд» показало, що оновленню основних засобів на даному підприємства приділяється значна увага, проте використовуються вони неефективно.

На основі аналізу діяльності ТОВ «Агробуд» було встановлено які фактори чинять найбільший вплив на ефективність використання основних засобів та на основі цього визначено екстенсивні та інтенсивні шляхи підвищення рівня використання основних засобів підприємства, визначено резерви покращення їх використання та способи залучення фінансових ресурсів для їх відновлення. Досліджено, що саме оновлення основних засобів забезпечить покращення подальшої діяльності підприємства і дозволить йому розвиватися за рахунок отриманого нерозподіленого прибутку.

Abstract

of the Master's Research Paper "Strategies for updating fixed assets at the enterprise"

The work is devoted to the topical issue of improving the efficiency of enterprises through the implementation of strategies for updating fixed assets. When considering the theoretical and methodological aspects of the process of renewal of fixed assets, the essence of fixed assets, their main characteristics, the role of fixed assets for the enterprise, sources of funding for the process of renewal of fixed assets, indicators of efficiency of fixed assets and the main stages of this process.

A study of the peculiarities of fixed assets management and the efficiency of their use of LLC -Agrobudll showed that the renewal of fixed assets at this company is given considerable attention, but they are used inefficiently.

Based on the analysis of LLC -Agrobudll, it was determined which factors have the greatest impact on the efficiency of fixed assets and based on this identified extensive and intensive ways to improve the use of fixed assets, identified reserves to improve their use and ways to attract financial resources for their recovery. It is investigated that the renewal of fixed assets will improve the future activities of the enterprise and allow it to develop at the expense of retained earnings.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1. Поняття та класифікація основних засобів підприємства	9
1.2. Джерела формування та відтворення основних засобів підприємства	16
1.3. Методики оцінювання ефективності використання основних засобів підприємства	25
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I.....	34
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ І ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «АГРОБУД»	36
2.1. Організаційно-економічна характеристика та особливості управління основними засобами підприємства.....	36
2.2. Аналіз стану, руху та структури основних засобів підприємства	44
2.3. Оцінювання ефективності використання основних засобів підприємства	50
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II	56
РОЗДІЛ 3. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ОНОВЛЕННЯМ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «АГРОБУД»	57
3.1. Екстенсивні та інтенсивні шляхи підвищення рівня використання основних засобів підприємства.....	57
3.2. Резерви покращення використання основних засобів підприємства	65
3.3. Способи залучення фінансових ресурсів для відновлення основних засобів підприємства.....	80
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III	91

ВИСНОВКИ	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	96
ДОДАТКИ.....	109

ВСТУП

Основною метою функціонування підприємств будь-якої сфери діяльності є задоволення потреб споживачів шляхом виготовлення товарів, надання послуг, виконання робіт. Для досягнення цієї мети воно потребує наявності певних ресурсів, одним з яких є основні засоби. Саме їх кількість та якість визначає можливість здійснення підприємством його операційної діяльності, формує його виробничу потужність та виробничий потенціал. За сучасних умов господарювання, які характеризуються обмеженими обсягами інвестицій та незначною кількістю вільних фінансових ресурсів, підприємствам варто приділяти значну увагу управлінню наявними основними засобами та ефективності їх використання.

Рациональне користування основними засобами значно впливає на продуктивність праці та собівартість продукції. Завдяки цьому вирішується низка економічних завдань: виробництво наближається до потреб ринку; виробнича діяльність комплексно раціоналізується; меншою мірою використовують доступні для підприємства та необхідні для виробництва ресурси – що підвищує конкурентоспроможність продукції підприємства на ринку та, відповідно, майбутні його доходи тощо.

Особливості формування основних засобів на початку діяльності, ефективність їх використання та відтворення в процесі її здійснення, напрям зміни їх структури та якісних характеристик, значною мірою впливають на фінансовий стан суб'єкта господарювання та можливості його подальшого розвитку. Саме тому дослідження ефективності використання основних засобів підприємства та стратегій їх оновлення є актуальною проблемою.

Теоретичну основу дослідження сутності, видів та ефективності використання основних засобів склали наукові праці таких вчених, як: І.О. Бланк [4], Л.І. Бровко [6], І.О. Геращенко [10], К.О. Кандиба [38], І.В. Ковальчук [36], Н.О. Кодацька [38], В.Г. Савицька [73], А.В. Судук [79], О.Ю. Мірошніченко [48], С.В. Філіппова [83], А.В. Єлькін [26], А.П. Косяк [42], Л.О. Пашнюк [61], В.М. Шарманська [89], Дж. Аркані [94], Б. Кейтмана [101], Д.

Шеноя [103], С. Чанда [99] та інших. Проведені дослідження виявили відсутність в економічній літературі єдиного підходу до трактування сутності основних засобів підприємства, повної їх класифікації, систематизації показників ефективності їх використання, етапів проведення оцінювання основних засобів підприємства та чіткої методики його здійснення. Все це обумовлює необхідність проведення подальшого теоретичного аналізу.

Метою дипломної роботи є розгляд та узагальнення теоретико-методичних та практичних аспектів дослідження основних засобів підприємства, обґрунтування напрямків підвищення ефективності їх використання та покращення управління оновленням основних засобів підприємства.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішуються наступні завдання:

- охарактеризувати поняття та класифікацію основних засобів підприємства;
- визначити джерела формування та відтворення основних засобів підприємства;
- розглянути методику оцінювання ефективності використання основних засобів підприємства;
- проаналізувати та оцінити основні засоби ТОВ «Агробуд»;
- визначити шляхи підвищення ефективності використання та управління оновленням основних засобів на ТОВ «Агробуд»;
- розглянути способи залучення фінансових ресурсів для забезпечення відновлення основних засобів ТОВ «Агробуд».

Об'єктом дослідження є основні засоби підприємства, зокрема ТОВ «Агробуд».

Предметом дослідження – теоретико-методичні та практичні аспекти дослідження ефективності використання та оновлення основних засобів підприємства.

В роботі використано такі загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, як: історичний, порівняння та узагальнення (при дослідженні підходів до трактування терміну «основні засоби»), монографічний (при аналізі

методик оцінювання ефективності використання основних засобів підприємства), системний та метод групування (для систематизації показників ефективності використання основних засобів підприємства), метод аналізу та синтезу (при визначенні особливостей управління основними засобами на ТОВ «Агробуд» та ефективності їх використання), графічний, табличний (для наочного відображенні результатів оцінювання основних засобів ТОВ «Агробуд»), наукового узагальнення, прогнозування (для розробки рекомендації і визначення шляхів підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «Агробуд»), абстрактно-логічний (при здійсненні теоретичних узагальнень та формулюванні висновків), метод детермінованого факторного аналізу (для визначення ступеня впливу факторів на значення показників ефективності використання основних засобів ТОВ «Агробуд») та інші.

Інформаційною базою, при написанні дипломної роботи, виступали нормативно-правові акти України, праці вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали періодичних видань, дані фінансової звітності ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр., власні розрахунки автора.

Структура дипломної роботи включає в себе: вступ, 3 розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. У першому розділі розглянуто теоретико-методичні аспекти дослідження основних засобів підприємства. Зокрема, наведено трактування сутності основних засобів, їх класифікацію, визначено характерні ознаки, переваги та недоліки використання основних засобів підприємства. Організаційно-економічну характеристику ТОВ «Агробуд», особливості управління його основними засобами та результати оцінювання структури, стану та ефективності їх використання представлено у другому розділі роботи. У третьому розділі обґрунтовано шляхи підвищення ефективності використання основних засобів досліджуваного підприємства та досліджено можливі способи залучення коштів для відновлення основних засобів.

Дипломна робота представлена на 143 с., містить: 36 таблиць, 16 схем, 48 формул, 15 додатків, 103 найменувань у списку використаних джерел.

I РОЗДІЛ. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Поняття та класифікація основних засобів підприємства

Основні засоби є базисом для початку функціонування підприємств у будь-якій галузі. Саме їх кількість визначає розміри підприємства, можливі обсяги виробництва продукції (надання послуг, здійснення робіт), а їх якісний стан впливає не лише на виробничі, а й на фінансові результати діяльності підприємств, оскільки від нього залежить продуктивність праці, рівень механізації та автоматизації виробництва, собівартість продукції тощо. Це, в свою чергу, визначає конкурентоспроможність суб'єкта господарювання та його прибуток, а отже, перспективи його подальшого розвитку.

Аби мати повне уявлення щодо того, що саме належить до основних засобів, потрібно розглянути визначення категорії «основні засоби». Трактуювання даної категорії можна знайти у працях багатьох українських та зарубіжних вчених, зокрема Й.С. Завадського [30], В.П. Шила [90], В.Н. Сердюк [76], Н.В. Довгалюк [19], І.О. Бланка [4], О.В. Коваленка [35] та ін. Проте через масштабність та багатовекторність цього поняття, його взаємозв'язок з великою кількістю інших економічних явищ та процесів, які існують на підприємстві, серед науковців немає єдиного трактування поняття «основних засобів» та існує наукова дискусія з цього питання. Погляди дослідників щодо визначення поняття «основні засоби» наведено в додатку А, табл. А.1. Аналіз даної таблиці показав, що усі наведені визначення мають як спільні так і відмінні риси. Такі науковці, як Й.С. Завадський та Н.В. Довгалюк [19, 30], стверджують, що основні засоби використовуються лише у виробничій діяльності, однак таке твердження є невірним, так як на практиці вони залучаються і для виконання функцій в інших видах діяльності, наприклад для збуту товарів, надання послуг, забезпечення діяльності адміністративних підрозділів тощо. Саме тому решта науковці вважає за доцільне при визначенні поняття «основні засоби» вказувати, що вони

використовуються як у виробничій, так і у невиробничій сфері. Однак деякі з них не зазначають спосіб, яким вартість основних засобів переноситься на вартість продукції. Окрім того, лише В.Н. Сердюк [76] у своєму трактуванні сутності «основних засобів» зазначає, що їх вартість повинна перевищувати встановлену підприємством межу. Ми вважаємо це є правильним, оскільки дозволяє відокремити основні засоби від малоцінних швидкозношуваних предметів, які також можуть мати деякі ознаки основних засобів.

Спільним в усіх розглянутих визначеннях є те, що всі автори зазначають мінімальний термін використання основних засобів, який складає не менше одного року або одного операційного циклу. Ми також вважаємо це доречним, так як підприємства отримує основний засіб з метою його тривалого використання під час своєї діяльності.

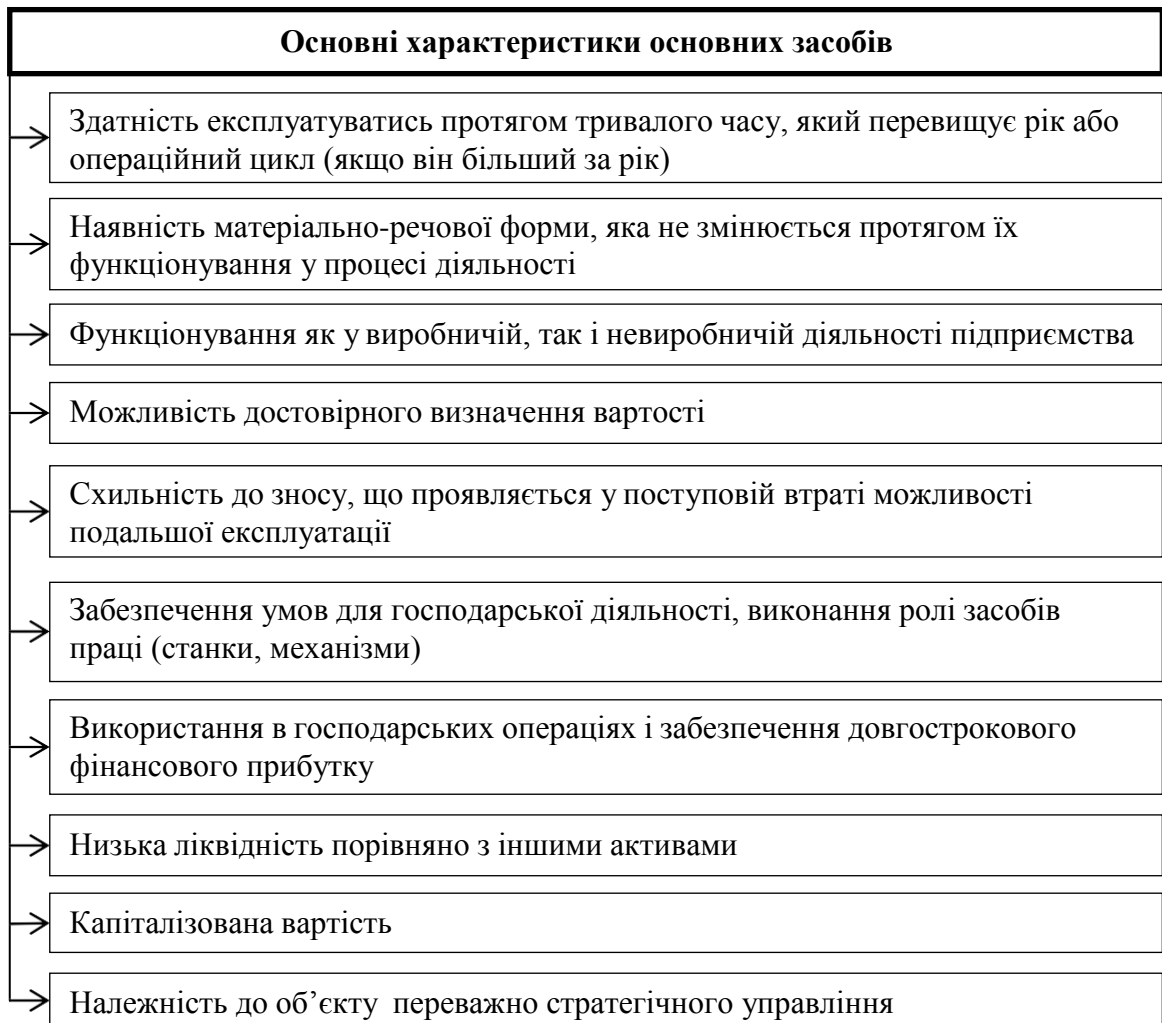
Варто зазначити, що немає єдиного підходу до трактування терміну «основні засоби» і на законодавчому рівні. Наведемо трактування зазначене в основних нормативних актах, що регулюють облік основних засобів в українському законодавстві у додатку А, табл. А.2. З наведеної таблиці можна побачити, що бухгалтерське та податкове законодавство дещо по-різному визначають поняття «основні засоби». Зокрема, у Податковому кодексі України [63], визначено вартісну межу об'єктів, які можуть бути віднесені до основних засобів, що складає 6000 грн. Також тут вказано те, що вартість основних засобів в процесі господарської діяльності поступово зменшується за рахунок зносу. Проте податкове законодавство до основних засобів відносить лише ті, які використовуються у виробництві. Натомість поняття «основні засоби» у нормативно-правових актах, на основі яких здійснюється їх бухгалтерський облік, включає в себе як виробничі, так і не виробничі основні засоби, але не визначає їх вартісної межі, яку підприємство має встановлювати самостійно, та не вказує спосіб, яким вартість основних засобів переноситься на вартість готової продукції (робіт, послуг). Порівнюючи визначення, наведені в національних та міжнародних стандартах бухгалтерського обліку, можна побачити, що вони подібні, але все ж таки мають одну відмінність. У П(С)БО 7 «Основні засоби» [57], більш чітко

вказаний термін корисного використання основних засобів, який становить більше одного року або одного операційного циклу, тоді як у міжнародних стандартах визначено, що основні засоби мають використовуватися більше одного періоду. Відповідно до визначення, яке міститься у Господарському кодексі України [15], основні засоби ототожнюються з основними фондами. Спільним між зазначеними трактуваннями є те, що в усіх нормативно-правових актах України основні засоби характеризуються як матеріальні активи підприємства, що мають використовуватися протягом тривалого часу.

Зважаючи на всі розглянуті зауваження, доцільно сформулювати таке визначення основних засобів: основні засоби – це матеріальні активи підприємства, вартість яких перевищує встановлену мінімальну межу, і які використовуються у різних видах діяльності підприємства більше одного року (або операційного циклу, якщо він більший за рік), зберігають при цьому свою матеріально-речову форму та частинами, у міру свого фізичного та морального зносу, переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції (наданих послуг, виконаних робіт) у вигляді амортизаційних відрахувань.

В результаті аналізу усіх наведених визначень можна визначити основні характеристики основних засобів, які водночас є і критеріями їх визнання, що відображені на рис 1.1.

Інколи зазначені критерії доцільніше застосовувати не до окремого об'єкта, а до сукупностей об'єктів. Наприклад, підприємство може володіти допоміжним обладнанням чи запасними частинами, які можуть використовуватись лише з певним основним засобом, та регулярне використання яких не очікується. В такому разі їх відображають як основні засоби, а у якості терміну корисного використання встановлюють період, що не перевищує термін корисного використання активу, з яким дане допоміжне обладнання та запасні частини використовують. Або ж може бути випадок, що деякий об'єкт основних засобів варто розподілити на окремі компоненти, за умови, що їх терміни корисного використання відрізняються.

Джерело: складено автором на основі [14, 31, 62, 71, 81, 101].

Основні засоби є складовою необоротних активів, тому їм притаманні всі ознаки останніх, проте вони відрізняються від інших складових необоротних активів. А саме тим, що мають матеріальну форму, мають стан, що придатний до експлуатації, не мають біологічних перетворень, також це не є заборгованість, або ж інвестиції, вартість основних засобів повинна бути вищою визначеної на законодавчому рівні межі.

На підприємстві основні засоби є важливою складовою його виробничої діяльності, через що вони відіграють важливу роль при виготовленні конкурентоспроможної продукції, беруть активу участь у процесі створення нових робочих місць тощо. Вагоме значення основних засобів для підприємства обумовлено тим, що вони:

– виступають як основа для створення компанії. Кожному підприємству для започаткування діяльності потрібні основні засоби;

- є основою матеріально-технічної бази компанії;
- є основою для визначення асортименту, кількості та якості продукції, технічного рівня підприємства, рівня механізації та автоматизації виробництва;
- сприяють розширенню та диверсифікації підприємства;
- забезпечують перероблення сировини, вироблення та транспортування товарів, переробку відходів;
- допомагають залучити додаткові кошти для діяльності підприємства, так як придатні для продажу або використання у якості застави при отриманні кредиту.

Таким чином, впливає, що оптимальна кількість основних засобів є необхідною передумовою успіху підприємства. Тому на кожному підприємстві треба управляти не тільки процесом створення та оновлення основних засобів, а й ефективністю їх використання.

Поряд з терміном «основні засоби» використовується таке поняття, як «основний капітал». «...Основний капітал – це грошова оцінка майна, використовованого в якості засобу виробництва, що діє протягом тривалого часу і зберігає свою натуральну форму...» [5]. Може здатися, що зазначений термін є тотожний основним засобам, проте це не так. Основний капітал – поняття ширше за основні засоби, оскільки включає в себе «...довгофункціонуючі матеріальні цінності (земельну власність, будівлі, устаткування), фінансові вкладення (власні цінні папери, вкладення в інші підприємства, борги інших підприємств), нематеріальні активи (патенти, ліцензії, товарні знаки, проекти)...» [84]. Таким чином, основні засоби є лише частиною основного капіталу підприємства.

Відповідно до П(С)БО 7 [57] основні засоби включають в себе: «...1) земельні ділянки; 2) капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом; 3) будівлі, споруди та передавальні пристрої; 4) машини та обладнання; 5) транспортні засоби; 6) інструменти, прилади, інвентар (меблі); 7) тварини; 8) багаторічні насадження; 9) інші основні засоби...» [57]. Аналогічно визначає склад основних засобів Податковий кодекс України [63] (додаток Б,

табл. Б.1), який також визначає вартісну межу, що розділяє основні засоби та малоцінні швидкозношувані предмети, та мінімальні терміни корисного використання кожної групи основних засобів, крім земельних ділянок, бібліотечних фондів, малоцінних необоротних матеріальних активів та природних ресурсів.

До основних засобів не відносяться предмети, які використовуються менше одного року, спеціальні інструменти, призначені щоб виготовляти індивідуальні замовлення, спеціальні одяг та взуття.

Досить широкий склад основних засобів, неоднорідність та відмінність їх між собою зумовлює існування великої кількості їх видів. Для ведення обліку основних засобів, складання звітності, планів їх відтворення, здійснення переоцінок та інвентаризації усі основні засоби потрібно згрупувати за певними ознаками. «...Класифікація основних засобів – угруповання основних засобів по тих або інших ознаках в якісно однорідні групи...» [41].

Серед науковців на даний час немає єдиної, загальної, повної класифікації основних засобів. Найбільш поширеною є їх класифікація, що наведена в додатку Б, табл. Б.2.

З метою здійснення аналізу якісного стану основних засобів в будь-якій компанії, потрібно знати їх структуру. «...Структура основних засобів – це співвідношення між вартістю окремих груп основних засобів та їх загальною вартістю, виражене у відсотках...» [36]. Вона є відображенням технічної озброєності компанії та того, на скільки ефективно компанія розпоряджається власними фінансовими ресурсами, виділеними на придбання та покращення основних засобів.

Наразі є три види структури основних засобів: виробнича, вікова та технологічна. Виробнича являє собою співвідношення між різними групами основних засобів в їх загальній середньорічній вартості. Технологічна структура основних засобів характеризує їх розподіл по структурних підрозділах підприємства в процентному виразі від їх загальної вартості.

Різні галузі економіки відрізняються структурою основних засобів, оскільки вона є відображенням технічної структури, особливостей технології та організації виробництва в них.

На структуру основних засобів підприємства впливають:

- галузь діяльності підприємства;
- специфіка діяльності компанії;
- науково-технічний прогрес;
- досягнутий рівень автоматизації та механізації на підприємстві;
- характеристика процесу відтворення основних засобів;
- умови, в яких знаходиться підприємство (клімат, географія тощо).

Варто також звернути увагу на переваги та недоліки, притаманні основним засобам. Зокрема, вони мають такі позитивні особливості:

- майже не піддаються втратам від інфляції;
- низький комерційний ризик втрат в процесі операційної діяльності;
- захищеність від недобросовісних дій партнерів по операційним комерційним справам;
- здатність забезпечувати виготовлення різноманітної продукції відповідно до стану ринку
- постійність за своїм характером, тобто вони можуть використовуватися протягом довгого періоду і вилучаються лише при ліквідації підприємства та інші.

Разом з тим, основні засоби також мають ряд недоліків, до яких можна віднести те, що:

- вони піддаються моральному зносу;
- ці активи не піддаються оперативному управлінню, тому що слабо змінюються в загальній структурі активів підприємства в короткостроковий період;
- вони мають низьку ліквідність.

Отже, наразі немає єдиного визначення терміну «основні засоби» ні у економічній літературі, ні в українському законодавстві. Тому ми пропонуємо до

основних засобів відносити сукупність матеріальних активів підприємства, вартість яких перевищує встановлену мінімальну межу, і які використовуються у будь-якій діяльності підприємства більше одного року (або операційного циклу, якщо він більший за рік), зберігають при цьому свою матеріально-речову форму та частинами, у міру свого фізичного та морального зносу, переносять свою вартість на виготовлену продукцію у вигляді амортизаційних відрахувань. Основні засоби мають досить широкий склад в результаті чого нині існує велика кількість їх видів. Це викликає необхідність їх класифікації за окремими ознаками, а саме за приналежністю, характером участі в процесі виробництва, сферою використання, галуззю, віком, натурально-речовим складом тощо.

Також з вищезазначеного можна побачити, що основні засоби є дуже важливою складовою в діяльності підприємства. Для визначення того, в яких саме обсягах він необхідний для здійснення компанією господарської діяльності, потрібно враховувати ряд факторів, до яких належать і розмір підприємства, його рід діяльності, вид виготовлюваної продукції та багато інших.

1.2. Джерела формування та відтворення основних засобів підприємства

Для початку здійснення діяльності, забезпечення успішного функціонування та подальшого свого розвитку підприємство постійно потребує збільшення обсягів використовуваних основних засобів. Саме тому перед керівництвом компанії постає важливе питання щодо визначення можливих шляхів його залучення та оптимізації структури цих джерел.

На етапі створення підприємства починає формуватись його матеріально-технічна база, цей процес включає в себе придбання та створення основних засобів. Формування основних засобів – це термін, який використовується для опису чистого їх накопичення протягом звітного періоду для конкретного підприємства.

Як було зазначено у параграфі 1.1, основні засоби у процесі їх використання в діяльності підприємства мають схильність до втрати своєї вартості, тобто до

зношування. У зв'язку з цим перед підприємством виникає необхідність їх відтворення. «...Відтворення основних засобів – це циклічно повторювальний процес підтримки основних засобів на належному (якісному) рівні та їх оновлення з метою забезпечення діяльності суб'єктів господарювання необхідним обсягом основних засобів з відповідними якісними характеристиками, який придатний забезпечувати ефективне функціонування виробничої системи і тим самим покращувати якість продукції, яка виготовляється, та її конкурентоспроможність...» [40, 79].

Це є складним економічним явищем, воно здійснює вплив на базові процеси, які відбуваються в будь-якій компанії. Цей процес спрямований відшкодувати зношенні основні засоби, збільшити масу основних засобів, забезпечити ними компанії відповідно до виробничої програми і підтримати їх в робочому стані.

Характерними ознаками процесу відтворення основних засобів підприємства є:

- поступове перенесення вартості основних засобів на вироблену продукцію;
- здійснення руху споживної вартості та вартості основних засобів у процесі відтворення;
- поновлення протягом тривалого часу основних засобів в натуральній формі.

Процес відтворення основних засобів включає в себе кілька етапів, які відображені на рис. 1.2.

Можна виділити дві стадії процесу відтворення основних засобів: 1) управління внутрішніми чинниками; 2) зниження негативного впливу та використання можливостей які надають зовнішні чинники.

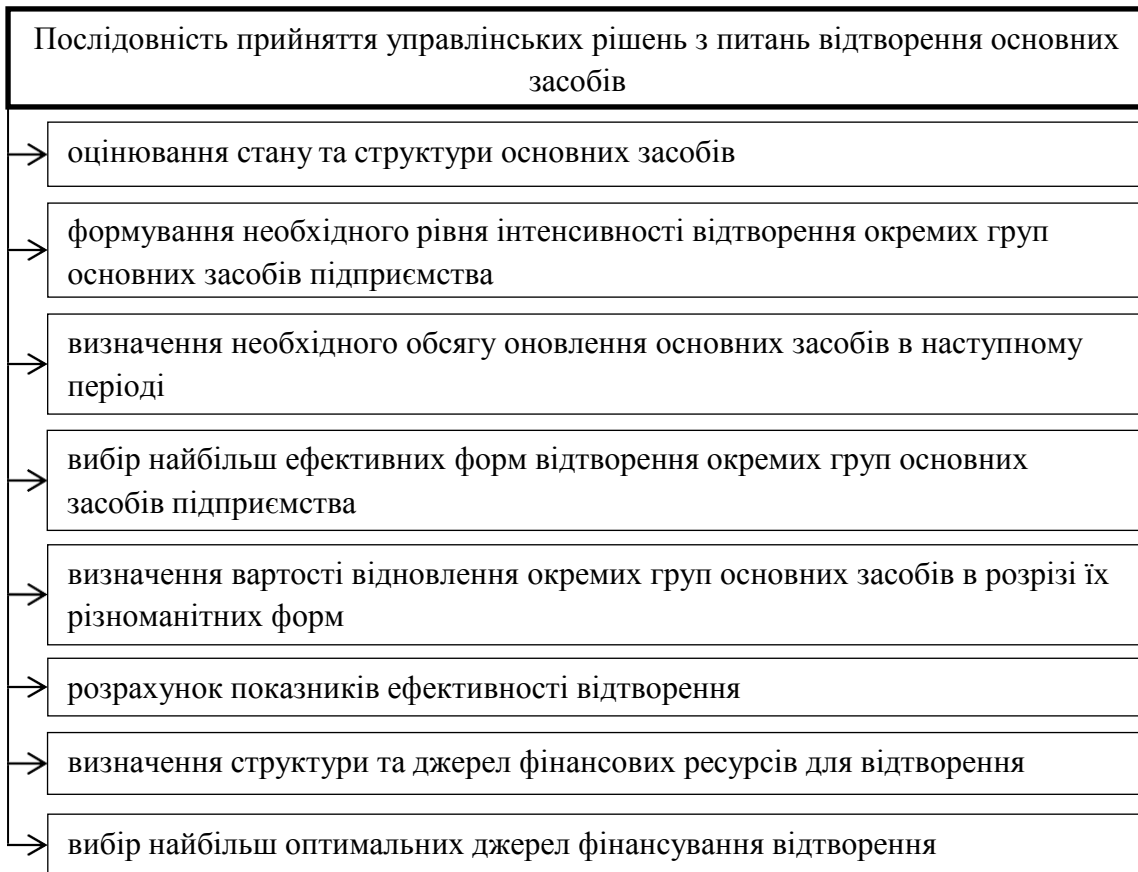

Рис. 1.2. Етапи прийняття управлінських рішень з питань відтворення основних засобів.

Джерело: побудовано автором за матеріалами [4, 48]

Напрямки, за якими може здійснюватись відтворення основних засобів відображено на рис. 1.3. Наразі виокремлюють два види відтворення, а саме просте та розширене. «...Просте відтворення основних засобів – це їх відновлення в тому самому обсязі, в якому вони були зношені та вибули...» [39]. Воно може бути здійснене заміною зношених частин, їх ремонтом або заміною старого устаткування аналогічним, тобто при цьому відбувається постійне відновлення попередньої виробничої потужності.

Однак, просте відтворення не в змозі забезпечити покращення бази підприємства. Забезпечити високі темпи розвитку і підвищити ефективність виробництва можна забезпечити лише інтенсифікацією відтворення та покращенням діючих основних засобів, а цього можна досягнути завдяки розширеному відтворенню. «...Розширене відтворення припускає кількісне і якісне збільшення діючих основних засобів або придбання нових основних

засобів, здатних забезпечити вищий рівень продуктивності устаткування, у кожному наступному циклі виробництва...» [18, 64].

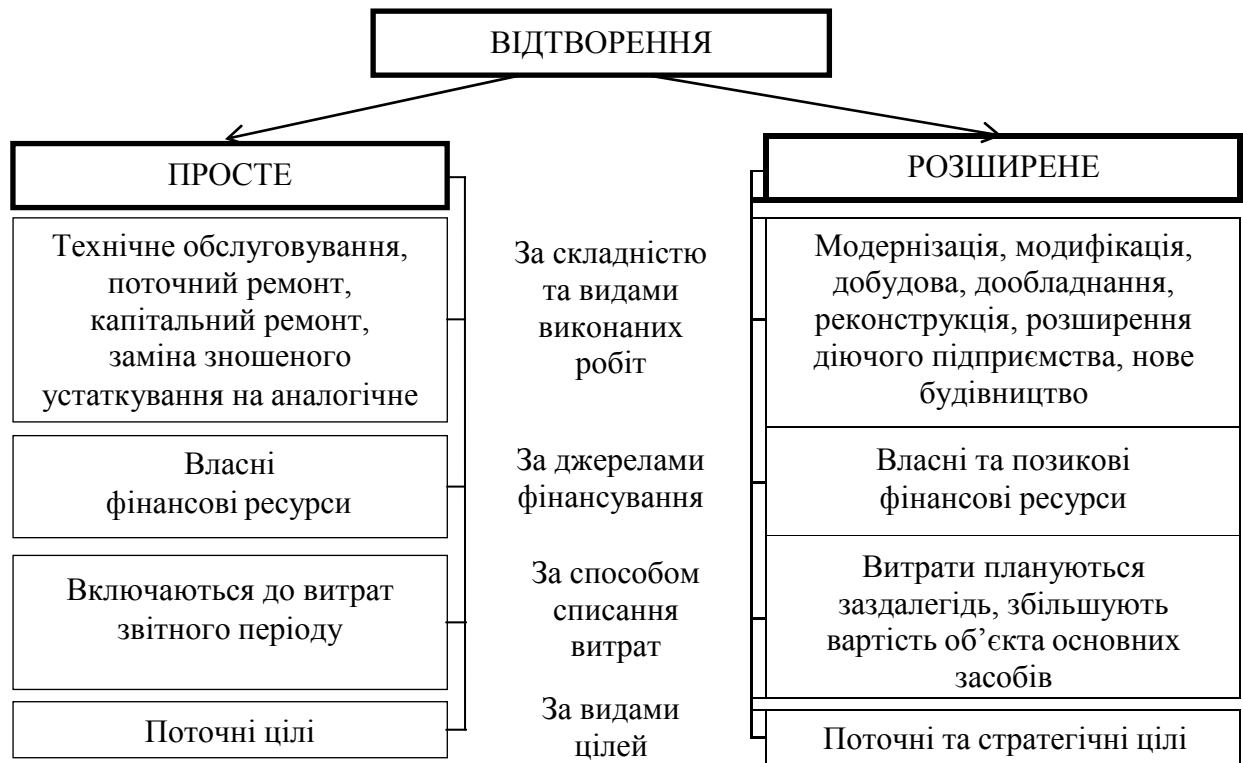

Рис. 1.3. Напрями відтворення основних засобів.

Джерело: побудовано автором за матеріалами [48].

Є дві форми розширеного відтворення основних засобів: інтенсивна та екстенсивна. Перша передбачає впровадження у виробництво засобів праці, які сприятимуть підвищенню ефективності виробництва, тобто такі, які є втіленням останніх досягнень науки та техніки. Екстенсивна форма відтворення передбачає оновлення основних засобів з попередньою технічною основою, але у більшій кількості. Інтенсивне відтворення має одну перевагу, оскільки за такої форми відтворення досягається оптимізація виробничого процесу через впровадження технічно досконаліших основних засобів.

Окремі вчені виділяють також звужене відтворення основних засобів. Воно передбачає зменшення їх кількості через виведення їх з експлуатації (консервація, продаж, ліквідація тощо) та збільшення їх рівня зносу у зв'язку з відсутністю або низькими темпами оновлення засобів праці. Його доцільно застосовувати в таких випадках, як: зниження попиту через зовнішні фактори; моральне старіння виготовлених товарів.

Нині починають також виділяти інноваційне відтворення основних засобів. За такого відтворення відбувається кардинальна зміна елементів основних засобів, впроваджується техніка та технологія, відповідна абсолютно новому технологічному укладу. Воно передбачає перехід на інноваційні технології та використання при цьому відповідних основних засобів.

Як бачимо, основними відмінностями між зазначеними формами відтворення основних засобів є розмір потрібного фінансування та отриманні результати від їх проведення: при звуженому відтворенні зменшується загальна сукупність основних засобів, при простому відтворенні зберігаються споживчі властивості основних засобів, при розширеному відтворенні збільшується споживча вартість основних засобів, їх загальна кількість та якість, у результаті чого зростає продуктивність обладнання.

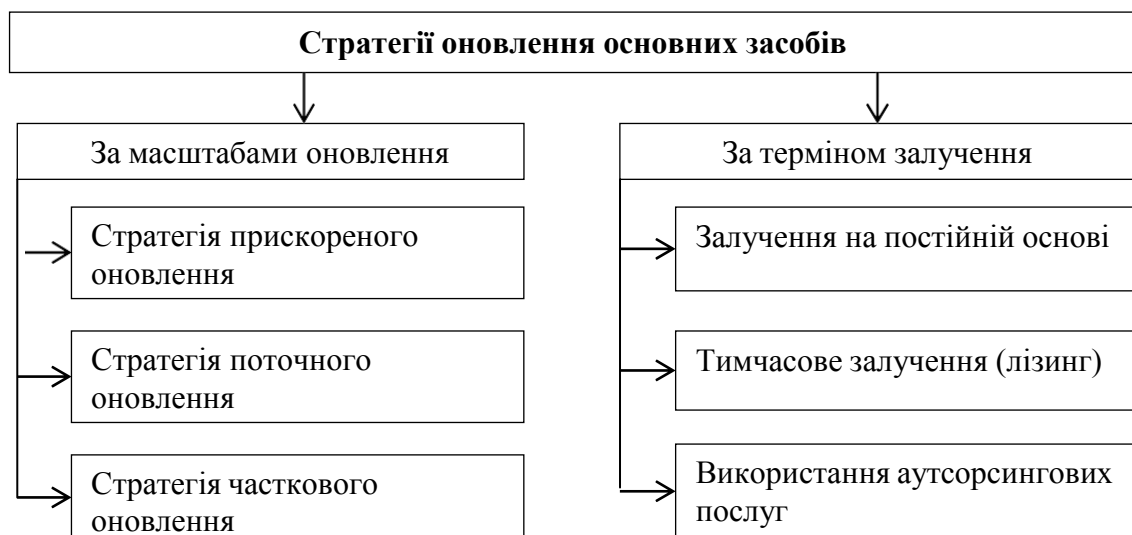

Рис. 1.4. Стратегії оновлення основних засобів.

Джерело: складено автором за матеріалами [88, 100].

Реалізація процесів формування і оновлення основних засобів потребує фінансового забезпечення. Недостача матеріальних ресурсів для фінансового забезпечення даних процесів є основна проблема, з якою стикаються компанії під час оновлення основних засобів. Тому досить важливим питанням є пошук можливих джерел залучення основних засобів.

Загалом основні засоби підприємства формуються та відтворюються за рахунок власних (внутрішніх) та позикових (зовнішніх) джерел. Їх класифікацію

доцільно розглядати з позиції їх подання в пасиві форми №1 Баланс (Звіт про фінансовий стан): власний капітал; довгострокові зобов'язання і забезпечення; поточні зобов'язання і забезпечення; зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття (додаток В, табл. В.1).

З них головним джерелом фінансування є «...власний капітал – це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань...» [80]. Він включає в себе декілька складових (додаток Г, табл. Г.1).

Крім зазначених, одним з найважливіших внутрішніх джерел фінансування відтворення основних засобів є амортизаційні відрахування підприємства. Власне вони й призначені для покриття зносу основних засобів та відшкодування їх вартості. Згідно з П(С)БО 7 [57], «...амортизація – це систематичний розподіл вартості основних засобів, яка амортизується, впродовж строку їх корисного використання...». Амортизаційні відрахування можуть бути джерелом не лише простого, а й розширеного відтворення. Це можливо у тому випадку, коли підприємство не потребує заміни основних засобів, але отримує завдяки прискореній амортизації значні суми амортизаційних відрахувань. В результаті ці суми можна використати для придбання додаткових основних засобів.

Перевагами амортизаційних відрахувань, як джерела фінансування є те, що вони: не оподатковуються та зменшують величину оподаткованого прибутку підприємств; не вимагають додаткових витрат, пов'язаних з мобілізацією цих коштів; за сучасних умов є найбільш доступним та стабільним джерелом формування інвестиційних ресурсів.

Інші автори вважають, що основою внутрішніх фінансових ресурсів компанії є нерозподілений прибуток. Він створює левову частку її власних фінансових ресурсів, сприяє приросту власного капіталу і, відповідно, приросту ринкової вартості компанії. Але тоді як амортизаційні відрахування мають усі підприємства, навіть збиткові, то прибуток можна використовувати тільки за його наявності.

Досить важливими джерелами процесу оновлення основних засобів є зовнішні джерела, тобто позиковий капітал. До нього відносяться банківські

кредити і позики, лізинг, іноземні інвестиції. Він є довгостроковим та короткостроковим. Складові позикового капіталу відображені в додатку Д (табл. Д.1).

Перш ніж використовувати зовнішні джерела фінансування та оновлення основних засобів, потрібно використати всі можливості їх фінансування за допомогою внутрішніх джерел.

Варто зазначити, що як і власні, так і позикові джерела збільшення фінансових ресурсів підприємства мають переваги та недоліки.

Перевагами власних ресурсів, як джерел фінансування та відтворення основних засобів, є те, що вони характеризуються простотою залучення, забезпечують фінансову стійкість розвитку підприємства, його платоспроможність у довгостроковому періоді і, відповідно, зменшують ризик банкрутства, мають більш високу здатність генерувати прибуток в усіх сферах діяльності.

Проте потрібно мати на увазі, що фінансування процесу оновлення основних засобів за рахунок власного капіталу обмежене у розмірах. Використовуючи лише власний капітал підприємство не користується можливістю підвищити коефіцієнт рентабельності власного капіталу через залучення позикового капіталу. Також фінансування будь-яких видів діяльності за допомогою власних коштів особливо не вигідне при сезонному характері виробництва, оскільки в деякі періоди компанії будуть мати надлишкові кошти, тоді як в інші їх буде бракувати.

Недоліки власних джерел фінансування формування та відтворення основних засобів компенсуються наявністю можливості залучення зовнішніх коштів. Їх використання забезпечує зростання фінансового потенціалу підприємства, генерування приросту фінансової рентабельності, зменшення бази оподаткування, а відтак, і скорочення платежів до бюджету тощо. Також пропорційно до зростання частки позикового капіталу збільшується ризик зменшення фінансової стабільності, зменшується прибутковість сукупних активів. До недоліків цього джерела фінансування також відноситься складність залучення

коштів, можливість кредиторів регулювати певні рішення компанії та високу залежність позикового процента від кон'юнктури фінансового ринку.

У процесах формування та оновлення основних засобів важливо залучати всі види джерел, але потрібно враховувати, щоб вони були ефективними та безпечними для підприємства.

Оскільки і власні, і позикові джерела мають ряд недоліків, то однією з найважливіших задач управління фінансуванням відтворення основних засобів є визначення оптимального їх співвідношення, так як від цього багато в чому залежить фінансове становище підприємства.

Структура джерел фінансування формування та оновлення основних засобів визначається:

- кон'юктурою товарного та фінансового ринку;
- галузевими особливостями операційної діяльності;
- стадією життєвого циклу компанії;
- рівнем рентабельності операційної діяльності;
- темпами збільшення реалізації товарної продукції і їх стабільністю;
- структурою активів підприємства;
- розміром підприємства;
- рівнем управління фінансовими ресурсами;
- формою власності, організаційно-правовою формою підприємства;
- достатністю власних ресурсів, щоб забезпечити економічний розвиток у майбутньому;
- вартістю довгострокового фінансового кредиту;
- досягнутим співвідношенням використання власного та позикового капіталів тощо.

У процесі фінансування оновлення деяких видів основних засобів складним завданням для фінансового менеджменту постає вибір альтернативного варіанта – їх придбання у власність чи взяття в оренду.

Зокрема, наразі при дефіциті власних фінансових ресурсів неможливості отримання кредитів все більша кількість підприємств надає перевагу такому

найбільш доступному і ефективному зовнішньому джерелу фінансування відтворення основних засобів, як лізинг. Згідно зі ст. 292 Господарського кодексу України [15] «...лізинг – це господарська діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною (лізингодавцем) у виключне користування другій стороні (лізингоодержувачу) на визначений строк майна, що належить лізингодавцю або набувається ним у власність (господарське відання) за дорученням чи погодженням лізингоодержувача у відповідного постачальника (продавця) майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів...». Види лізингових операцій відповідно до чинного законодавства України подано в додатку Е (рис. Е.1).

При прийнятті управлінського рішення щодо того брати в оренду основні засоби чи придбавати їх у власність слід виходити з переваг і недоліків орендних операцій, які представлені у додатку Ж, табл. Ж.1. окрім того, потрібно оцінити сумарні потоки платежів для різних форм фінансування.

Отже, формування основних засобів при заснуванні підприємства та постійне підтримання його в належному стані протягом здійснення господарської діяльності необхідні значні фінансові та інші ресурси. Джерела їх отримання поділяються на дві групи: власні (зареєстрований капітал, додатковий капітал, нерозподілений прибуток (непокриті збитки) амортизація тощо) та позикові (приватне розміщення акцій, цільове фінансування, строкові позики, боргові зобов'язання та ін.). Кожне з них має як переваги, так і недоліки, тому важливим моментом в управлінні процесом формування та відтворення основних засобів є вибір оптимального співвідношення зазначених джерел фінансування цих процесів.

1.3. Методики оцінювання ефективності використання основних засобів підприємства

Для підтримки технічного рівня компанії, в результаті чого підприємство може виробляти більшу кількість продукції без додаткових інвестицій, підвищення рівня капіталовіддачі та прибутковості вадливим є не лише оновлення основних засобів, а й їх ефективне використання. Тому важливим є розроблення методики оцінки ефективності використання основних засобів, яка повною мірою надасть інформацію про ключові проблеми у його діяльності.

Загалом ефективність використання основних засобів підприємства являє собою відношення результату, який втілюється у виготовленій продукції, до витрат на придбання, використання та оновлення основних засобів. Завдяки ефективному використанню основних засобів збільшується виробництво продукції, підвищується віддача створеного виробничого потенціалу, знижується собівартість товарів, підвищується рентабельність виробництва, зменшується потреба введення нових одиниць техніки при зміні обсягу виробництва, прискорюються темпи оновлення основних засобів.

Методика проведення аналізу основних засобів забезпечує систематизацію підходів до регулярного оцінювання стану, структури основних засобів. Це сприятиме не тільки підвищенню ефективності їх використання, але і контролю достатності обладнання в перспективі.

На ефективність використання основних засобів вагомий вплив здійснює низка внутрішніх та зовнішніх факторів, які тісно взаємопов'язані між (додаток И, табл. И.1).

Методика аналізу ефективності використання основних засобів враховує ряд положень:

- витрати на купівлю та використання основних засобів розподілені в часі;
- час фізичної заміни основних засобів не збігається з часом їх вартісного заміщення, в результаті цього можуть виникнути різноманітні витрати для підприємства;

– ефективність експлуатації основних засобів оцінюють різними способами залежно від їх виду.

Аналіз ефективності використання основних засобів на підприємстві складається з декількох етапів (додаток К, рис. К.1).

З метою аналізу ефективності використання основних засобів здійснюють аналіз фінансових коефіцієнтів, що передбачає розрахунок співвідношення абсолютних показників між собою. При цьому також можуть розраховуватись різноманітні відносні показники.

Для здійснення таких розрахунків доцільно використовувати систему показників. «...Ці показники можна поділити на такі групи [5, 80]:

- показники, які характеризують технічний стан та рух основних засобів;
- показники, які характеризують технічне оснащення підприємства;
- показники, які характеризують ефективність використання основних засобів;
- показники використання активної частини основних засобів...».

Далі розглянемо кожні показники, які належать до цих груп, детальніше.

На ефективність використання основних засобів здійснюють вплив характер руху цих засобів та їх фізичний стан. До показників, які визначають такі характеристики основних засобів належать «...коефіцієнт зносу, коефіцієнт придатності, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття та коефіцієнт приросту (табл. 1.1). Дана група показників дає змогу оцінити наявний технічний стан основних засобів та визначити інтенсивність їх оновлення...» [38].

Таблиця 1.1

Показники, які характеризують рух та стан основних засобів підприємства

№ з/п	Показник	Формула для розрахунку	Характеристика
1.	Коефіцієнт зносу ($K_{зн}$)	$\frac{Z}{V_{пч}} \cdot 100\% \quad (1.1)$ <p>«...де Z – знос основних засобів; $V_{пч}$ – початкова вартість основних засобів...».</p>	«...Відображає частку вартості основних засобів, уже перенесену на вартість виготовленої продукції, і водночас, характеризує ступінь зносу основних засобів підприємства станом на певну дату...». Нормативне значення становить менше 50%, чим менший коефіцієнт зносу, тим кращий стан основних засобів

Продовження табл. 1.1

2.	Коефіцієнт придатності ($K_{\text{прид}}$)	$\frac{\text{—}}{\text{—}}, \quad (1.2)$ <p>«...де — залишкова вартість основних засобів; — початкова вартість основних засобів...».</p>	«...Характеризує незношену частку основних засобів підприємства станом на певну дату...». В сумі коефіцієнт придатності та коефіцієнт зносу становлять 1 або 100%. Нормативне значення становить більше 50%, чим вищий коефіцієнт придатності, тим краща ситуація на підприємстві
3.	Коефіцієнт оновлення ($K_{\text{он}}$)	$\frac{\text{—}(\text{—})}{\text{—}(\text{—})}, \quad (1.3)$ <p>«...де () — вартість основних засобів, що надійшли протягом року; () — початкова вартість основних засобів на кінець року...».</p>	«...Характеризує ступінь інтенсивності оновлення основних засобів підприємства...». Для підприємств є позитивно тенденція даного показника до збільшення
4.	Коефіцієнт вибуття ($K_{\text{виб}}$)	$\frac{\text{—}(\text{—})}{\text{—}(\text{—})}, \quad (1.4)$ <p>«...де () — вартість основних засобів, що вибули протягом року; () — початкова вартість основних засобів на початок року...».</p>	«...Характеризує інтенсивність вибуття основних засобів протягом звітного періоду. Позитивною в діяльності підприємства є ситуація, коли вартість введених в дію основних засобів перевищує вартість основних засобів, що вибули з експлуатації...».
5.	Коефіцієнт приросту ($K_{\text{прир}}$)	$\frac{\text{—}(\text{—}) - \text{—}(\text{—})}{\text{—}(\text{—})}, \quad (1.5)$ <p>«...де () — вартість основних засобів, що надійшли протягом року; () — вартість основних засобів, що вибули протягом року; () — початкова вартість основних засобів на початок року...»</p>	«...Показує рівень збільшення (зменшення) основних засобів внаслідок введення нових основних засобів та виведення з експлуатації зношених чи застарілих основних засобів...». Значення даного показника має бути більше одиниці і постійно зростати

Джерело: складено автором за матеріалами [1, 5, 80, 99]

До показників, які характеризують технічне оснащення підприємства належать капіталооснащеність та капіталоозбоєність праці (табл. 1.2).

Щоб забезпечити конкурентоспроможність підприємства, необхідно особливу увагу приділяти підвищенню ефективності використання основних засобів, оскільки це визначає ціну вироблення продукту та скільки основних засобів брали участь у його виготовлені. Відповідь можна дістати, визначивши

такі економічні показники, як капіталовіддача, капіталомісткість продукції та рівень рентабельності (прибутковості) основних засобів (табл. 1.3).

Таблиця 1.2

Показники, які характеризують технічне оснащення підприємства

№ з/п	Показник	Формула для розрахунку	Характеристика
1.	Капіталооснащеність (K _{осн})	$\frac{K_{осн}}{P} \quad (1.6)$ <p>«...де \bar{K} – середньорічна вартість основних засобів; P – облікова кількість устаткування на підприємстві...».</p>	Характеризує вартість основних засобів з розрахунку на одиницю основного устаткування.
2.	Капіталоозброєність праці (K _{озбр})	$\frac{K_{осн}}{N} \quad (1.7)$ <p>«...де \bar{K} – середньорічна вартість основних засобів; N – середньорічна чисельність робітників...»</p>	Характеризує ступінь озброєності одного працівника основними засобами. Для діяльності підприємства кращою є ситуація, коли даний показник постійно підвищується.

Джерело: складено автором за матеріалами [80]

Усі розглянуті показники є загальними показниками ефективності експлуатації основних засобів. На такі показники здійснюють вплив велика кількість техніко-організаційних та економічних чинників. Вони визначають кінцевий результат експлуатації основних засобів.

Таблиця 1.3

Показники, що характеризують ефективність використання основних засобів на підприємстві

№ з/п	Показник	Формула для розрахунку	Характеристика
1.	Капіталовіддача (K _в)	$\frac{V}{K_{осн}} \quad (1.8)$ <p>«...де V – вартість валової продукції за розрахунковий період; \bar{K} – середньорічна вартість основних засобів...»</p>	«Показує, яка сума вартості валової продукції припадає на 1 гривню вартості основних засобів...». Цей показник характеризує загальну віддачу від використання основних засобів, тобто ефективність вкладення коштів в основні засоби. Значення даного показника мають бути більше одиниці і постійно зростати

Продовження табл. 1.3

2.	Капіталомісткість (K _м)	$\frac{ВП}{K_{м}}, \text{ — (1.9)}$ <p>«...де ВП – вартість валової продукції за розрахунковий період; — середньорічна вартість основних засобів...»</p>	«...Показує, яка частина вартості основних виробничих засобів припадає на 1 гривню вартості валової продукції. Цей показник обернений до капіталовіддачі. Він характеризує обсяг основних засобів, що необхідний для виробництва валової продукції вартістю в 1 грн...». Позитивним для підприємства є низьке його значення
3.	Рентабельності (прибутковості) (A _{рок})	$\frac{П}{K_{м}}, \text{ (1.10)}$ <p>«...де — чистий прибуток підприємства за звітний період; — середньорічна вартість основних засобів...»</p>	Відображає величину прибутку підприємства, що припадає на одиницю вартості основних засобів суб'єкта господарювання. Підприємство повинне впроваджувати заходи, які сприятимуть його постійному підвищенню. «...Показник рівня рентабельності основних засобів можна визначити за валовим та чистим прибутком. У першому випадку рентабельність характеризує ефективність використання основних засобів у виробничій діяльності підприємства, у другому – в звичайній та надзвичайній діяльності підприємства...»

Джерело: складено автором за матеріалами [80]

Четверту групу складають показники використання активної частини основних засобів, які відносяться до індивідуальних показників ефективності їх експлуатації. До таких показників можна віднести коефіцієнт екстенсивного завантаження устаткування, коефіцієнт інтенсивного завантаження устаткування та коефіцієнт інтегрального використання (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Показники використання активної частини основних засобів

№ з/п	Показник	Формула для розрахунку	Характеристика
1.	Коефіцієнт екстенсивного завантаження устаткування (K _{екс})	$\frac{F_{факт}}{F_{план}}, \text{ (1.11)}$ <p>«...де — час фактичної роботи устаткування (дійсний фонд), год.; — плановий (максимально можливий) час експлуатації устаткування (номінальний фонд), год./рік...».</p>	«...Характеризує рівень його завантаження у часі й визначається співвідношенням часу фактичної роботи устаткування за рік до часу його ймовірної експлуатації...».

Продовження табл. 1.4

2.	Коефіцієнт інтенсивного завантаження устаткування ()	$\frac{F_{\text{факт}}}{F_{\text{техн}}} \quad (1.12)$ <p>«...де $F_{\text{факт}}$ – фактичний випуск продукції устаткуванням за одиницю часу у натуральному виразі, шт.; $F_{\text{техн}}$ – технічно обґрунтований, плановий випуск продукції за одиницю часу (цей показник визначається на основі паспортних даних устаткування), шт....».</p>	«...Характеризує рівень завантаження устаткування за продуктивністю та визначається відношенням фактичної продуктивності устаткування, що використовується на підприємстві, до його нормативної продуктивності, тобто технічно-обґрунтованої, прогресивної...»
3.	Коефіцієнт інтегрального використання	$\frac{K_{\text{екст}}}{K_{\text{інт}}} \quad (1.13)$ <p>«...де $K_{\text{екст}}$ – коефіцієнт екстенсивного завантаження устаткування; $K_{\text{інт}}$ – коефіцієнт інтенсивного завантаження устаткування...»</p>	«...Відображає рівень використання устаткування як у часі, так і щодо продуктивності й визначається як добуток коефіцієнтів екстенсивного та інтенсивного завантаження...»

Джерело: складено автором за матеріалами [5, 80]

Важливим методичним питанням в аналізі ефективності використання основних засобів підприємства вивчення того, які фактори впливають на величину досліджуваних показників та якою мірою. Без детального аналізу цих факторів неможливо визначити обґрунтовані висновки та визначити за допомогою яких резервів можна підвищити ефективність використання основних засобів. Тому при дослідженні ефективності використання основних засобів важливим кроком є проведення факторного аналізу. «...Під факторним аналізом розуміють методику комплексного та системного вивчення та вимірювання впливу факторів на величину результативних показників...» [73].

Основні завдання факторного аналізу відображені на рис. 1.5.

«...Розрізняють такі типи факторного аналізу: детермінований (функціональний) і стохастичний (кореляційний); прямий (дедуктивний) і зворотний (індуктивний); одноступеневий і багатоступеневий; статичний і динамічний; ретроспективний і перспективний (прогнозний)...» [73].

Оскільки у показниках ефективності використання основних засобів наявний функціональний характер зв'язку між факторами та результативним показником, тобто відповідному значенню факторної ознаки відповідає строго визначене значення функції, то в даному випадку варто використовувати детермінований тип факторного аналізу. Він передбачає можливість оцінювання

впливу зміни факторів на зміну величину досліджуваних показників кількома методами [73]:

- метод елімінування;
- індексний метод;
- метод часткової участі;
- інтегральний метод;
- логарифмічний метод.

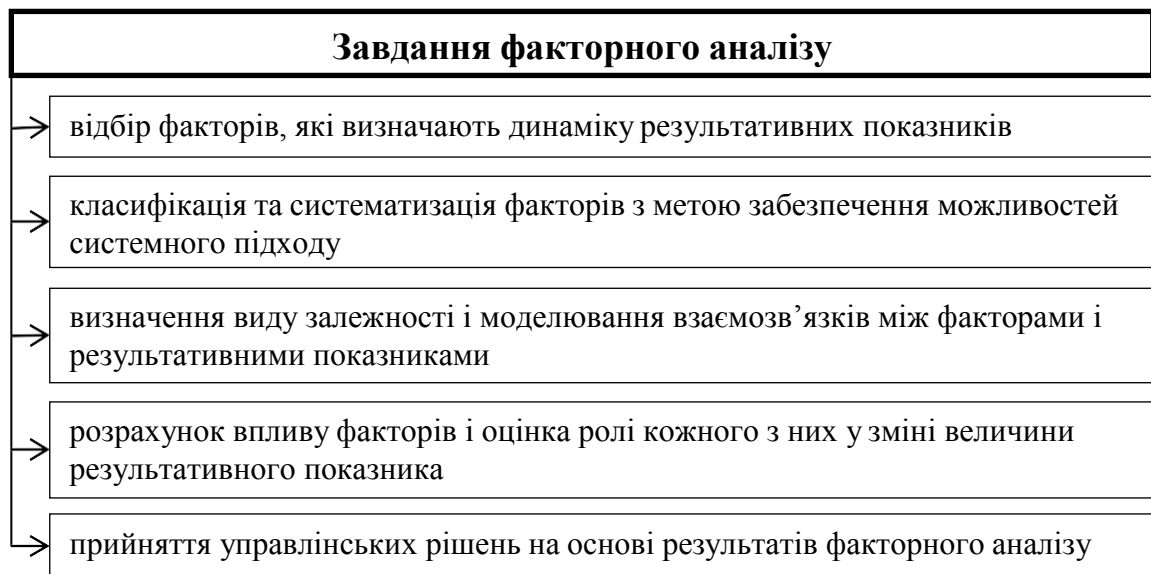

Рис. 1.5. Основні завдання факторного аналізу ефективності використання основних засобів підприємства.

Джерело: побудовано автором на основі [73].

Елімінування – прийом економічного аналізу, що полягає у послідовному вивченні ізольованого впливу дії чинників на результативний показник за умови незмінності інших факторів [25]. При цьому припускається, що усі фактори змінюються не залежно один від одного. Елімінування проводять з використанням таких способів [25]:

– ланцюгових підстановок – полягає в обчисленні умовних величин результативного показника, в яких базисні факторні показники послідовно замінюють на фактичні (звітні), починаючи з кількісного показника. Величину впливу чинників визначають як різницю послідовно розрахованих результативних показників. Даний спосіб є універсальним, так як може використовуватись для аналізу усіх типів факторних моделей;

– абсолютних різниць, який передбачає обчислення абсолютного відхилення між звітними та базовими факторними показниками, які підставляють до моделі результативного показника. Він використовується лише у мультиплікативних та мультиплікативно-адитивних факторних моделях;

– відносних різниць, що ґрунтується на обчисленні відносних відхилень (коефіцієнтів) факторних показників. Величина впливу кожного фактора визначається множенням відхилення зміни даного чинника на базисний обсяг результативного показника з урахуванням впливу попередніх чинників. Такий спосіб застосовується для оцінювання впливу факторів на зміну досліджуваного показника у мультиплікативних та мультиплікативно-адитивних моделях.

Індексний метод полягає в обчисленні відносних показників (індексів), які дозволяють оцінити у відносному виразі вплив окремих факторів на результативний показник. Він вивчає у динаміці економічні явища, які виникають під впливом факторів, які також схильні до змін у динаміці. Його використання обмежується тим, що за допомогою даного методу зручно аналізувати лише мультиплікативні та кратні факторні моделі з невеликою кількістю факторних ознак.

Метод часткової участі передбачає розрахунок впливу кожного фактора на результативний показник відповідно до його частки у відхиленні за цим показником. При використанні даного методу спершу визначають частку кожного фактора в загальній сумі приросту факторів. Далі цю частку множать на загальний приріст результативного показника. Переважно даний метод використовується для аналізу адитивних та кратно-адитивних факторних моделей [73].

Інтегральний метод передбачає використання стандартних схем елімінування з розподілом залишку, що виникає внаслідок взаємодії факторних ознак, порівню між чинниками впливу. Він застосовується для оцінювання впливу факторів у мультиплікативних, кратних та змішаних моделях кратно-адитивного типу [68].

На відміну від останнього, логарифмічний метод передбачає розподіл результату спільної дії факторів пропорційно частці ізольованого впливу кожного чинника на рівень результативного показника. При цьому використовуються не абсолютні прирости показників, а індекси їхнього росту (спаду). За допомогою

даного методу здійснюється вимірювання впливу факторів лише у мультиплікативних факторних моделях [68].

За допомогою факторного аналізу можна не тільки визначати вплив кожного чинника на зміну досліджуваного показника, а й використовувати його як інструмент пошуку резервів покращення виробництва.

Останній етап оцінювання ефективності використання основних засобів передбачає розробку заходів щодо її підвищення. Їх умовно розділяють на дві групи: 1) ті, які збільшують екстенсивне завантаження; 2) ті, які підвищують інтенсивне навантаження.

Екстенсивні заходи передбачають збільшення часу роботи діючого обладнання та підвищення питомої ваги останнього в загальному обсязі обладнання, що використовується компанією. Цього можна досягти якщо скоротити простої обладнання, збільшити кількість машинозмін, ввести додаткові одиниці обладнання.

Інтенсивні заходи дозволяють підвищити ступінь завантаження обладнання. Цього можна досягти модернізацією діючого устаткування, удосконаленням технологічних процесів, скороченням тривалості операційного циклу, підвищенням освітнього рівня персоналу.

Отже, ефективне використання основних засобів має для підприємства значну користь. Для здійснення системного аналізу за тим, яким чином компанія користується наявними основними засобами, передбачено застосування великої кількості показників, які об'єднанні в чотири групи: показники, які характеризують технічний стан та рух основних засобів; показники, які характеризують технічне оснащення підприємства; показники, які характеризують ефективність використання основних засобів; показники використання активної частини основних засобів. Важливе місце в процесі аналізу ефективності використання основних засобів займає також визначення факторів, які впливають на зміну перерахованих показників, та виявлення резервів підвищення ефективності використання основних засобів у майбутньому, що можливе завдяки здійсненню факторного аналізу. Окрім того, було визначено, що існує два шляхи підвищення ефективності використання основних засобів: екстенсивний та інтенсивний.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I

При розгляді теоретико-методичних аспектів дослідження основних засобів було встановлено, що останні відіграють вагомую роль на підприємстві, адже без них неможливе здійснення операційної діяльності будь-якою компанією. Наразі немає єдиного визначення поняття «основні засоби». В роботі було визначено, що основні засоби – це матеріальні активи підприємства, вартість яких перевищує встановлену мінімальну межу, і які використовуються у будь-якій діяльності підприємства більше одного року (або операційного циклу, якщо він більший за рік), зберігають при цьому свою матеріально-речову форму та частинами, у міру свого фізичного та морального зносу, переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції (наданих послуг, виконаних робіт) у вигляді амортизаційних відрахувань.

Основні засоби є складовою необоротних активів, проте не тотожні їм, оскільки останні включають в себе нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, довгострокові біологічні активи, довгострокова дебіторська заборгованість тощо. Основні засоби відрізняються від основного капіталу, оскільки останній ширший за поняття основних засобів, так як містить у собі інші складові.

Наразі існує велика кількість видів основних засобів, що зумовлює потребу у їх класифікації за приналежністю, характером участі в процесі виробництва, сферою використання, галуззю, віком, натурально-речовим складом тощо.

Ресурси для фінансування процесів створення та оновлення основних засобів можуть бути отримані як за рахунок власних, так і за рахунок позикових джерел. Усі вони мають як переваги, так і недоліки, тому важливим питанням в управлінні основними засобами є забезпечення оптимальної структури джерел фінансування їх формування та оновлення.

Останнім часом, за умов дефіциту фінансових ресурсів на підприємствах стає популярним таке джерело отримання основних засобів як лізинг, який має також декілька видів.

Постійне підтримання належного технічного рівня підприємства можливе не лише за допомогою оновлення основних засобів, але й завдяки їх ефективному використанню. Процес аналізу ефективності використання основних засобів складається з декількох етапів. Для здійснення такого аналізу було розроблену

систему показників, які розділені на чотири групи. Важливе місце в цьому процесі також займає аналіз факторів, які чинять вплив на вищезазначені показники, та визначення резервів підвищення рівня ефективності використання основних засобів у майбутньому, що можливе за рахунок здійснення факторного аналізу.

II РОЗДІЛ. АНАЛІЗ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ І ООНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «АГРОБУД»

2.1. Організаційно-економічна характеристика та особливості управління основними засобами підприємства

Детальніший розгляд структури, особливостей основних засобів та оцінка ефективності їх використання та оновлення буде здійснено на прикладі ТОВ «Агробуд». ТОВ «Агробуд» - аграрне підприємство, розташоване в смт. Оратів Вінницького району Вінницької області. Воно було утворено у 1998 році шляхом приватизації державного підприємства, яке займалося будівельно-монтажними роботами: будували корівники, свинарники, школи та дитячі садочки. Засновниками товариства є три особи: Шевчук Олександр Петрович (78,09%), Бунько Михайло Степанович (20,73%), Бадьора Раїса Григорівна (1,19%).

Основним видом діяльності ТОВ «Агробуд» є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. Цей клас включає всі форми вирощування зазначених культур у відкритому ґрунті. Зокрема, підприємство вирощує такі зернові культури, як пшениця, кукурудза та ячмінь. З бобових культур в агрофірмі вирощують нут і горох, а з олійних – насіння соняшнику та ріпаку.

До інших видів діяльності належить розведення свиней, допоміжна діяльність у рослинництві, оброблення насіння для відтворення та виробництво цукру.

До допоміжної діяльності відноситься передпосівна підготовка полів, сівба та садіння, збирання врожаю, обприскування, боротьба зі шкідниками, підтримка угідь у належному стані, експлуатація зрошувального устаткування.

Оброблення насіння для відтворення передбачає післяурожайну діяльність по підвищенню якості насіння, очищується насіння від стороннього матеріалу.

Також за такої діяльності сушиться, очищується, сортується, обробляється та протравлюється насіння перед його продажем.

В результаті виробництва цукру отримується, у тому числі рафінується, цукор із соку цукрового буряку та меляса.

Основні види продукції ТОВ «Агробуд» та обсяги їх виготовлення наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка та структура виготовленої продукції ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

№ з/п	Види продукції	Обсяги виробництва, тис. грн.				Частка у загальному обсязі, %			
		2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
1	Соняшник	11384	10398	7952	13189	28,47	26,00	24,54	25,98
2	Ріпак	8046	6929	5605	1482	20,13	17,33	17,30	2,92
3	Пшениця	7836	7707	6578	11311	19,60	19,27	20,30	22,28
4	Ячмінь	6287	6529	6055	11859	15,73	16,33	18,69	23,36
5	Кукурудза	4627	3829	3327	5087	11,57	9,57	10,27	10,02
6	Горох	0	2932	1002	4986	0,00	7,33	3,09	9,82
7	Нут	0	0	0	853	0,00	0,00	0,00	1,68
8	Інші	1799	1669	1882	2001	4,50	4,17	5,81	3,94
9	Всього	39979	39993	32401	50768	100,00	100,00	100,00	100,00

Джерело: розраховано та складено автором за матеріалами підприємства

Отже, за даними наведеної таблиці можна зробити висновок, що найбільшу частку у структурі виготовленої продукції підприємства займає соняшник. У 2017 році його питома вага складала 28,47% від загальної вартості виготовленої продукції. Протягом наступних двох років його частка поступово зменшувалась. Проте у 2020 році ситуація змінилась і обсяги зібраного насіння соняшнику знову зросли, а саме вони підвищились до позначки 13189 тис. грн., що становило 25,98% від загальної вартості продукції.

У 2017 році за обсягами виробництва на другому місці знаходився ріпак, його питома вага складала 20,13% від загальної вартості продукції. У наступному році його частка зменшилась до 17,33%, а у 2019 р. – до 17,3%. Однак у 2020 році відбулися значні зміни, в результаті яких ріпак займав лише 2,92% від загального обсягу продукції.

Також вагомими були обсяги вирощеної пшениці. У 2017 році її частка становила 19,6% від усієї продукції. У 2018 році пшениці було зібрано на 7707 тис. грн., і її питома вага зменшилась до рівня 19,27%. Протягом наступних років спостерігалось її поступове зростання. Зокрема, у 2019 році вона підвищилась до 20,3%, а у 2020 р. – до 22,28%.

Ячменю у 2017 році було зібрано на суму 6287 тис. грн., що складало 15,73% від всього обсягу виготовленої продукції. Протягом досліджуваного періоду питома вага ячменю поступово збільшувалась. А саме, у 2018 році вона зросла до 16,33%, у 2019 р. – до 18,69%, у 2020 р. – 23,36%.

Частка кукурудзи в загальній вартості виготовленої продукції протягом останніх 4 років зазнавала незначних змін. У 2017 році вона дорівнювала 11,57%. Наступного року вона зменшилась до 9,57%. У 2019 році спостерігалось її підвищення до 10,27%. Але за останній досліджуваний рік вона знову зменшилась і складала 10,02%.

У 2019 році ТОВ «Агробуд» почало вирощувати горох. За цей рік його було зібрано на суму 2932 тис. грн., що становило 7,33% від усього обсягу продукції. У 2018 році його питома вага зменшилась до 3,09%. У 2020 році відбулося її значне зростання, а саме до рівня 9,82%.

Висаджування нуту на підприємстві почалося лише у 2020 році. Тоді його зібрали на суму 853 тис. грн., що склало 1,68% від загального обсягу продукції, виробленої за рік.

Інші продукція у 2017 році займала 4,5% в загальному обсязі виробництва. У 2018 році її питома вага зменшилась до рівня 4,17%. Наступного року вона зросла і дорівнювала 5,81%. За останній рік досліджуваного періоду вона знову знизилась до позначки 3,94%.

Оскільки обсяги виробленої продукції відображені в грошових одиницях, то їх зміни протягом 2017-2020 рр. були зумовлені значним коливанням цін на кожен вид вирощеної культури. В свою чергу вагомий вплив мали погодні умови, від яких залежить обсяг виробництва в натуральних величинах, а також те, що задля

запобігання втратою ґрунтів їх родючості ТОВ «Агробуд» здійснювало сівозміни протягом цього періоду.

Ефективність функціонування будь-якого суб'єкта підприємницької діяльності визначається, в першу чергу, його фінансовим станом.

Найпершим етапом оцінки фінансового-економічних показників діяльності підприємства є його техніко-економічний аналіз. Основні техніко-економічні показники фінансово-господарської діяльності ТОВ «Агробуд» наведені в додатку Л, табл. Л.1. Наведені дані свідчать про те, що загальна виручка від реалізації продукції на досліджуваному підприємстві за 2017-2020 рр. зросла на 1359,8 тис. грн. або 3,06%. Така ситуація була зумовлена її значним зростанням у 2020 році, а саме тоді вона підвищилась на 25261,8 тис. грн. порівняно з попереднім роком. Причиною зростання виручки від реалізації є залучення додаткових покупців зернових культур та збільшення обсягів виробництва продукції. Собівартість реалізованої продукції за цей період зменшилась на 4712,1 тис. грн. або 15,99%. В свою чергу, це призвело до зниження витрат на виготовлення 1 гривні готової продукції. Їх сума у 2017 році складала 0,66 грн., тоді як на кінець 2020 року вони вже склали 0,54 грн. Однією з причин цього є придбання сучаснішої техніки та обладнання, які сприяють економії палива, електроенергії тощо.

Незважаючи на значне пониження виручки, яке відбулося у 2019 році, діяльність підприємства протягом усього досліджуваного періоду була прибутковою. У 2017 році воно отримало 17035 тис. грн. чистого прибутку. Протягом наступного року його значення дещо знизилось, а саме на 1715 тис. грн. (10,07%). Через зниження чистої виручки від реалізації продукції, у 2019 році ТОВ «Агробуд» отримало 10385 тис. грн. чистого прибутку. Однак за останній рік досліджуваного періоду його значення підвищилось на 6785,7 тис. грн. (65,34%).

Джерелом даних, необхідних для аналізу основних засобів ТОВ «Агробуд» є річна фінансова звітність підприємства, а саме:

- форма №1-П «Звіт підприємства з продукції»;
- форма №11-ОЗ «Звіт про наявність і рух основних засобів, амортизацію»;

- форма №1-ПВ «Звіт з праці»;
- форма №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за 2017-2020 рр. (додаток С);
- форма №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за 2017-2020 рр. (додаток С);
- форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів» за 2017-2020 рр.;
- форма № 4 «Звіт про власний капітал» за 2017-2020 рр.

Однією зі складових аналізу ефективності використання основних засобів на підприємстві є визначення особливостей його управління.

ТОВ «Агробуд» має в своєму розпорядженні власну матеріально-технічну базу, яка забезпечує ефективну господарську діяльність за основними напрямками. Усі основні засоби, окрім земельних ділянок, підприємство отримує виключно шляхом їх придбання. Витрати на купівлю основних засобів протягом досліджуваного періоду відображено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка і структура витрат на придбання основних засобів ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

№ з/п	Найменування основного засобу	2017		2018		2019		2020	
		Сума, тис. грн.	Частка, %	Сума, тис. грн.	Частка, %	Сума, тис. грн.	Частка, %	Сума, тис. грн.	Частка, %
1	Машини та обладнання	369	95,10	3047	77,79	14596	99,56	11290,8	100,00
2	Транспортні засоби	0	0,00	813	20,76	0	0,00	0	0,00
3	Інші основні засоби	19	4,90	57	1,45	64	0,44	0	0,00
4	Разом	388	100	3917	100	14660	100	11290,8	100

Джерело: складено і розраховано автором за матеріалами підприємства

У 2017 році ТОВ «Агробуд» придбало основних засобів на суму 388 тис. грн., з них 369 тис. грн. було спрямовано на придбання машин та обладнання, а 19 тис. грн. – на інші основні засоби. Наступного року підприємством було витрачено 3917 тис. грн., з яких 77,79% (3047 тис. грн.) спрямували на придбання машин та обладнання, 20,76% (813 тис. грн.) – транспортних засобів, 1,45% (57 тис. грн.) – інші основні засоби. У 2019 році агрофірма придбала машини та

обладнання на суму 14596 тис. грн. (99,56%) та інші основні засоби на суму 64 тис. грн. (0,44%). За останній рік досліджуваного періоду ТОВ «Агробуд» купило лише машини та обладнання, на які було витрачено 11290,8 тис. грн.

Таким чином, за останні роки підприємство почало виділяти значні суми на придбання основних засобів. У 2018 році, порівняно з 2017 р., витрати на придбання основних засобів зросли на 3529 тис. грн. У 2019 році вони зросли ще у 2,7 рази і досягли свого максимального значення за останні 4 роки. У 2020 році ТОВ «Агробуд» витратило на придбання основних засобів 3370 тис. грн. (22,99%) менше, ніж у попередньому році. Загалом за 2017-2020 рр. витрати на придбання основних засобів зросли на 10902,8 тис. грн. або у 2,8 разів. В основному, за останні 4 роки компанія спрямовувала кошти на придбання машин і обладнання та інших основних засобів.

Земельні ділянки ТОВ «Агробуд» орендує у фізичних осіб, тому, відповідно до законодавства України, їх вартість не відображається у фінансовій звітності підприємства.

Щодо наявної на підприємстві сільськогосподарської техніки, то варто зазначити, що перед початком польових робіт кожна її одиниця піддається технологічному огляду і, за необхідності, ремонту, аби під час виконання робіт уникнути значної кількості несподіваних поломок.

Для визначення особливостей управління основними засобами на досліджуваному підприємстві, також потрібно визначити, яким чином нараховується амортизація та дослідити напрями використання амортизаційних відрахувань. ТОВ «Агробуд» проводить нарахування амортизації по об'єктах основних засобів прямолінійним методом виходячи з терміну корисного використання цього об'єкту. Строки корисного використання по групах основних засобів на досліджуваному підприємстві становлять: будівлі – від 240 місяців; споруди – від 180 місяців; машини та обладнання – від 60 місяців; транспортні засоби – від 60 місяців; передавальні пристрої – від 120 місяців; інші основні засоби – від 48 місяців.

Структуру амортизаційних відрахувань ТОВ «Агробуд» протягом досліджуваного періоду відображено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Амортизаційні відрахування на основні засоби ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

№ з/п	Групи основних засобів	2017		2018		2019		2020	
		Сума, тис. грн.	Частка, %	Сума, тис. грн.	Частка, %	Сума, тис. грн.	Частка, %	Сума, тис. грн.	Частка, %
1	Будинки, споруди, передавальні пристрої	8901	73,60	9146	72,32	9386	62,54	9160	48,54
2	Машини та обладнання	2281	18,86	2683	21,22	4630	30,85	8600	45,57
3	Транспортні засоби	765	6,33	651	5,15	808	5,38	912	4,83
4	Інші основні засоби	146	1,21	166	1,31	185	1,23	199	1,05
5	Разом	12093	100,0	12646	100,0	15009	100,0	18871	100,0

Джерело: складено і розраховано автором за матеріалами підприємства

За наведеними даними можна стверджувати, що найбільша частка амортизаційних відрахувань була спрямована на будинки, споруди та передавальні пристрої. У 2017 році їх питома вага складала 73,6%. Однак протягом наступних 4 років вона поступово знижувалась. Зокрема, у 2018 році їх частка зменшилась до 72,32%, у 2019 – до 62,54% , у 2020 році – до 48,54%. Другими за вагомістю були машини та обладнання, питома вага яких зростала з кожним роком. У 2017 році амортизаційні відрахування на них склали 18,86% від загальної суми амортизаційних відрахувань, однак за 4 роки вона зросла на 26,71 п.п. і у 2020 році її значення дорівнювало 45,57%. Рівень відрахувань на транспортні засоби у 2017 році складав 6,33%. У 2018 році його значення зросло до 5,15%. У 2019 році її частка у загальній сумі знову зросла і дорівнювала 5,38%. Однак за останній рік досліджуваного періоду знову відбулося її зменшення і вона встановилась на рівні 4,83%. Амортизація на інші основні засоби у 2017 році складала 1,21% від загальної кількості. У 2018 році вона зросла до 1,31%. Наступного року спостерігалось її зниження до значення 1,23%, а за 2020 рік вона зменшилась до 1,05%.

Для аналізу змін у нарахуваннях амортизації за 2017-2020 рр., необхідно здійснити певні розрахунки. Отримані результати відобразимо у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Ланцюгові та базисні показники динаміки амортизаційних відрахувань на основні засоби ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

№ з/п	Групи основних засобів	2018		2019		2020		2017-2020	
		Абсолютний приріст, тис. грн.	Темп приросту, %	Абсолютний приріст, тис. грн.	Темп приросту, %	Абсолютний приріст, тис. грн.	Темп приросту, %	Абсолютний приріст, тис. грн.	Темп приросту, %
1	Будинки, споруди, передавальні пристрої	245	2,75	240	2,62	-226	-2,41	259	2,91
2	Машини та обладнання	402	17,62	1947	72,57	3970	85,75	6319	277,03
3	Транспортні засоби	-114	-14,90	157	24,12	104	12,87	147	19,22
4	Інші основні засоби	20	13,70	19	11,45	14	7,57	53	36,30
5	Разом	553	4,57	2363	18,69	3862	25,73	6778	56,05

Джерело: складено і розраховано автором за матеріалами підприємства

За наведеними даними можна зробити висновок, що протягом досліджуваного періоду сума амортизаційних відрахувань постійно зростала. Зокрема, за останні 4 роки вона збільшилась на 6778 тис. грн. або 56,05%. Значною мірою таке зростання відбулося за рахунок підвищення амортизаційних відрахувань на машини та обладнання на 6319 тис. грн. або у 2,7 рази. Амортизація на будинки, споруди, передавальні пристрої загалом зросла на 259 тис. грн., що склало 2,91%. Така ситуація була зумовлена значним зменшення суми амортизаційних відрахувань на них у 2020 році. Також спостерігалось зростання амортизаційних відрахувань на інші групи основних засобів. Зокрема, нарахована амортизація на транспортні засоби зросла на 147 тис. грн. (19,22%), а на інші основні засоби – на 53 тис. грн. (36,3%). Амортизаційні відрахування на будинки, споруди, передавальні пристрої за 2018 рік зросли на 245 тис. грн. (2,75%). У 2019 році вони зросли ще на 240 тис. грн. (2,62%), однак вже наступного року, як було зазначено вище, відбулося їх скорочення, а саме, вони зменшились на 226 тис. грн. (2,41%) порівняно з попереднім роком. Нарахування на машини та обладнання протягом останніх 4 років зазнали значного зростання. У 2018 році їх розмір зріс на 402 тис. грн. (17,62%), у 2019 р. – на 1947 тис. грн.

(72,57%), у 2020 р. – на 3970 тис. грн. (85,75%). Амортизація на транспортні засоби у 2018 році зазнала скорочення на суму 114 тис. грн. або на 14,9%, однак вже у подальші роки вона почала зростати. У 2019 році її сума збільшилась на 157 тис. грн. (24,12%), а у 2020 р. – на 104 тис. грн. (12,87%). Темп приросту суми амортизаційних відрахувань на інші основні засоби поступово зменшувався. У 2018 році він був на рівні 13,7% (20 тис. грн.), у 2019 році відбулося його зменшення до 11,45% (19 тис. грн.), у 2020 р. – до 7,57% (14 тис. грн.).

Варто зазначити, що досліджуване підприємство не формує амортизаційний фонд, тому має місце нецільове використання амортизаційних відрахувань, напрями якого неможливо відслідкувати.

Таким чином, підприємство формує свою матеріально-технічну базу шляхом її придбання за власні кошти. За останні 4 роки витрати на придбання основних засобів значно зросли, що є позитивним для діяльності підприємства, оскільки відбувається їх оновлення. Також протягом досліджуваного періоду підприємство мало суттєві амортизаційні відрахування, однак, за відсутності амортизаційного фонду, використовувало їх не за призначенням.

2.2. Аналіз стану, руху та структури основних засобів підприємства

Для якісного аналізу забезпеченості організації основними засобами доцільно проаналізувати його склад та структуру за кожен рік досліджуваного періоду, обрахувати абсолютний приріст та темп приросту.

Склад та структура основних засобів ТОВ «Агробуд» наведені в додатку М, табл. М.1, куди включені лише ті групи, які є в наявності в досліджуваного підприємства.

Основні засоби будь-якої компанії поділяються на основні засоби виробничого призначення та основні засоби невиробничого призначення. Як бачимо з табл. М.1, на ТОВ «Агробуд» всі основні засоби мають виробниче призначення. На початку досліджуваного періоду серед них найбільшу частку займали будівлі та споруди – 63,86%. Однак за наступні 4 роки ситуація значно

змінилась. У 2018 році їх питома вага зменшилась на 17,04 п.п. і дорівнювала 46,82%. У 2019 році вона знизилась до рівня 22,98%. За останній досліджуваний рік вона скоротилась ще на 5,59 п.п. і зупинилась на позначці 17,39%.

Частка машин та обладнання мала протилежну тенденцію. У 2017 році вони займали 29,54% від загальної вартості основних засобів. У 2018 році їх питома вага зросла на 13,34 п.п. У 2019 році вона різко підвищилась до рівня 72,3%, а у 2020 році відбулося її зростання до 79,33%.

Транспортні засоби у 2017 році займали 5,34% серед усіх основних засобів. У 2018 році їх частка зросла до 9,08%, але протягом наступних років спостерігалось її постійне зменшення. Зокрема, у 2019 році вона знизилась до рівня 3,97% , а у 2020 р. – до 2,77%.

Зовсім мала питома вага належала іншим основних засобам. У 2017 році вона складала 1,26%. У 2018 році відбулося її скорочення на 0,04 п.п. У 2019 році їх частка знизилась до 0,75%, а у 2020 р. – до 0,51%.

Щоб отримати інформацію про зміну основних засобів ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр. потрібно зробити певні розрахунки. Їх результати відображені в додатку М, табл. М.2.

Аналіз таблиці показав, що за досліджуваний період загальна вартість основних засобів збільшилась на 22053 тис. грн. або у 2,4 рази. Така ситуація була спричинена надходженням нових машин та обладнання, вартість яких збільшилась на 22198 тис. грн. або у 7,9 разів. Транспортні засоби за цей період збільшились на 370 тис. грн. (73,41%), а інші основні засоби – на 40 тис. грн. (33,61%). Однак вартість будівель та споруд за останні 4 роки зменшилась на 555 тис. грн. (9,2%).

Динаміку зміни загальної вартості основних засобів протягом 2017-2020 рр. відображено на рис. 2.2.

У 2018 році, порівняно з попереднім роком, основні засоби підприємства зросли на 3039 тис. грн. або на 32,18% за рахунок збільшення вартості машин та обладнання на 2563 тис. грн. (91,86%), транспортних засобів на 630 тис. грн.

(125%), інших основних засобів на 33 тис. грн. (27,73%). Однак будівлі та споруди зменшились на 187 тис. грн. (3,1%).

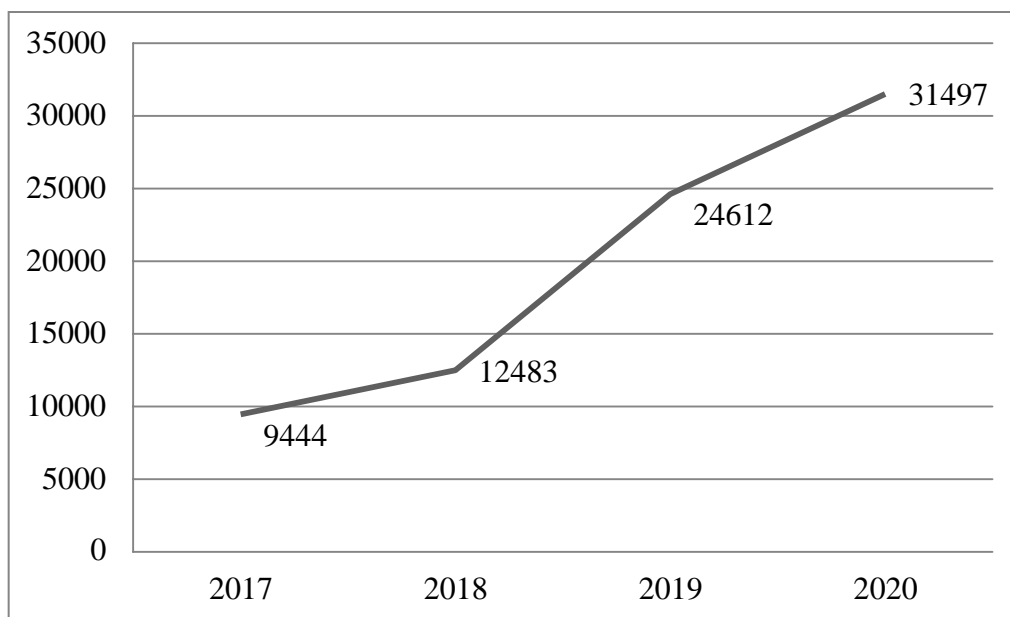

Рис. 2.2. Динаміка основних засобів ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

Джерело: побудовано автором за матеріалами підприємства (Додаток М)

У 2019 році, порівняно з попереднім, основні засоби ТОВ «Агробуд» збільшились на 12129 тис. грн. або на 97,16% в основному за рахунок збільшення машин та обладнання на суму 12441 тис. грн. (232,41%), що компенсувало зменшення будівель та споруд на 189 тис. грн. (3,23%), транспортних засобів на 156 тис. грн. (13,76%). Вартість інших основних засобів зросла на 33 тис. грн. (21,71%).

У 2020 році, порівняно з попереднім, загальна вартість основних засобів підприємства збільшилась на 6885 тис. грн. (27,97%). З них машини та обладнання збільшились на 7194 тис. грн. (40,43%), а будівлі та споруди, транспортні засоби та інші основні засоби зменшились на 179 тис. грн. (3,17%), 104 тис. грн. (10,63%) та 26 тис. грн. (14,05%) відповідно.

Як було зазначено раніше, за характером участі у виробництві продукції основні засоби поділяються на активні та пасивні, і у процесі аналізу потрібно також враховувати їх питому вагу у загальній вартості основних засобів. На досліджуваному підприємстві активну частину основних засобів складають машини та обладнання та транспортні засоби. Пасивна частина включає в себе будівлі і споруди та інші основні засоби. Співвідношення активних та пасивних

основних засобів ТОВ «Агробуд» відображено в додатку Н, табл. Н.1. Його графічна інтерпретація відображена на рис. 2.3.

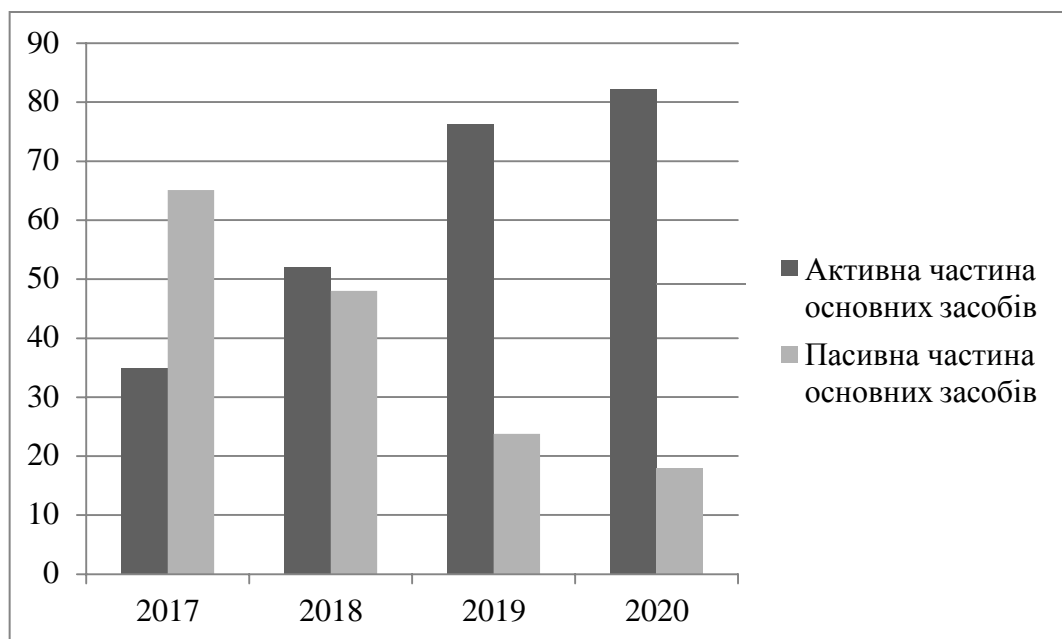

Рис. 2.3. Співвідношення активної та пасивної частини основних засобів ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

Джерело: побудовано автором за матеріалами підприємства (Додаток Н)

За даними, наведеними в табл. Н.1, можна зробити висновок, що у 2017 році структура основних засобів була неефективною для підприємства, оскільки в них більшу частину займали ті, що безпосередньо не використовувались у виробництві продукції, а саме їх частка складала 65,12%. Проте протягом наступних років ситуація значно змінилася. Вже у 2018 році активна частина основних засобів переважала над пасивною на 3,94п.п.. У 2019 році її питома вага зросла до 76,27%, а у 2020 р. – до 82,11%. Відповідно пасивна частина у 2019 році зменшилась до 23,73%, а у 2020 р. – до 17,89%.

Динаміка активної і пасивної частини основних засобів компанії представлена в додатку Н, табл. Н.2. Її аналіз дозволяє нам стверджувати, що за 2017-2020 рр. загальна вартість основних засобів зросла на 22053 тис. грн. або у 2,4 рази. Їх активна частина теж зазнала значного зростання, а саме на 22568 тис. грн. (685,12%). Пасивна частина за цей період зменшилась на 515 тис. грн. (8,37%). Така ситуація стала наслідком вагомих структурних зрушень, які відбулися в складі основних засобів за останні 4 роки.

Вартість активних основних засобів зростала протягом усього досліджуваного періоду, а саме: у 2018 році вона зросла на 3193 тис. грн. (96,93%), у 2019 р. – на 12285 тис. грн. (189,38%), у 2020 р. – на 7090 тис. грн. (37,77%). Зворотна тенденція спостерігалась у зміні вартості пасивної частини основних засобів, яка щороку постійно спадала. Зокрема, у 2018 році вона зменшилась на 154 тис. грн. (2,5%), у 2019 р. – на 156 тис. грн. (2,63%), у 2020 р. – на 205 тис. грн. (3,51%).

Іншою важливою складовою аналізу основних засобів підприємства є дослідження його стану. Для цього потрібно визначити два показники: коефіцієнт зносу та коефіцієнт придатності. Результати здійснених розрахунків наведено в додатку П, табл. П.1. На їх основі ми можемо зробити висновок, що протягом останніх 4 років зношуваність основних засобів ТОВ «Агробуд» поступово зменшувалась. Це є позитивним для діяльності підприємства, оскільки це свідчить про підвищення продуктивності його матеріально-технічної бази. На початок досліджуваного періоду її значення дорівнювало 56,15%. За 2018 рік значення даного показника зменшилось на 5,83 п.п. За 2019 рік рівень зносу зменшився ще на 12,44 п.п., а за останній рік – на 0,41 п.п. і зупинився на позначці 37,47%. Тобто протягом розглянутих років знос основних засобів ТОВ «Агробуд» знизився на 18,22 п.п., причому таке зменшення відбувалося не пропорційно. Із зростанням коефіцієнту зносу, відповідно частка незношених основних засобів підприємства на таку ж величину зменшується. На початок періоду її значення складало 43,85%, а на кінець – 62,53%. Така ситуація свідчить про якісне збільшення складу основних засобів підприємства.

Моральний та фізичний знос та оновлення основних засобів являють собою процес їх безперервного руху. Він передбачає введення нових та виведення з експлуатації застарілих технічних засобів в результаті різних видів їх зносу. Рух основних засобів аналізується за допомогою коефіцієнта оновлення, коефіцієнта вибуття, коефіцієнта приросту та коефіцієнта компенсації вибуття. В табл. 2.5 відображені значення даних параметрів для досліджуваного підприємства.

Таблиця 2.5

Рух основних засобів ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

№ з/п	Показник	2017	2018	2019	2020
Початкові дані:					
1	Вартість основних засобів на початок періоду, тис. грн.	21810	21537	25129	39621
2	Вартість введених в експлуатацію основних засобів, тис. грн.	388	3917	14536	11291
3	Вартість виведених із експлуатації основних засобів, тис. грн.	661	325	168	544
4	Вартість основних засобів на кінець періоду, тис. грн.	21537	25129	39621	50368
Розрахункові показники:					
5	Коефіцієнт оновлення, %	1,80	15,59	36,69	22,42
6	Коефіцієнт вибуття, %	3,03	1,51	0,67	1,37
7	Коефіцієнт приросту, %	-1,25	16,68	57,18	27,12

Джерело: побудовано автором за матеріалами підприємства

Зазначені дані показують, що підприємство протягом 2017-2020 рр. постійно впроваджувало основні засоби, необхідні для здійснення його діяльності. Щоправда у 2017 році вартість основних засобів, виведених з експлуатації, перевищила вартість основних засобів, що надійшли на підприємство на 273 тис. грн. Проте вже у наступних роках ситуація змінилась на протилежну і спостерігалось постійне перевищення надходжень основних засобів над вибуттям, що позитивно характеризує їх рух. Зокрема, у 2018 році надходження перевищували вибуття на 3592 тис. грн., у 2019 р. – на 14368 тис. грн., у 2020 р. - на 10747 тис. грн.

Рівень оновлення кожного року зазнавав суттєвих змін. У 2017 році він становив 1,8%, але вже у 2018 році його значення різко підвищилось до 15,59%. Наступного року значення даного коефіцієнту підвищилось ще на 21,1п.п. і зупинилось на позначці 36,69%. За останній рік досліджуваного періоду відбулося його зменшення на 14,27п.п., в результаті чого він дорівнював 22,42%.

Інтенсивність вибуття протягом 2017-2020 рр. була доволі низькою. Найбільше значення вона мала у 2017 році, яке дорівнювало 3,03%. У 2018 році її рівень знизився на 1,52п.п. і становив 1,51%. Наступного року відбулося її

зменшення ще на 0,84п.п., в результаті чого її значення складало 0,67%. У 2020 році коефіцієнт вибуття основних засобів зріс на 0,7п.п. і зупинився на позначці 1,37%. Нестабільність даного показника протягом 2017-2020 рр. є негативним явищем, оскільки це вказує на збільшення плинності основних засобів.

Рівень збільшення основних засобів підприємства внаслідок введення нових його складових та виведення з експлуатації зношених чи застарілих у 2017 році мав від'ємне значення, а саме -1,25%. Причиною такої ситуація стало, як вже було зазначено вище, перевищення вартості вибулих основних засобів над вартістю тих, що надійшли. Наступного року його значення збільшилось до 16,68%, а у 2019 році він зріс ще на 40,5п.п. і досяг свого максимального значення за досліджуваний період – 57,18%. Після цього відбулося його різке падіння і у 2020 році відносне збільшення вартості основних засобів за рахунок їх оновлення дорівнювало 27,12%.

Аналіз вищезазначених показників показує, що технічний стан основних засобів на ТОВ «Агробуд» є задовільним. Покращення їх стану відбулося за рахунок значного зменшення зносу та збільшення темпів його оновлення. За 2017-2020 рр. відбулося також покращення структури основних засобів, так як на кінець досліджуваного періоду їх активна частина переважала над пасивною. Така ситуація сприяє нарощуванню підприємством обсягів виробництва своєї продукції.

2.3. Оцінювання ефективності використання основних засобів підприємства

При певному технічному рівні та структурі основних засобів збільшити обсяг виготовлюваної продукції, зменшити собівартість та забезпечити зростання накопичень компанії може бути досягнута завдяки ефективному використанню основних засобів. Для її оцінки використовується система розрахункових показників. Результати здійснених обчислень та оцінка їх динаміки наведені в додатку Р, табл. Р.1.

Найбільш узагальнюючим показником використання основних засобів є капіталовіддача. Протягом 2017-2020 рр. на досліджуваному підприємстві він характеризувався тенденцією до зниження. Це є негативним явищем для компанії, оскільки означає, що на 1 гривню використаних основних засобів з кожним роком припадає менша кількість виготовленої продукції. Динаміка зазначеного показника зображена на рис. 2.4.

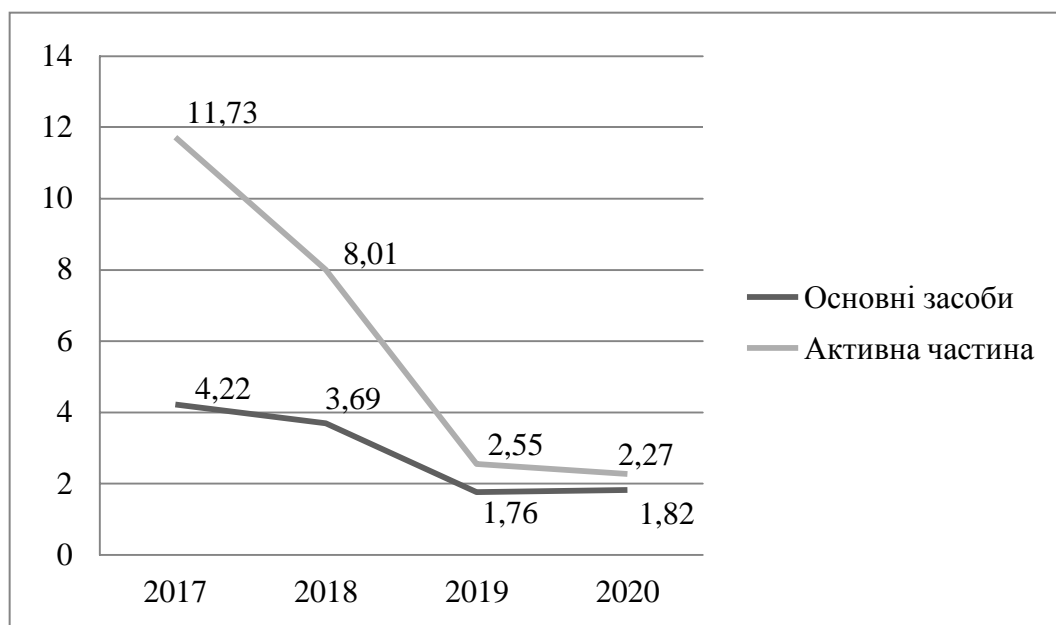

Рис.2.4. Зміна капіталовіддачі основних засобів ТОВ «Агробуд» та їх активної частини за 2017-2020 рр.

Джерело: побудовано автором за матеріалами підприємства (Додаток Р)

На початку досліджуваного періоду значення даного показника знаходилось на рівні 4,22 грн. Наступного року він зменшився до позначки 3,69 грн. Найбільше його зниження спостерігалось у 2019 році, а саме на 1,93 грн. У 2020 році спостерігалось його зростання на 6 копійок і на кінець досліджуваного періоду на 1 гривню основних засобів припадало 1,82 грн. виготовленої продукції. Така ж ситуація є характерною і для капіталовіддачі лише активних основних засобів. У 2017 році вона знаходилась на доволі високому рівні, а саме 11,73 грн. Однак у 2018 році відбувся її значний спад на 3,72 грн. У 2019 році вона зменшилась ще на 5,46 грн. У 2020 році значення даного показника зупинилось на позначці 2,27 грн. загалом за весь досліджуваний період перший показник зменшився на 56,87%, а другий – на 80,65%. Причинами цього є те, що середньорічна вартість основних засобів за цей період зросла на 18369, 5 тис. грн.,

тоді як обсяг виготовленої продукції лише на 10789 тис. грн. А більше зменшення капіталовіддачі активної частини основних засобів пояснюється тим, що активні основні засоби зросли на дещо більшу суму у порівнянні із загальним обсягом основних засобів, а саме на 19084,5 тис. грн.

Наступний узагальнюючий показник – капіталомісткість. Оскільки ця величина є оберненою до капіталовіддачі, то протягом досліджуваного періоду її значення знаходилось на доволі низькому рівні, однак спостерігалась тенденція до зростання. Така ситуація також є негативною для підприємства, оскільки свідчить про те, що витрати основних засобів на виготовлення 1 гривні продукції поступово зростали. Динаміка капіталомісткості основних засобів протягом 2017-2020 рр. відображена на рис. 2.5.

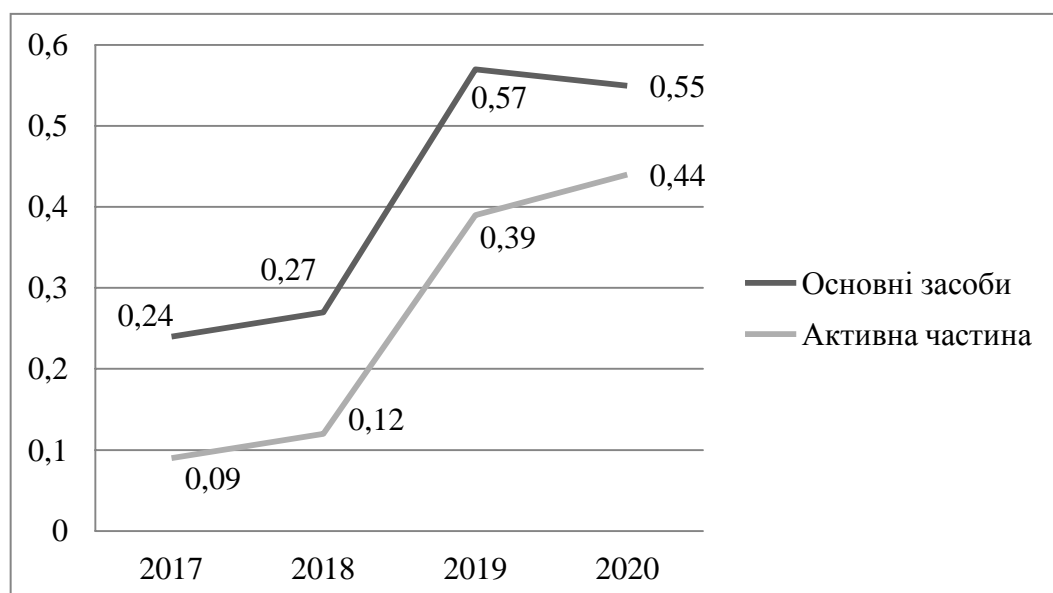

Рис. 2.5. Зміна капіталомісткості основних засобів ТОВ «Агробуд» та їх активної частини за 2017-2020 рр.

Джерело: побудовано автором за матеріалами підприємства (Додаток Р)

У 2017 році для виготовлення 1 гривні продукції підприємство витратило 0,24 грн. основних засобів, 0,09 грн. з яких складала його активна частина. Наступного року значення даних показників зросло на 0,03 грн. та 0,04 грн. відповідно. У 2019 році капіталомісткість основних засобів зросла на 0,3 грн., а у 2020 році зменшилась до рівня 0,55 грн.

Капіталовіддача активної її частини протягом цих років постійно зростала і на кінець досліджуваного періоду підприємство витратило 0,44 грн. активних

основних засобів на виробництво однієї гривні продукції. Такі зміни зумовили ті ж самі фактори, що і сприяли зміні показника капіталовіддачі.

Рентабельність основних засобів як в цілому по всій їх вартості, так і по активній частині за досліджуваний період була значною, однак спостерігалось її поступове зменшення. Зміна рентабельності основних засобів ТОВ «Агробуд» та, зокрема, їх активної частини за 2017-2020 рр. відображені на рис. 2.6.

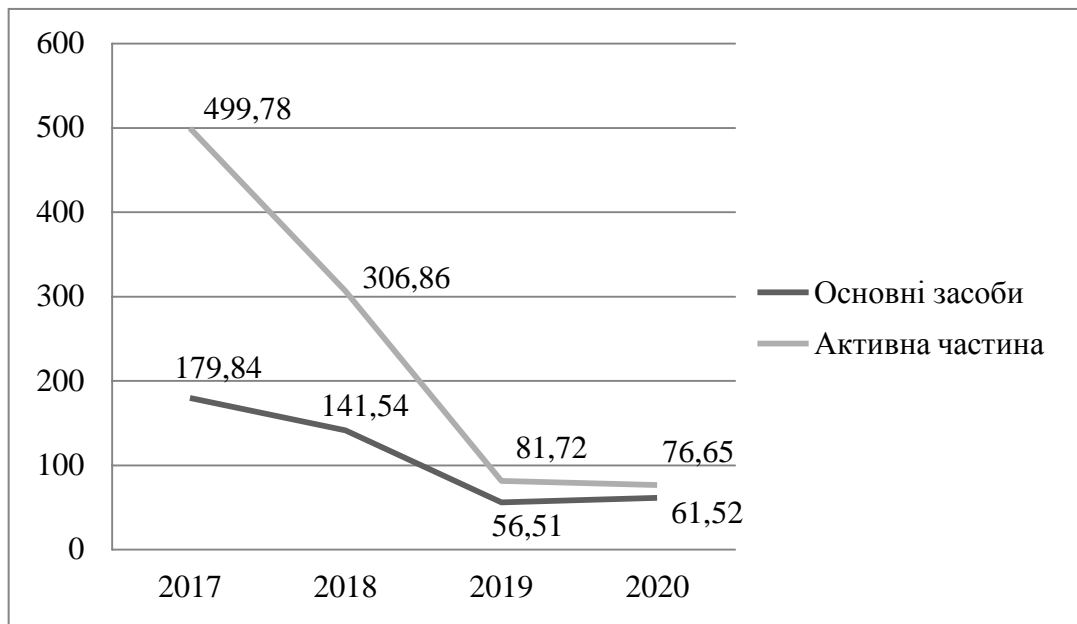

Рис. 2.6. Зміна рентабельності основних засобів ТОВ «Агробуд» та їх активної частини за 2017-2020 рр.

Джерело: побудовано автором за матеріалами підприємства (Додаток Р)

У 2017 році вона складала 179,84% для загальної вартості основних засобів та 499,78% для його активної частини. У 2018 році їх значення знизилась до 141,54% та 306,86% відповідно. Найбільше зниження рентабельності спостерігалось у 2019 році, а саме на 85,02п.п. та 225,14п.п. відповідно. Після цього рентабельність основних засобів зросла до рівня 61,52%, а їх активної частини знизилась до 76,65%, порівняно з попереднім роком. Загалом рентабельність основних засобів зменшилась на 118,31п.п., зокрема їх активної частини – на 423,13п.п.. Негативна динаміка рентабельності була спричинена тим, що за цей період величина чистого прибутку підприємства зросла лише на 136 тис. грн., тоді як вартість основних засобів – на 18369,5 тис. грн., у тому числі їх активної частини – на 19084,5 тис. грн.

Одним з важливих показників, яким характеризується забезпеченість компанії основними засобами, є капіталоозброєність. Динаміка даного показника на ТОВ «Агробуд» протягом останніх 4 років була позитивною, оскільки спостерігалось його постійне зростання, а від цього залежить продуктивність праці на підприємстві і, відповідно, кількість виготовленої продукції (рис. 2.8).

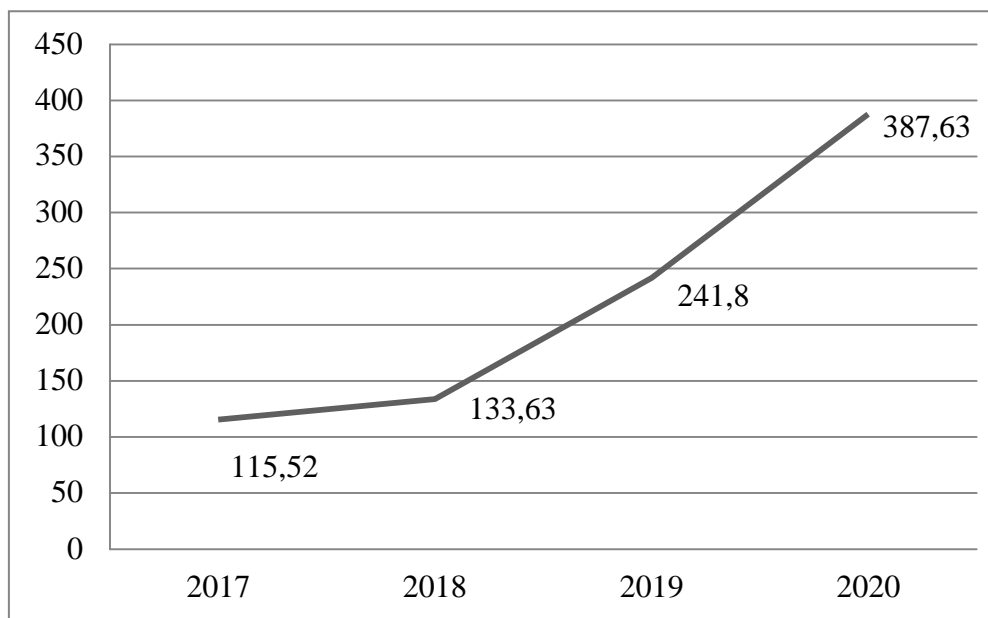

Рис. 2.7. Зміна капіталоозброєності основних засобів ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

Джерело: побудовано автором за матеріалами підприємства (Додаток Р)

У 2017 році на кожного працівника підприємства припадало основних засобів на суму 115,52 тис. грн./чол., у 2018 р. – 133,63 тис. грн./чол., у 2019 р. – 241,8 тис. грн./чол., у 2020 р. – 387,63 тис. грн./чол.. У тому числі активної частини на суму 41,57 тис. грн./чол., 61,64 тис. грн./чол., 167,2 тис. грн./чол., 311,12 тис. грн./чол.. відповідно, що визначається таким показником, як технічна озброєність підприємства. Загалом за останні 4 роки капіталоозброєність зросла на 272,11 тис. грн., а технічна озброєність – на 369,55 тис. грн. Така ситуація зумовлена зменшенням середньооблікової кількості працівників на 10 осіб та збільшенням основних засобів на 18369,5 тис. грн., у тому числі їх активної частини на 19084,5 тис. грн.

Для більш ґрунтовного аналізу темпи зростання капіталоозброєності та технічної озброєності зазвичай порівнюють із темпами зростання продуктивності праці (рис. 2.9).

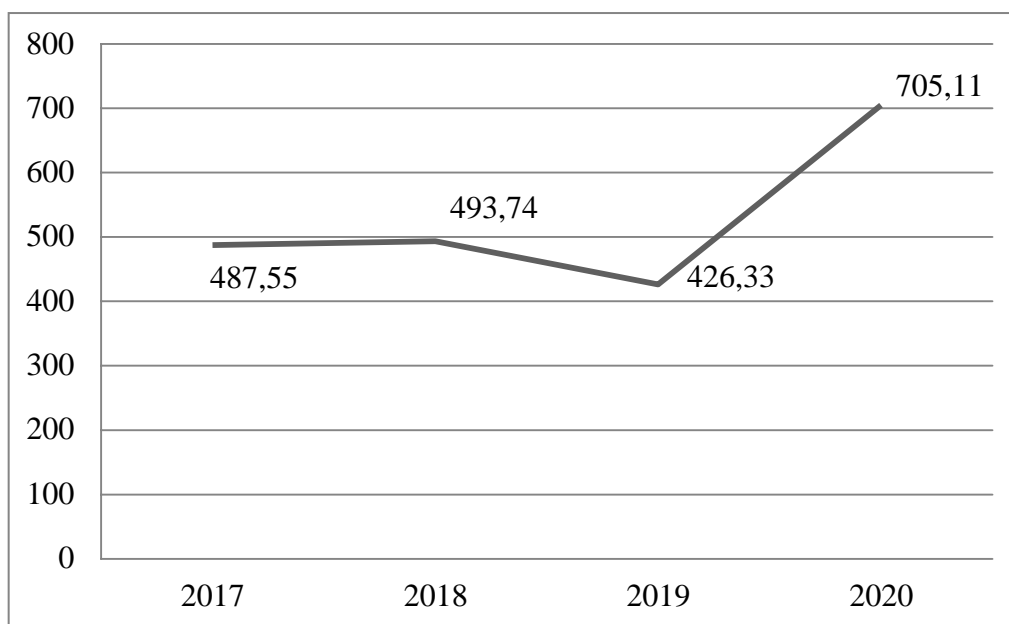

Рис. 2.8. Зміна продуктивності праці ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

Джерело: побудовано автором за матеріалами підприємства (Додаток Р)

У 2017 році рівень виробітку на даному підприємстві дорівнював 487,55 тис. грн./чол.. У 2018 році він зріс на 6,19 тис. грн. Протягом наступного року відбулося зменшення даного показника на 67,41 тис. грн., проте у 2020 році спостерігалось його значне зростання, в результаті чого він встановився на рівні 705,11 тис. грн./чол.. Загалом за весь досліджуваний період рівень продуктивності на агрофірмі зріс на 217,56 тис. грн., або 44,62%. Таким чином, на даний момент у ТОВ «Агробуд» темпи зростання капіталоозброєності та технічної озброєності перевищують темпи зростання продуктивності праці, що також вказує на неефективне використання наявних основних засобів.

Низький рівень капіталовіддачі, високі значення капіталомісткості, зниження рентабельності та переважання темпів зростання капіталоозброєності над темпами зростання продуктивності праці свідчать про негативні тенденції ефективності використання основних засобів на досліджуваному підприємстві.

Таким чином, далі потрібно розглянути заходи, які сприятимуть підвищенню ефективності використання основних засобів підприємства та виявити можливості підприємства щодо їх впровадження.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II

Дослідження стратегій оновлення основних засобів було здійснено на основі ТОВ «Агробуд» - сільськогосподарському підприємстві, основним видом діяльності якого є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. Найбільшу кількість у 2020 році було вирощено соняшнику (25,98%), ячменю (23,36%) та пшениці (22,28%). Оцінювання фінансових показників діяльності підприємства свідчить, що діяльність протягом 2017-2020 рр. була прибутковою. На кінець досліджуваного періоду підприємство отримало 17170,7 тис. грн. чистого прибутку.

У процесі аналізу та оцінювання ефективності використання і оновлення основних засобів ТОВ «Агробуд» було визначено, що підприємство має власну матеріально-технічну базу. Усі основні засоби, окрім земельних ділянок, були отримані шляхом їх придбання. Основні засоби в ТОВ «Агробуд» амортизуються прямолінійним методом. На підприємстві відсутній амортизаційний фонд, тому отримані кошти використовуються неефективно.

Усі основні засоби досліджуваного підприємства мають виробниче призначення. На кінець 2020 року найбільшу частку у структурі основних засобів займали машини та обладнання, які склали 79,33%. Тобто структура основних засобів є ефективною, оскільки більшість коштів вкладено у засоби, які безпосередньо беруть участь у виготовленні продукції.

Стан основних засобів є задовільним, оскільки зношуваність основних засобів протягом досліджуваного періоду постійно зменшувалась. Надходження основних засобів перевищувало їх вибуття і рівень оновлення у 2020 році склав 22,42%, що позитивно характеризує рух основних засобів на підприємстві.

Ефективність використання основних засобів на даному підприємстві знаходиться на низькому рівні. Це відображається у низькому рівні капіталовіддачі (1,82 грн.), високому значенню капіталомісткості (0,55 грн.), низькому рівні рентабельності (61,52%), та переважанні темпів зростання капіталоозброєності над темпами зростання продуктивності праці.

РОЗДІЛ 3. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ОНОВЛЕННЯМ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «АГРОБУД»

3.1. Екстенсивні та інтенсивні шляхи підвищення рівня використання основних засобів підприємства

Здійснені у 2 розділі розрахунки показали, що ефективність використання основних засобів у ТОВ «Агробуд» знаходиться на незадовільному рівні, тому варто визначити шляхи її покращення для досліджуваного підприємства.

Насамперед потрібно впроваджувати заходи, які сприятимуть підвищенню таких показників, як капіталовіддача, рентабельність основних засобів та продуктивність праці і зниженню капіталомісткості виробництва. Для цього необхідно визначати які фактори та якою мірою спричинили їх зміну за 2017-2020 рр., тобто провести факторний аналіз показників використання основних засобів ТОВ «Агробуд».

Оскільки зв'язок усіх факторів з результативним показником має функціональний характер, то у подальшому дослідженні буде здійснено детермінований факторний аналіз. Найбільш універсальним методом проведення саме такого виду аналізу є метод ланцюгових підстановок. Даний метод передбачає спершу визначення відхилення значення досліджуваного показника звітного періоду порівняно з базисним в цілому, а потім оцінювання впливу на це таке відхилення кожного фактору окремо. Здійснюється це «...шляхом поступової заміни базисної величини кожного факторного показника в обсязі результативного показника на фактичну величину у звітному періоді...» [73]. При цьому значення проаналізованих та аналізованого факторів мають фактичну величину, а непроаналізовані – базисну. В результаті таких підстановок буде отримано «...ряд умовних величин результативного показника, які враховують зміну одного, потім двох, трьох і наступних факторів, допускаючи, що інші не змінюються. Порівняння величини результативного показника до і після зміни рівня того чи іншого фактора дає змогу елімінувати вплив усіх факторів, крім

одного, і визначити його вплив на приріст результативного показника...» [73]. Останнім етапом є проведення балансової перевірки, за якою сума впливу кожного окремого фактору має дорівнювати загальному відхиленню результативного показника.

Математичний запис алгоритму проведення факторного аналізу методом ланцюгових підстановок має вигляд [73]:

1. Створення моделі розрахунку результативного показника та визначення його базисного значення:

$$Y_0 = a_0 \times b_0 \times c_0; \quad (3.1)$$

2. Розрахунок умовних величин результативних показників:

$$Y_{1 \text{ ум.в.}} = a_1 \times b_0 \times c_0; \quad (3.2)$$

$$Y_{2 \text{ ум.в.}} = a_1 \times b_1 \times c_0; \quad (3.3)$$

$$Y_1 = a_1 \times b_1 \times c_1; \quad (3.4)$$

3. Розрахунок впливу кожного фактора на значення результативного показника:

– вплив фактору а на значення результативного показника:

$$Y = Y_{1 \text{ ум.в.}} - Y_0; \quad (3.5)$$

– вплив фактору b на значення результативного показника:

$$Y = Y_{2 \text{ ум.в.}} - Y_{1 \text{ ум.в.}}; \quad (3.6)$$

– вплив фактору с на значення результативного показника:

$$Y = Y_1 - Y_{2 \text{ ум.в.}}; \quad (3.7)$$

4. Перевірка розрахунків:

$$Y = Y_1 - Y_0, \quad (3.8)$$

де Y_0 та Y_1 – відповідно базисне та фактичне значення результативного показника;

a_0 та a_1 – відповідно базисне та фактичне значення фактору а;

b_0 та b_1 – відповідно базисне та фактичне значення фактору b;

c_0 та c_1 – відповідно базисне та фактичне значення фактору с.

Як інформаційна база для проведення подальшого факторного аналізу використані переважно дані табл. Р.1.

Першим проведемо факторний аналіз капіталовіддачі. З формули визначення даного показника (формула 1.8) можна виділити два чинники, що впливають на його формування – обсяг виробництва та середньорічна вартість основних засобів.

За даними табл. Р.1 зміна капіталовіддачі за досліджуваний період дорівнювала -2,4. Розрахунок впливу на даний показник усіх вищезазначених факторів, здійснений та формулами 3.1 – 3.8 відображений у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Результати факторного аналізу капіталовіддачі ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

№ з/п	Показник	Величина фактору		Узагальнене значення результативного показника	Величина впливу фактору на результативний показник
		Обсяг виготовленої продукції, тис. грн.	Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.		
1	2	3	4	5	6
1	Базисний показник капіталовіддачі	39979	9554	4,22	×
2	Вплив зміни обсягу виробництва	50768	9554	5,36	1,14
3	Вплив зміни середньорічної вартості основних засобів	50768	28054,5	1,82	-3,54

Джерело: складено і розраховано автором за даними підприємства

Для балансової перевірки результатів факторного аналізу капіталовіддачі додамо значення колонки 6 табл. 3.1. Отримаємо:

$$v = () = . \quad (3.9)$$

Тобто зменшення капіталовіддачі за 2017-2020 рр. було зумовлено збільшенням середньорічної вартості основних засобів на 18369,5 тис. грн., в результаті чого значення показника капіталовіддачі зменшилось на 3,54, тоді як збільшення обсягів виробництва продукції на 10789 тис. грн. призвело до зростання капіталовіддачі лише на 1,14. Таким чином, найбільший вплив на зміну досліджуваного показника мало зростання вартості основних засобів підприємства.

Для покращення своєї діяльності, підприємство має забезпечувати постійне зростання показника капіталовіддачі. Із здійсненого факторного аналізу випливає, що це можливо за рахунок підвищення обсягів виробництва за незмінної вартості основних засобів, або ж за рахунок підвищення значення обох факторів за умови, що темпи зростання обсягів виготовлення продукції випереджатимуть темпи зростання вартості основних засобів.

Варто зазначити, що рівень капіталовіддачі на підприємстві може змінюватись і через вплив таких факторів, як продуктивність праці та її капіталоозброєність. Дана залежність виглядає так:

$$v = \frac{P}{K}, \quad (3.10)$$

де P – продуктивність праці на підприємстві, тис. грн./чол.;

K – рівень капіталоозброєності, тис. грн./чол..

Розрахунок впливу зазначених факторів на зміну рівня капіталовіддачі наведений у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Результати факторного аналізу капіталовіддачі ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

№ з/п	Показник	Величина фактору		Узагальнене значення результативного показника	Величина впливу фактору на результативний показник
		Продуктивність праці, тис. грн./чол..	Капіталоозброєність, тис. грн./чол.		
1	2	3	4	5	6
1	Базисний показник капіталовіддачі	487,55	115,52	4,22	×
2	Вплив зміни продуктивності праці	705,11	115,52	6,1	1,88
3	Вплив зміни капіталоозброєності	705,11	387,63	1,82	-4,28

Джерело: складено і розраховано автором за даними підприємства

Для балансової перевірки результатів факторного аналізу капіталовіддачі додамо значення колонки 6 табл. 3.2. Отримаємо:

$$v = \left(\frac{P}{K} \right) = \dots \quad (3.11)$$

З двох розглянутих факторів більший вплив на зменшення капіталовіддачі мало зростання рівня капітлоозброєності на 272,11 тис. грн./чол., в результаті чого досліджуваний показник зменшився на 4,28. Зростання продуктивності праці на підприємстві на 217,56 тис. грн./чол. здійснило позитивний вплив, так як за рахунок цього рівень капіталовіддачі зріс на 1,88. Наведені розрахунки свідчать про те, що для покращення ефективності використання основних засобів підприємству варто розробити заходи, що сприятимуть підвищенню продуктивності праці. Звідси випливає необхідність здійснення факторного аналізу останньої.

Як відомо, продуктивність праці визначається за формулою:

$$— . \quad (3.12)$$

Тобто вона прямо залежить від обсягу виготовленої продукції та обернено – від чисельності працівників. Розрахунок впливу цих факторів на рівень продуктивності праці ТОВ «Агробуд» наведено в табл. 3.3. Відповідно до табл. Р.1, продуктивність праці за 2017-2020 рр. в загальному зросла на 217,56 тис. грн.

Таблиця 3.3

Результати факторного аналізу продуктивності праці ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

№ з/п	Показник	Величина фактору		Узагальнене значення результативного показника	Величина впливу фактору на результативний показник
		Чисельність працівників, чол.	Обсяг виготовленої продукції, тис. грн.		
1	2	3	4	5	
1	Базисний показник продуктивності праці	82	39979	487,55	×
2	Вплив зміни чисельності працівників	72	39979	555,26	67,71
3	Вплив зміни обсягу виробництва	72	50768	705,11	149,85

Джерело: складено і розраховано автором за даними підприємства

Для балансової перевірки результатів факторного аналізу продуктивності праці додамо значення колонки 6 табл. 3.3. Отримаємо:

$$= = . \quad (3.13)$$

Тобто зростання продуктивності праці на підприємстві було спричинене збільшенням обсягу виготовленої продукції на 10789 тис. грн., що зумовило її підвищення на 149,85, та зменшенням чисельності працівників на 10 осіб, що спричинило збільшення продуктивності праці на 67,71. Таким чином, в подальшому підприємству варто нарощувати обсяги виробництва та залучати новітні основні засоби, обслуговування яких потребуватиме меншої кількості ручної праці.

Наступним здійснимо факторний аналіз рентабельності основних засобів ТОВ «Агробуд». Факторну модель розробимо на основі формули 1.10:

$$= \frac{D}{B} \times = \frac{D}{B} , \quad (3.14)$$

де Д – чиста виручка від реалізації продукції, тис. грн.

В – загальні витрати на виготовлення продукції, тис. грн..

З формули 3.14 випливає, що на рівень рентабельності основних засобів впливає три фактора: чиста виручка від реалізації продукції, загальні витрати на виготовлення продукції та середньорічна вартість основних засобів.

Відповідно до табл. Р.1, рівень рентабельності основних засобів за 2017-2020 рр. знизився на 118,31%. Розрахунок впливу на зміну даного показника вищезазначених факторів наведено у таблиці 3.4.

Для балансової перевірки результатів факторного аналізу продуктивності праці додамо значення колонки 7 табл. 3.4. Отримаємо:

$$= () () = . \quad (3.15)$$

Тобто найбільшою мірою зменшення рентабельності було спричинено збільшенням вартості основних засобів на 18369,5 тис. грн., в результаті чого рівень їх рентабельності зменшився на 119,75%. Наступним за вагомістю є такий чинник, як величина чистої виручки від реалізації продукції. Її збільшення на 1359,8 тис. грн. зумовило підвищення досліджуваного показника на 14,35%. В результаті збільшення загальних витрат на виготовлення продукції на 1224,1 тис. грн. рівень рентабельності знизився на 12,91%.

Результати факторного аналізу рентабельності основних засобів

ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

№ з/п	Показник	Величина фактору			Узагальнене значення результативного показника	Величина впливу фактору на результативний показник
		Чиста виручка від реалізації продукції, тис. грн.	Загальні витрати на виготовлення продукції, тис. грн.	Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.		
1	2	3	4	5	6	7
1	Базисний показник рентабельності основних засобів	44448	27413	9554	179,84	×
2	Вплив зміни чистої виручки від реалізації продукції	45807,8	27413	9554	194,19	14,35
3	Вплив зміни загальних витрат на виготовлення продукції	45807,8	28637,1	9554	181,28	-12,91
4	Вплив зміни середньорічної вартості основних засобів	45807,8	28637,1	28054,5	61,52	-119,75

Джерело: складено і розраховано автором за даними підприємства

Для підвищення ефективності використання наявних основних засобів, підприємство має забезпечувати постійне зростання рівня їх рентабельності, шляхом впровадження заходів, які сприятимуть зростанню виручки від реалізації продукції та зменшенню витрат на її виготовлення.

Далі визначимо фактори, які сприяли зростанню капіталомісткості. Факторний аналіз капіталомісткості здійснюється за факторною моделлю, яка є обернена факторній моделі капіталовіддачі (формула 1.8). Величина зміни капіталомісткості за 2017-2020 рр. складає +0,31. Розрахунок впливу на даний показник зміни середньорічної вартості основних засобів та обсягу виготовленої продукції наведено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5.

Результати факторного аналізу капіталомісткості ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

№ з/п	Показник	Величина фактору		Узагальнене значення результативного показника	Величина впливу фактору на результативний показник
		Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	Обсяг виготовленої продукції, тис. грн.		
1	2	3	4	5	6
1	Базисний показник капіталомісткості	9554	39979	0,24	×
2	Вплив зміни середньорічної вартості основних засобів	28054,5	39979	0,69	0,45
3	Вплив зміни обсягу виробництва	28054,5	50768	0,55	-0,14

Джерело: складено і розраховано автором за даними підприємства

Для балансової перевірки результатів факторного аналізу продуктивності праці додамо значення колонки 6 табл. 3.5.

$$\Delta K_m = 0,45 + (-0,14) = 0,31. \quad (3.16)$$

Тобто зміна рівня капіталомісткості в основному була зумовлена зростанням вартості основних засобів, яка зумовила збільшення досліджуваного показника на 0,45. Меншою мірою вплинуло зростання обсягу виготовленої продукції на 10789 тис. грн., в результаті чого капіталомісткість зменшилась на 0,14.

Для покращення ефективності використання основних засобів підприємства потрібно домагатися зменшення даного показника, що можливе за рахунок спрямування зусиль на збільшення обсягу виробленої продукції.

Іншими не менш важливими заходами, які сприятимуть підвищенню ефективності використання основних засобів підприємства, є створення умов для підвищення кваліфікації робочого персоналу, економічне стимулювання основних та допоміжних робітників, поліпшення умов праці і відпочинку, проведення оздоровчих заходів для робітників тощо. Це забезпечить більш ефективне, сумлінне та дбайливе їх поводження з обладнанням, а також стимулюватиме їх до виявлення та організації використання резервів підвищення ефективності

основних засобів. Цьому також сприятиме залучення фахівців при здійсненні складних ремонтних робіт, вивчення ринків виробництва, підвищенні рівня спеціалізації виробництва тощо.

Отже, результати проведеного факторного аналізу показали, що екстенсивними шляхами підвищення рівня використання основних засобів ТОВ «Агробуд» є: збільшення обсягу виробництва, виручки від реалізації продукції, зменшення витрат на її виробництво, економічне стимулювання основних та допоміжних робітників. Інтенсивні шляхи включають в себе здійснення модернізації та придбання новітніх основних засобів, які сприятимуть зростанню продуктивності праці, а також підвищення рівня кваліфікації працівників і поліпшення умов їх праці та відпочинку.

3.2. Резерви покращення використання основних засобів підприємства

Потрібно зважати на те, що підприємство може бути не в змозі запровадити визначенні заходи, оскільки для цього воно не матиме необхідних ресурсів. Таким чином, розроблення заходів щодо підвищення ефективності використання основних засобів потребує оцінки можливостей підприємства щодо їх впровадження. В протилежному випадку вони можуть виявитися неефективними.

Як зазначалося в параграфі 3.1 даної роботи, для зростання капіталовіддачі, продуктивності праці та зменшення капіталомісткості основних засобів, ТОВ «Агробуд» варто впроваджувати заходи, які забезпечать збільшення кількості виготовлюваної продукції. З них доступним для даного підприємства є ті, що представлені на рис. 3.1.

Одним із способів збільшення обсягів виробництва у сільському господарстві є підвищення врожайності сільськогосподарських культур, що можливе за рахунок придбання насіння більш продуктивніших сортів зернових та інших культур, які до того ж мають більш високу морозо-, посухо-, жаростійкість, та є менш вразливими для хвороб та шкідників. Окрім того, потрібно слідкувати за тим, щоб сорти окремих культур були раціонально сполучені один з одним за

термінами досягання, оскільки це дозволяє суттєво скоротити втрати зерна при збиранні і більш ефективно використовувати основні засоби та трудові ресурси підприємства.

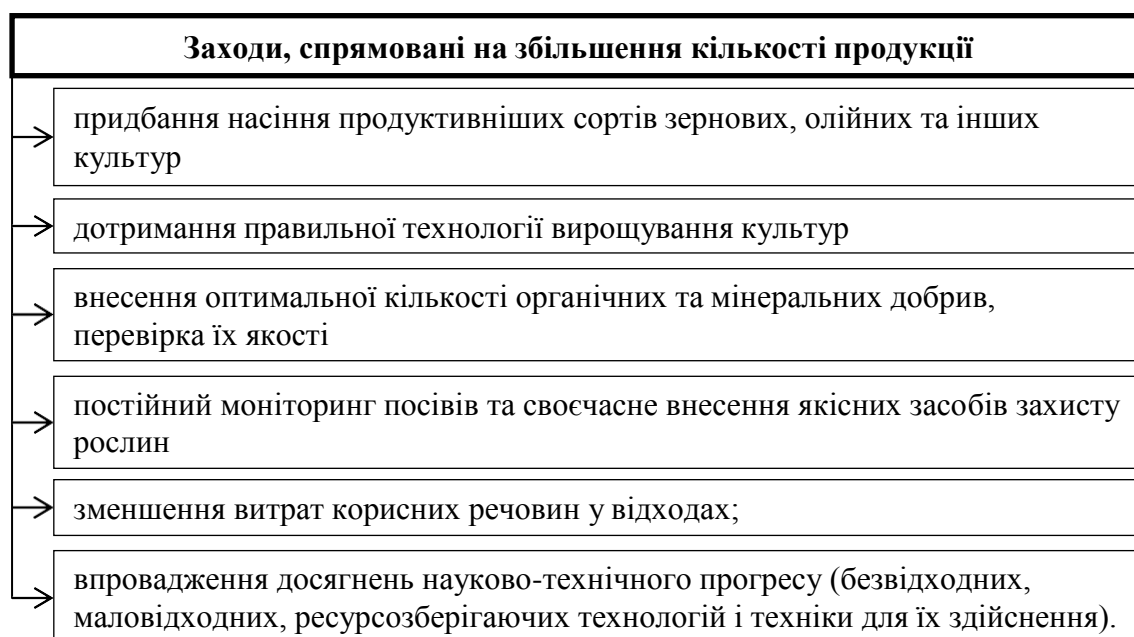

Рис. 3.1. Заходи для збільшення кількості виготовленої продукції для ТОВ «Агробуд»

Джерело: розроблено автором за даними підприємства

Вагоме значення для підвищення урожайності культур є дотримання правильної технології їх вирощування. На першому її етапі найбільш важливим є вибір найкращого попередника, що сприяє зростанню обсягів виготовленої продукції без здійснення додаткових витрат.

Як відомо, урожайність залежить також від продуктивності ґрунту. Як було зазначено вище, підприємству необхідно залучати більш продуктивні сорти рослин, які витягують з ґрунту більше поживних речовин. Саме тому працівникам ТОВ «Агробуд» потрібно стежити за вчасним внесенням у ґрунт мінеральних та органічних добрив у оптимальній кількості, а також постійно перед внесенням перевіряти їх якість. Окрему увагу варто приділяти сумісності деяких видів добрива між собою. Це сприятиме підтриманню збереження листового покриву після його правильного формування до закінчення дозрівання зерна, збільшенню кількості зерен у колосі та розміру зерен, кількості пагонів тощо. Досягти цього

можливо також за оптимального та своєчасного внесення якісних засобів захисту рослин. Для цього потрібно здійснювати систематичне обстеження усіх посівів.

Для того, щоб зазначені заходи були ефективними варто також слідкувати за вчасним збором врожаю та запобігати значним втратам останнього під час його транспортування.

За рахунок впровадження зазначених рекомендацій ТОВ «Агробуд», за оцінкою фахівців, може одержати приріст врожаю до 25,5ц з 1 га [29]. При цьому дане зростання на 30-35% забезпечується за рахунок раціонального застосування добрив, на 20-25% – за рахунок якісних засобів захисту рослин, на 15-18% – за рахунок придбання високоврожайних сортів культур, решта – за рахунок своєчасного збору врожаю та дотримання технології його вирощування [22].

В свою чергу, зростання обсягів зібраної продукції сприятиме збільшенню виручки від її реалізації продукції. В результаті підприємство отримуватиме вищі прибутки, що вплине на підвищення рівня рентабельності його основних засобів. Збільшення чистого прибутку ТОВ «Агробуд» може відбутися також через здійснення заходів, що відображені на рис. 3.2.

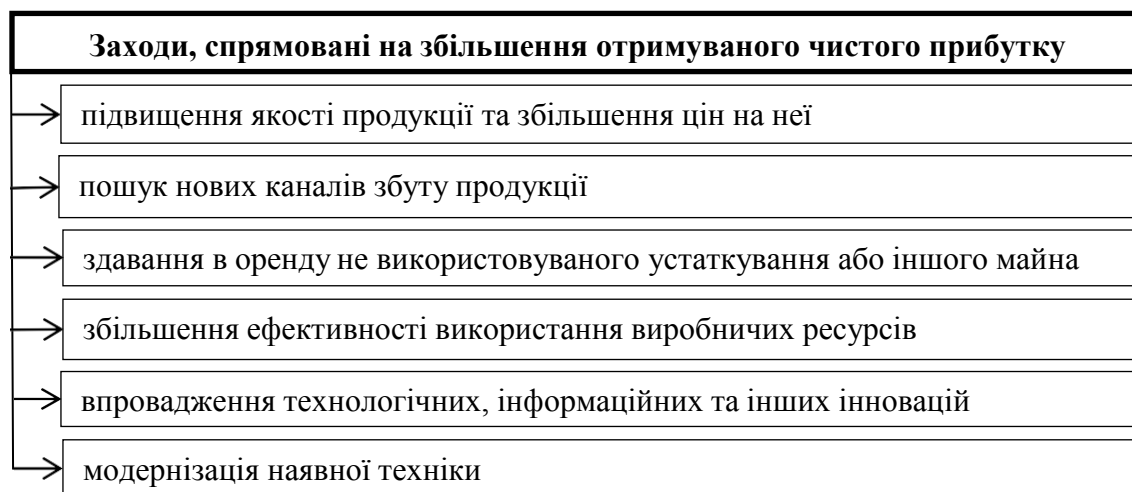

Рис. 3.2. Заходи для підвищення величини чистого прибутку для ТОВ «Агробуд»

Джерело: розроблено автором за даними підприємства

Зростання суми чистого прибутку підприємства можливе при зростанні виручки від реалізації продукції та скороченні витрат на її виробництво.

Одним зі шляхів підвищення виручки є використання насіння більш продуктивних сортів рослинницьких культур. Як було зазначено вище, в

результаті цього підприємство зможе отримати більш якісну продукцію і, відповідно, запросити вищу ціну за неї. Окрім того, ТОВ «Агробуд» має значні запаси готової продукції, що свідчить про необхідність пошуку додаткових покупців. З цієї метою досліджуваній компанії пропонується почати брати участь у сільськогосподарських ярмарках та виставках, що проходять насамперед у Вінницькій області та м. Київ.

Оскільки діяльність даного підприємства є сезонною, то йому варто здавати вантажівки та склади в оренду у період відсутності польових робіт, що також сприятиме зростанню доходів. Поряд з цим ТОВ «Агробуд» варто продавати деякі надлишкові матеріальні запаси (насіння, засоби захисту рослин, добрива тощо).

В структурі витрат агропідприємств найбільшу питому вагу займають матеріальні витрати. Тому саме їх скорочення надасть підприємству значний економічний ефект. Наразі одним з найбільш ефективних способів зменшення таких витрат є впровадження різноманітних інновацій.

Значної економії оборотних активів (засобів захисту рослин, насіння, мінеральних та органічних добрив тощо) можна досягти шляхом впровадження ресурсозберігаючих технологій обробки землі. Вони сприяють ощадливому використанню ґрунту, покращенню його якості, зменшують матеріальні витрати та економію на оплаті праці, забезпечують більшу врожайність. Зокрема, для ТОВ «Агробуд» рекомендовано перейти на технологію смугового обробітку ґрунту (Strip-till). Вона передбачає обробіток та розпушування ґрунту смугами лише у рядках майбутнього посіву. Одночасно з цим відбувається висівання культур та удобрення рослин. Оскільки за даної технології не здійснюється найбільш енергоємна операція (оранка) та за одну поїздку виконується кілька операцій, це сприяє значному скороченню витрат пального, а саме, за оцінкою фахівців, у 2,18 рази. Також через це відбувається менше зношування транспортних засобів та обладнання, зайнятих польовими роботами. Деяке обладнання дозволяє вносити різні види добрив на різну глибину, що зменшує норму їх внесення, і, відповідно, скорочує потребу в них у 1,88 рази. Окрім того, при використанні даної технології, підприємство має змогу знизити витрати на

оплату праці на 26,12% за рахунок того, що через зменшення кількості операцій знижується трудомісткість виробництва на 34,48% [13]. Застосування технології смугового обробітку ґрунту сприятиме підвищенню родючості землі та її раціональному використанню, а це, за дослідями фахівців, є ще одним резервом зростання капіталовіддачі основних засобів підприємства.

Важливе місце у оптимізації витрат матеріальних ресурсів є контроль стану посівів. Виконання таких операцій без застосування будь-якої техніки вимагає багато часу та зусиль працівників, які можуть недобросовісно виконувати свої обов'язки. Саме тому нами пропонується здійснювати контроль працівниками ТОВ «Агробуд» за станом посівів за допомогою квадрокоптерів. Їх використання є ефективним, оскільки вони дозволяють за короткий проміжок часу оглянути великі площі полів. З їх допомогою можна швидко та вчасно виявити ділянки культур, уражені захворюваннями та шкідниками, і запобігти їх поширенню, що значно скоротить витрати на придбання засобів, необхідних для боротьби з ними. Ще одним позитивним моментом є можливість спостерігати за густотою посівів і, в разі необхідності, вибірково вносити додаткову кількість добрив на певні ділянки відповідно до конкретної ситуації, що сприятиме збільшенню урожайності культур. До того ж, використання квадрокоптерів є відмінним засобом для охорони врожаю від крадіжок.

Також ефективним є впровадження такого засобу контролю, як GPS. Деякі працівники можуть використовувати техніку підприємства у власних цілях, здійснювати крадіжки пального тощо. Саме ця система дозволить здійснювати контроль за місцезнаходженням техніки, фактичним виконанням запланованих робіт, часом їх здійснення та за діями працівників, що підвищить ефективність використання основних засобів та зменшить втрати матеріальних запасів підприємства.

Скоротити загальні витрати підприємство може і шляхом зменшення допоміжних витрат за рахунок більш економного та бережного використання допоміжних матеріалів.

Важливе значення у збільшенні прибутку підприємства і, відповідно, рентабельності його основних засобів має модернізація та оновлення останніх і придбання новітньої техніки. Встановлення нового обладнання, на якому здійснюється первинна обробка зібраного урожаю, дозволить запобігати втратам врожаю та сприятиме економії енергії під час здійснення цього процесу. Придбання нових багатоопераційних машин та знарядь праці сприятимуть мінімізації витрат на паливо, збільшенню якості та швидкості обробки полів, що зменшить втрати вирощеної продукції. До того ж при заміні старої техніки новою скоротиться кількість поломок в результаті чого зменшаться витрати на виконання ремонтних робіт.

Особливу увагу потрібно звернути на необхідність постійного технологічного переобладнання елеваторів ТОВ «Агробуд», оскільки умови зберігання мають вагомий вплив на якість продукції даного підприємства. Впровадження нового обладнання забезпечить більш якісну очистку та сушку зерна та дозволить підтримувати необхідні умови його зберігання. В результаті цього досліджуване підприємство зазнаватиме менше втрат зерна через його псування, а значить підвищаться обсяги реалізованої продукції. Оновлений елеватор також дає можливість збільшити терміни зберігання продукції і продати її при більш сприятливих умовах, а не одразу після завершення польових робіт за нижчою ціною.

В свою чергу зростання рівня механізації та автоматизації виробничих процесів та оновлення застарілого обладнання сприятимуть підвищенню продуктивності праці на підприємстві, що також важливо для зростання рівня ефективності використання його основних засобів.

Ще одним резервом кращого використання основних засобів ТОВ «Агробуд» є скорочення простоїв обладнання, на якому відбувається первинна обробка зібраного зерна та виробництво цукру. Для цього потрібно проводити систематичний огляд обладнання для попередження його поломки під час виробничого процесу. Іншою передумовою цього є якісне та своєчасне виконання ремонтних робіт та завчасне придбання запчастин, необхідних для

ремонту техніки. Важливим є також ліквідація «вузьких» місць шляхом автоматизації транспортних операцій.

Поліпшити використання обладнання, задіяного у цукровому виробництві можна за рахунок вирощування нових сортів цукрових буряків, що збільшило б кількість корисних речовин у сировині, та впровадження технології, яка б дозволяла зменшити їх у відходах. В результаті підприємство матиме більше виготовленої продукції за однакового об'єму переробленої сировини, що зумовить підвищення рівня показника капіталовіддачі та зменшення капіталомісткості.

Здійснення усіх вище перелічених заходів неможливе без наявності на підприємстві висококваліфікованих кадрів. Тому у ТОВ «Агробуд» варто розробити програми підвищення кваліфікації, в результаті проведення яких працівники отримають додаткові знання про існуючі інновації у сільському господарстві, новітню техніку та правила користування нею, нові сорти рослин тощо. Особливу увагу слід приділити удосконаленню системи матеріального та морального стимулювання. Зокрема, пропонується здійснювати доплати працівникам за вчасний збір урожаю, підвищення продуктивності та якості праці, виявлення та впровадження резервів підвищення ефективності використання основних засобів та скорочення витрат на здійснення виробничої діяльності, безаварійну роботу обладнання. Запровадити штрафи за надмірне та необґрунтоване перевитрачання виробничих ресурсів, нераціональне користування основними засобами та неналежне їх обслуговування, втрату якості продукції з вини працівника та ін. Зростанню продуктивності праці сприяє наявність на підприємстві хорошого психологічного клімату, взаєморозуміння працівників та керівників, покращення умов та безпеки праці тощо.

Однією з важливих проблем, наявних на ТОВ «Агробуд», яка перешкоджає забезпеченню належного стану основних засобів є те, що не відбувається нагромадження амортизації в амортизаційному фонді. У такому разі амортизаційні відрахування використовуються у господарському обороті не за своїм цільовим призначенням. Витрати на модернізацію, ремонт та інші

поліпшення стану основних засобів за час їх використання включаються у собівартість продукції та покриваються отриманим прибутком від її реалізації, за рахунок резервного фонду та ін.. Таким чином, підприємству варто створити амортизаційний фонд, який допоможе визначити напрямки, у які першочергово потрібно спрямовувати амортизаційні відрахування для покращення стану основних засобів.

Для накопичення коштів амортизаційного фонду підприємству варто відкрити депозитний рахунок у банку, який матиме цільовий характер. Умовами використання коштів даного рахунку мають бути:

- кошти повинні бути спрямовані лише на відтворення основних засобів;
- їх зняття може бути здійснено у будь-який час без втрати нарахованих відсотків;
- відсотки нараховуються за формулою складних відсотків;
- наявність обов'язкової індексації вкладу (зміни суми вкладу через інфляцію та знецінення грошей).

Відкриття такого рахунку є вигідним для обох сторін, оскільки банк отримає додаткові кошти, які може використовувати в обігу, а підприємець матиме кошти для термінової купівлі нової техніки у разі непередбачуваної поломки застарілих основних засобів.

Окрім того, досліджуваному підприємству варто змінити спосіб нарахування амортизації, адже воно використовує прямолінійний метод, яким не передбачено врахування відмінності використання основних засобів в різні періоди корисного використання, збільшення витрат на ремонт обладнання в останні роки експлуатації та їх морального зносу. Пропонується замінити його на прискорений, що дозволить:

- швидше оновити основні засоби підприємства;
- отримати достатні кошти на реконструкцію та технічне переозброєння;
- підтримувати високий технічний рівень основних засобів;
- зменшити вплив інфляції;
- знизити витрати, викликані моральним старінням.

Для підвищення ефективності використання основних засобів необхідно також запровадити комплексну систему управління їх відновленням та використанням. Основними її завданнями є обґрунтоване визначення можливостей раціонального користування діючим устаткуванням, розроблення графіку планово-попереджувальних ремонтів та аналіз доцільності, ефективності та черговості придбання його додаткових одиниць, реконструкції, модернізації тощо.

Система управління використанням і відтворенням основних засобів могла б здійснювати контроль за темпами розвитку виробництва, та рівнем основних показників, займатися обліком витрат на ремонт і утримання основних засобів, координувати процес оновлення основних засобів.

За дослідженнями фахівців, використання такої системи дозволить підприємству на 20,1% зменшити час простоїв обладнання, на 19,4% – витрати на придбання запчастин та на 28,3% підвищити ефективність технологічного обслуговування [21].

Далі пропонуємо детальніше розрахувати економічний ефект від впровадження деяких з вищерозглянутих заходів. Він являє собою різницю між додатковим доходом, який підприємство отримає в результаті застосування цих рекомендацій, та додатковими витратами на їх введення.

Зокрема, було визначено, що збільшити виручку від реалізації ТОВ «Агробуд» може шляхом здавання вантажівок в оренду у ті періоди, коли вони не використовуються. Переважно це відбувається протягом листопада-лютого, але з урахуванням того, що перед початком польових робіт вони мають пройти технологічний огляд та, можливо, попереджувальний ремонт, вважатимемо, що підприємство надаватиме транспортні засоби в оренду на 3 місяці. Для прикладу розрахуємо економічний ефект від здавання в оренду однієї вантажівки вантажопідйомністю 20 т, за яку в місяць можна отримати в середньому 200000 грн. [66]. Потенційний дохід від впровадження даного заходу визначимо як добуток середньої місячної орендної плати та кількості місяців, протягом яких вантажівка знаходитиметься в оренді. Отримаємо:

$$00000 \times 3 = 00000 \text{ (грн.)}. \quad (3.17)$$

Витрати, які понесе агрофірми при його втілені, включатимуть оплату розміщення та рекламування оголошень на порталі «Autoline», які становлять 15000 грн. на місяць [66]. Загальні витрати від запровадження даного заходу визначимо як вартість розміщення оголошення та його реклами за один місяць та кількості місяців, протягом яких воно буде розміщено. Отримаємо:

$$15000 \times 3 = 45000 \text{ (грн.)}. \quad (3.18)$$

Економічний ефект від здавання в оренду вантажівки у міжсезонний період становитиме:

$$00000 - 45000 = 555000 \text{ (грн.)}. \quad (3.19)$$

Для зменшення матеріальних витрат на виготовлення продукції було запропоновано впровадити технологічні інновації, зокрема ресурсозберігаючу технологію обробітку ґрунту. За рекомендаціями фахівців, для початку її варто впроваджувати на деякій частині наявних земельних ресурсів. При розрахунку економічного ефекту від застосування даного заходу будемо вважати, що дана технологія буде використовуватись на 20% наявних сільськогосподарських угідь, а за потенційні додаткові доходи підприємства приймемо суму зекономлених витрат.

Спершу розглянемо, яку суму коштів ТОВ «Агробуд» зекономить на скороченні кількості використовуваного пального. У 2020 році витрати на пальне під час посівних робіт становили 2475990 грн. Як було зазначено вище, технологія смугового обробітку ґрунту дозволяє зменшити їх у 2,18 рази, що для досліджуваного підприємства буде становити 1340215 грн. Таким чином, при запровадженні даної технології лише на деякій частині угідь, економія витрат компанії на пальне буде дорівнювати 20% від зазначеної суми, а саме 268043 грн.

На придбання мінеральних добрив ТОВ «Агробуд» у 2020 році витратило 3367346 грн. Застосування цієї технології дозволить йому зменшити суму таких витрат у 1,88 рази, тобто на 1576205 грн. для усієї площі сільськогосподарських угідь та на 315241 грн. при впровадженні її на визначеній частині.

Розмір витрат на оплату праці робітників складає 3466386 грн. Впровадження даного заходу дозволяє скоротити їх на 26,12%, що становить 905420 грн. За умови її використання на 20% угідь економія підприємства складатиме 181084 грн.

Таким чином, загальний додатковий дохід підприємства від впровадження ресурсозберігаючої технології обробітку ґрунту становитиме:

$$043 + 315\ 41 + 1\ 10\ 4 = 43 \text{ (грн.)} \quad (3.20)$$

Однак її застосування потребує придбання нового обладнання, а саме багатофункціональної сівалки, яка коштує 640000 грн. [59].

Тобто, економічний ефект від використання даної рекомендації дорівнюватиме:

$$43 - 40000 = 1\ 43 \text{ (грн.)} \quad (3.21)$$

Вище зазначалося і те, що вагомий вплив на покращення показників ефективності використання основних засобів підприємства має їх модернізація, зокрема технологічне переобладнання елеваторів. В результаті цього підприємство зможе довше зберігати врожай у якісному стані і продати його за вищою ціною, що і буде додатковим доходом від впровадження даного заходу.

Зокрема, не вигідно збувати одразу після збору урожай таких культур, як пшениця, ячмінь, ріпак та соняшник. Тому саме вони будуть використані у подальших розрахунках.

Визначення потенційного додаткового доходу від впровадження даної рекомендації наведено у табл. 3.6.

Для того, щоб дана продукція могла зберігатись протягом тривалого терміну, потрібно здійснити її якісну первинну обробку, рівень якої визначається станом наявних на підприємстві сушарок. Саме тому нами запропоновано переобладнати елеватор шляхом придбання нової модульної зерносушарки, вартість якої з урахуванням монтажу складає 2939965 грн. [66].

Таблиця 3.6

Розрахунок потенційного додаткового доходу від переобладнання
елеваторів ТОВ «Агробуд» у 2020 р.

№ з/п	Продукція	Обсяг реалізованої продукції, т.	Ціна на продукцію в серпні, грн./т.	Ціна на продукцію в жовтні, грн./т.	Різниця у ціні реалізації, грн./т.	Додаткова виручка від реалізації, грн.
1	2	3	4	5	6=5-4	7=3×6
1	Пшениця	2700,7	4613,43	5450	836,57	2259324,6
2	Ячмінь	866,6	5866,7	6475	608,3	527152,78
3	Ріпак	111,2	11533,7	12500	966,26	107448,11
4	Соняшник	1613,27	8830,45	9750	919,55	1483482,43
5	Разом	×	×	×	×	4377407,92

Джерело: складено та розраховано автором за матеріалами підприємства та [58].

Також потрібно врахувати те, що зберігання продукції на складах потребує здійснення певних додаткових витрат. Їх розрахунок наведений у табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Розрахунок додаткових витрат на зберігання продукції у ТОВ «Агробуд»
за 2020 р.

№ з/п	Продукція	Обсяг реалізованої продукції, т.	Витрати на зберігання 1 тони продукції, грн./день	Термін зберігання, днів	Загальна сума витрат на зберігання, грн.
1	2	3	4	5	6=3×4×5
1	Пшениця	2700,7	1,32	60	213895,44
2	Ячмінь	866,6	1,32	60	68634,72
3	Ріпак	111,2	1,8	60	12009,60
4	Соняшник	1613,27	1,8	60	174233,16
5	Разом	×	×	×	468772,92

Джерело: складено та розраховано автором за матеріалами підприємства

Окрім того, під час зберігання продукції у зерносховищах відбуваються природні втрати продукції. Їх величина у відсотковому вираженні «...розраховується за формулою [67]:

$$X = (b - m) \times 0,011 \times n + m, \quad (3.22)$$

де X – норма природних втрат за строків зберігання зерна менше трьох місяців, %;

b – норма біологічних втрат за зберігання до трьох місяців включно, %;
 0,011 - коефіцієнт для перерахунку норми втрат, встановленої за зберігання протягом трьох місяців, на один день зберігання (1/90);

m – норма механічних втрат, %;

n – термін зберігання, днів.

Норма біологічних втрат продукції для зернових культур складає 0,045%, для олійних – 0,013%. Норма механічних втрат на елеваторі є однаковою для усіх видів культур і дорівнює 0,03%...» [67]. Продукція буде зберігатися протягом 60 днів.

Розмір збитку, якого зазнає підприємство в результаті природних втрат продукції на складах наведено в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Розрахунок розміру збитку ТОВ «Агробуд» від природних втрат продукції на складах у 2020 р.

№ з/п	Продукція	Обсяг реалізованої продукції, т.	Ціна на продукцію в серпні, грн./т.	Норма природних втрат продукції, рази	Втрати продукції, т.	Розмір збитків, грн.
1	2	3	4	5	6=3×5	7=4×6
1	Пшениця	2700,7	4613,43	0,0004	1,08	4971,34
2	Ячмінь	866,6	5866,7	0,0004	0,35	2028,55
3	Ріпак	111,2	11533,7	0,0002	0,02	240,86
4	Соняшник	1613,27	8830,45	0,0002	0,30	2675,38
5	Разом	×	×	×	×	9916,13

Джерело: складено та розраховано автором за матеріалами підприємства та [67].

Таким чином, загальні додаткові витрати від впровадження зазначеного заходу дорівнюватимуть:

$$3 \cdot 5 + 4 \cdot 1,13 = 341 \cdot 54,05 \text{ (грн.)} \quad (3.23)$$

Економічний ефект від технологічного переобладнання елеваторів складе:

$$43 \cdot 40, - 341 \cdot 54,05 = 5 \cdot 53, \text{ (грн.)} \quad (3.24)$$

Для раціонального використання та відтворення основних засобів було запропоновано створити на підприємстві відповідну систему. Як зазналося вище, за оцінкою фахівців вона дозволить агрофірмі скоротити витрати на придбання запчастин на 19,4%, що і буде його додатковим доходом. Загалом ТОВ «Агробуд»

на закупку запчастин у 2020 році витратило 2723589 грн. Тобто, за впровадження зазначеного заходу підприємство отримає додатковий дохід у розмірі:

$$35 \times 0,14 = 53, \text{ (грн.)} \quad (3.25)$$

Створення такої системи потребує залучення додаткового працівника, який буде розробляти графік планово-попереджувальних ремонтів, визначати доцільність та черговість придбання нових одиниць обладнання тощо. Нами пропонується встановити посадовий оклад такого фахівця у розмірі 10000 грн.. Окрім заробітної плати, підприємство понесе витрати на сплату єдиного соціально внеску у розмірі:

$$10000 \times 0, = 00 \text{ (грн.)} \quad (3.26)$$

Тобто додаткові витрати на створення комплексної системи управління відновленням та використанням основних засобів підприємства дорівнюватимуть:

$$10000 + 00 = 100 \text{ (грн.)} \quad (3.27)$$

Економічний ефект від застосування даної рекомендації складе:

$$53, - 100 = 511, \text{ (грн.)} \quad (3.28)$$

Для покращення процесу управління основними засобами ТОВ «Агробуд» було запропоновано відкрити депозитний рахунок у банку задля накопичення коштів амортизаційного фонду. Зокрема, ми пропонуємо відкрити поточний депозит у ПриватБанку, оскільки саме його умови дозволяють знімати кошти у будь-який момент без втрати нарахованих відсотків. Відсоткова ставка за цим депозитом становить 7% річних, виплата відсотків здійснюється щомісячно [60]. У 2020 році сума амортизаційних відрахувань на досліджуваному підприємстві складала 3861800 грн. За формулою складних відсотків визначимо суму коштів (S), які підприємство зможе отримати через рік, якщо відкладе усю зазначену суму амортизаційних відрахувань на депозитний рахунок:

$$= 3861800 \times \left(1 + \frac{0,07}{12}\right)^{12} = 4140003 \text{ (грн.)} \quad (3.29)$$

Так як витрат на створення та обслуговування депозитного рахунку не передбачено і податок з суми нарахованих відсотків не стягується, оскільки підприємство є платником єдиного податку IV групи і не сплачує податок на прибуток підприємств, то економічний ефект від впровадження зазначеного

заходу буде дорівнювати різниці між сумою коштів, які агрофірма зможе отримати через рік, та початковою сумою вкладу:

$$4140970,83 - 3861800 = 279169,83 \text{ (грн.)} \quad (3.30)$$

Тобто, в результаті застосування розглянутих вище рекомендацій ТОВ «Агробуд» отримає додатковий прибуток у розмірі:

$$\begin{aligned} 555000 + 124368 + 958753,87 + 516176,27 + 279169,83 = \\ = 2433467,97 \text{ (грн.)} \end{aligned} \quad (3.31)$$

Таким чином, резервами, які забезпечать зростання обсягів виробництва продукції на ТОВ «Агробуд» є придбання насіння продуктивніших культур, дотримання правильної технології їх вирощування, контроль за оптимальним внесенням кількості добрив, засобів захисту рослин і перевірка їх якості, зменшення витрат корисних речовин у відходах. Забезпечити зростання отриманого чистого прибутку від своєї діяльності досліджуване підприємство може шляхом підвищення якості продукції та цін на неї, виходу на нові ринки її збуту, здавання в оренду не використовуваного в певні періоди майна, впровадження інновацій. Підвищення рівня ефективності використання основних засобів можливе також за рахунок модернізації наявного обладнання та придбання новітніх його одиниць, підвищення кваліфікації працівників, створення амортизаційного фонду, зміни методу нарахування амортизації та запровадження комплексної системи управління відновленням та використанням основних засобів.

Зокрема, за рахунок здавання в оренду вільних транспортних засобів, запровадження ресурсозберігаючої технології обробітку ґрунту, переобладнання елеваторів, створення комплексної системи управління відновленням та використанням основних засобів, відкладання амортизаційних коштів на цільовий депозитний рахунок ТОВ «Агробуд» отримає 2433467,97 грн. додаткового прибутку.

Однак реалізація усіх зазначених заходів потребує фінансового забезпечення, тому далі слід розглянути доступні для даного підприємства інструменти їх фінансування.

3.3. Способи залучення фінансових ресурсів для відновлення основних засобів підприємства

З проведеного дослідження у параграфі 2.1 було встановлено, що збільшення обсягу основних засобів підприємство здійснюється лише шляхом їх придбання. Звичайно використання власних коштів є кращим варіантом фінансування залучення додаткових одиниць техніки та обладнання, оскільки покращує фінансовий стан підприємства. За таких умов воно є незалежним від зовнішніх кредиторів, однак, з іншого боку, компанія здійснює свою діяльність в установлених межах, що негативно відображається на її подальшому розвитку. Тому керівництву ТОВ «Агробуд» варто розглянути низку інших способів фінансування відновлення основних засобів, які не потребують вилучення значних коштів з обігу.

Найбільш поширеним серед українських підприємств способом залучення фінансових ресурсів для придбання основних засобів є отримання кредитів. Але для сільськогосподарських підприємств банки встановлюють доволі високі відсоткові ставки, оскільки інвестування у дану галузь господарювання є ризиковим. При цьому вони вимагають внесення у якості застави майна підприємства. І лише невелика кількість з них готові співпрацювати з малими компаніями. У зв'язку з цим варто дослідити альтернативні джерела залучення позикових коштів для агропідприємств.

В сучасних умовах господарювання все більшої популярності набирає такий спосіб придбання основних засобів, як фінансовий лізинг. Він дозволяє підприємствам збільшити обсяги виробництва без значного зростання обсягу фінансування нових одиниць необоротних активів. Вартість обладнання оплачується поступово з коштів, зароблених в процесі його використання у виробництві. Значною перевагою лізингу над іншими джерелами фінансування є те, що підприємству не потрібно надавати лізинговій компанії жодної застави, оскільки забезпеченням за договором вже є сам предмет лізингу. При цьому на

таке обладнання протягом дії лізингового договору не можна накладати арешт та конфісковувати. Окрім того, підприємство одразу може відобразити вартість отриманого основного засобу у своєму балансі і почати нараховувати амортизаційні відрахування на нього, а також віднести усю вартість предмету лізингу на податковий кредит. До того ж, при отриманні основних засобів у лізинг, у підприємства залишається можливість оформити кредит, так як фінансовий лізинг не є боргом, тому не сприяє зменшенню розміру кредиту. Також лізинг має деякі переваги над орендою. Набуваючи майно у власність, підприємство може бути впевнене, що своєчасно здійснить збір, посів чи обробку врожаю, також воно може отримати додатковий дохід від здавання в оренду власної техніки після виконання усіх польових робіт.

Далі пропонуємо порівняти, яке з двох розглянутих джерел фінансування придбання основних засобів буде найбільш економічно вигідним для ТОВ «Агробуд». У параграфі 3.2 зазначалося, що для підвищення ефективності використання основних засобів даному підприємству варто запровадити новий спосіб обробітку ґрунту та придбати новітні одиниці обладнання. Оскільки перехід на нову технологію варто здійснювати поступово, то доцільним є придбання такої техніки, яку б можна було використовувати як за традиційної технології, так і за технології смугового обробітку ґрунту. З цією метою нами запропоновано придбати універсальну пневматичну сівалку ВЕГА-8. Усі необхідні дані для розрахунку лізингових платежів та платежів по кредиту наведені в табл. 3.9.

Розрахунок мінімальних лізингових платежів та платежів за кредитом здійснимо за формулою [86]:

$$L_t(P_t) = (PV - E_0) \times \left[\frac{\frac{i}{k}}{1 - \frac{1}{(1 + \frac{i}{k})^{n \times k}}} \right], \quad (3.32)$$

де L_t, P_t – лізингові платежі та платежі за кредитом відповідно, грн.;

PV – теперішня вартість техніки, грн.;

E_0 – авансовий платіж, тис. грн.;

- відсоткова ставка за лізингом або кредитом, %;
 k – періодичність здійснення платежів;
 n – термін лізингу або кредиту.

Таблиця 3.9

Вихідні дані для розрахунків лізингових платежів та платежів за кредитом

№ з/п	Показник	Значення для фінансового лізингу	Значення для кредиту
1	Вартість техніки, грн.	640000	640000
2	Авансовий платіж, %	40	-
3	Відсоткова ставка, %	15	18
4	Термін позики, роки	3	3

Джерело: складено автором на основні даних ПриватБанку [60]

Спершу визначимо суму грошових витрат, які необхідно буде здійснити підприємству у разі набуття обладнання у лізинг. Умовами ПриватБанку для сільськогосподарських підприємств передбачена можливість формування індивідуального графіку розрахунку за заборгованістю, відповідно до якого вони мають змогу сплачувати лізингові платежі лише двічі на рік. У такому разі розмір мінімального лізингового платежу складатиме:

$$L_t = (640000 - 256000) \times \left[\frac{\frac{0,15}{2}}{1 - \frac{0,15}{(1 + \frac{0,15}{2})^{3 \times 2}}} \right] = 81809,24 \text{ (грн.)} \quad (3.33)$$

Розмір витрат на сплату лізингових платежів за кожен період відображено у табл. 3.10.

З наведених даних можна зробити висновок, що в разі придбання обладнання шляхом використання фінансового лізингу ТОВ «Агробуд», окрім вартості обладнання, має додатково сплатити 106855,4 грн.

Таблиця 3.10

Розмір фінансових витрат у складі лізингових платежів

Номер платежу	Розмір лізингових платежів, грн.			Залишок заборгованості на кінець періоду, грн.
	мінімальний розмір лізингових платежів	сплата відсотка лізингодавцю	сплата вартості обладнання	
0	-	-	-	384000,00

Продовження табл. 3.10

1	81809,24	28800,00	53009,24	330990,76
2	81809,24	24824,31	56984,93	274005,83
3	81809,24	20550,44	61258,80	212747,02
4	81809,24	15956,03	65853,21	146893,81
5	81809,24	11017,04	70792,20	76101,61
6	81809,24	5707,63	76101,61	0,00
Разом	490855,40	106855,40	384000	×

Джерело: розраховано та складено автором

У разі отримання кредиту на придбання тієї ж сівалки, підприємство має здійснювати платіж щомісяця. У цьому разі мінімальна сума платежів за кредитом складатиме:

$$P_t = 640000 \times \left[\frac{\frac{0,18}{12}}{1 - \frac{0,18}{12}^{3 \times 12}} \right] = 23137,53 \text{ (грн.)} \quad (3.34)$$

Розмір витрат на сплату кредиту за кожен період відображено у табл. 3.11.

Таблиця 3.11

Розмір фінансових витрат у складі платежів за кредитом

Номер платежу	Розмір платежів за кредитом, грн.			Залишок заборгованості на кінець періоду
	мінімальний розмір платежу	сплата тіла кредиту	сплата відсотка банку	
0	-	-	-	640000,00
1	23137,53	13537,53	9600,00	626462,47
2	23137,53	13740,59	9396,94	612721,88
3	23137,53	13946,70	9190,83	598775,18
4	23137,53	14155,90	8981,63	584619,27
5	23137,53	14368,24	8769,29	570251,03
6	23137,53	14583,76	8553,77	555667,27
7	23137,53	14802,52	8335,01	540864,75
8	23137,53	15024,56	8112,97	525840,19
9	23137,53	15249,93	7887,60	510590,26
10	23137,53	15478,68	7658,85	495111,58
11	23137,53	15710,86	7426,67	479400,73
12	23137,53	15946,52	7191,01	463454,21
13	23137,53	16185,72	6951,81	447268,49
14	23137,53	16428,50	6709,03	430839,99
15	23137,53	16674,93	6462,60	414165,06
16	23137,53	16925,05	6212,48	397240,01

Продовження табл. 3.11

17	23137,53	17178,93	5958,60	380061,08
18	23137,53	17436,61	5700,92	362624,46
19	23137,53	17698,16	5439,37	344926,30
20	23137,53	17963,64	5173,89	326962,66
21	23137,53	18233,09	4904,44	308729,57
22	23137,53	18506,59	4630,94	290222,99
23	23137,53	18784,19	4353,34	271438,80
24	23137,53	19065,95	4071,58	252372,85
25	23137,53	19351,94	3785,59	233020,92
26	23137,53	19642,22	3495,31	213378,70
27	23137,53	19936,85	3200,68	193441,85
28	23137,53	20235,90	2901,63	173205,95
29	23137,53	20539,44	2598,09	152666,51
30	23137,53	20847,53	2290,00	131818,97
31	23137,53	21160,25	1977,28	110658,73
32	23137,53	21477,65	1659,88	89181,08
33	23137,53	21799,81	1337,72	67381,27
34	23137,53	22126,81	1010,72	45254,46
35	23137,53	22458,71	678,82	23137,53
36	23137,53	22790,47	347,06	0,00
Разом	8329561,23	640000,00	192956,36	×

Джерело: розраховано та складено автором

Відповідно до розрахованих показників, ТОВ «Агробуд», у разі прийняття рішення про придбання сівалки шляхом оформлення кредиту, додатково має сплатити 192956,39 грн.

Тобто досліджуваному підприємству вигідніше взяти дане обладнання у фінансовий лізинг, оскільки в такому разі здійснені витрати будуть менші на:

$$192956,39 - 106855,4 = 86100,99 \text{ (грн.)} \quad (3.35)$$

Особливу увагу варто звернути на нетрадиційні способи залучення коштів на придбання основних засобів. Вони існують в Україні відносно не тривалий термін, однак мають багато переваг над традиційними, за рахунок чого стають все популярнішими серед підприємств.

Зокрема, з 2013 року у сільськогосподарських виробників з'явилася змога використовувати новий інструмент фінансування, а саме аграрні розписки. Вони дають змогу залучити додаткові позикові фінансові та матеріальні ресурси будь-яким підприємствам незалежно від їх розміру на більш сприятливих умовах у

порівнянні з іншими способами фінансування. За таких умов агровиробники не повинні вносити у якості застави власне майно, оскільки забезпеченням виплат є майбутній врожай, вирощений на конкретній земельній ділянці, яка перебуває у власності сільськогосподарського підприємства або воно має право на користування нею. Розрахунок за зобов'язаннями може здійснюватися як продукцією, у разі оформлення товарної аграрної розписки, так і грошовими коштами, вирученими від продажу цієї продукції, у разі видачі фінансової аграрної розписки. При виборі першого виду розписок, агровиробник отримує ще й певні гарантії збуту власної продукції, в результаті чого зменшуються витрати на пошуки майбутніх покупців.

Основною перевагою такого способу фінансування є те, що він не передбачає обов'язкової сплати відсотків за користування позиковими коштами, якщо це не встановлено домовленостями з постачальниками.

Термін дії аграрних розписок є необмеженим і також визначається домовленістю сторін, що дозволяє підприємствам залучати техніку будь-якої вартості за рахунок поставки майбутнього врожаю протягом кількох років. Сприяє цьому і можливість виконувати зобов'язання частинами.

Іншим позитивним моментом є те, що вони характеризуються доволі простою процедурою їх оформлення, адже для цього кредитору достатньо лише перевірити документи та виїхати на поле.

При укладенні аграрних розписок сторони узгоджують формули розрахунку вартості майбутнього врожаю. До них може бути включено показник темпів інфляції, що дозволяє сільськогосподарському виробнику зменшити валютні та цінові ризики. Вони характеризуються доволі значною гнучкістю. Окрім передбачених законодавством обов'язкових реквізитів, сторони можуть зазначати в них будь-які додаткові умови.

Окрім того, аграрні розписки обов'язково мають бути зареєстровані у державному реєстрі, за рахунок чого формується позитивна кредитна історія підприємства. Також деякі банки можуть приймати їх у якості застави при оформленні кредитів.

Законодавством України здійснюється захист прав сільськогосподарських підприємств, які виступають позичальниками. Зокрема, передбачається, що [69]:

- предметом застави за аграрною розпискою виступає саме врожай на конкретній земельній ділянці, а не сама ця ділянка;
- неможливість зміни умов розписки в односторонньому порядку;
- за неповернення розписки боржнику, після її виконання, протягом місяця кредитор має сплатити штраф у розмірі 10 мінімальних заробітних плат, від місяця то 6 місяців – 100 мінімальних заробітних плат, більше 6 місяців – 300 мінімальних заробітних плат.

Здійснити заміну наявної техніки та впровадити новітнє обладнання для ефективного здійснення своєї діяльності ТОВ «Агробуд» може за рахунок використання програми «trade-in». Trade-in – це спосіб придбання техніки, який передбачає обмін вживаного транспортного засобу на новий з доплатою різниці у вартості між ними. Він надає можливість агровиробникам безпечно продати уживану техніку, огороджуючи їх від можливих ризиків, які можуть виникнути при самостійному продажу, та спрощує процес придбання нової.

Дана програма дозволяє значно зекономити час, що є дуже важливим для сільськогосподарських підприємств. Наразі існує доволі багато бажаючих продати уживані транспортні засоби, натомість кількість покупців є незначною. Тому підприємству потрібно або довгий час чекати доки знайдеться покупець його обладнання, або ж воно муситиме суттєво знизити ціну продажу. Натомість при використанні системи «trade-in» власник має змогу отримати вигідну ринкову ціну за старий транспортний засіб і в найкоротший термін отримати нову сільськогосподарську техніку, не чекаючи продажу старої. Також працівникам підприємства не потрібно вирішувати питання та суперечки, пов'язані зі станом машини, проводити зустрічі з покупцями, займатися оформленням усіх необхідних документів та ін..

Окрім економії часу, підприємство зберігає ще й фінансові ресурси, оскільки йому не потрібно здійснювати витрати, пов'язані з самостійним продажем уживаної техніки (витрати на рекламу, розміщення оголошень на

деяких ресурсах або оплата місця на ринку, втрати, пов'язані з неправильним вибором ціни, тощо).

До того ж угоду про продаж старої техніки та придбання нової можна укласти доволі швидко, так як зазвичай салони організують всю процедуру на місці, зокрема здійснюють технічний огляд техніки, зняття її з обліку, перереєстрацію, оформлення усіх необхідних документів тощо.

Якщо підприємство не має достатньо коштів, аби виплатити усю різницю у вартості транспортних засобів одразу, воно може оформити кредит або укласти договір фінансового лізингу на цю суму, із зарахування вартості старої техніки у якості авансового платежу. Тобто, така програма надає можливість оновити основні засоби, навіть без відволікання оборотних коштів для сплати початкового внеску.

За рахунок того, що зазначений обмін можна здійснити лише в офіційних дилерів виробників сільськогосподарської техніки, підприємство уникає небезпеки бути ошуканим шахраями, яких є доволі багато на вторинному ринку транспортних засобів, отримати взамін неякісну техніку або підроблені документи у якості підтвердження здійснення такого виду угоди. Безпека покупця забезпечується ще й тим, що немає факту передачі грошей, а вони одразу зараховуються на рахунок вартості придбання нового транспортного засобу.

Варто зазначити, що замість старої техніки підприємство може обрати не тільки нову, а й уживану, але в більш кращому стані, ніж власна, оскільки багато таких одиниць надходять в салон переважно в результаті розірвання договорів фінансового лізингу, часті заміни техніки великими агровиробниками, надходження з-за кордону тощо, тому зазнають незначного зносу в процесі своєї експлуатації. Окрім того, в салонах зазвичай здійснюють її передпродажну підготовку, в процесі якої замінюють дефектні вузли чи повністю модернізують. В результаті, така вживана техніка мало чим поступається новій, проте коштує значно дешевше через відсутність митних і транспортних витрат. За оцінкою фахівців, вартість старої техніки «...з відновленням ресурсу до рівня 80-90% становить 40-60% від вартості нової...» [16].

Таким чином, застосування програми «trade-in» дасть змогу ТОВ «Агробуд» проводити в майбутньому з мінімальними витратами планову заміну наявного обладнання на більш прогресивну техніку, що дозволить зменшити збитки, пов'язані з експлуатацією старих транспортних засобів.

Також додаткові кошти для фінансування оновлення основних засобів у підприємства можуть з'явитися через отримання ним державної фінансової допомоги призначеної для аграрних підприємств.

Зокрема, державною підтримкою передбачено часткову компенсацію вартості придбання сільськогосподарської техніки, а саме вона забезпечує оплату 25% вартості придбаної техніки, яка відноситься до переліку, що розміщений на сайті Мінекономіки.

Кошти з держпідтримки можуть також допомогти у оновленні основних засобів не прямо, як передбачено вже розглянутою програмою, а й опосередковано.

Наприклад, підприємство може скористатися програмою фінансової підтримки заходів у агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів для придбання оборотних активів, а звільнені власні кошти спрямувати на придбання основних засобів або набуття їх у лізинг. Таким же шляхом можна отримати додаткові кошти при використанні державної підтримки страхування сільськогосподарської продукції.

Окрім того, з початку військових дій на території України, було прийнято ряд нормативних актів, які передбачають надання допомоги аграрним підприємствам. Ця допомога включає:

- перехід до ставки єдиного податку для платників 4 групи у розмірі 2%;
 - появу нової мети у рамках портфеля кредитування – для фінансування забезпечення посівів сільськогосподарських культур;
 - встановлення розміру комісії банку-кредитора на обслуговування кредиту
- не більше, ніж 1% річних суми кредиту;

– доповнення державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» (максимальна сума кредиту – 60 млн. грн., процентна ставка – 0% річних, строк кредиту – 6 місяців, розмір кредитної гарантії – 80% від суми кредиту).

Через початок війни на території України, у ТОВ «Агробуд» наразі недостатньо фінансових ресурсів для оновлення основних засобів, хоча безпосередньо військових дій на території Вінницької області не проводиться. Прогнозується значне скорочення обсягів грошових надходжень, спричинене у зв'язку з унеможливленням реалізації продукції залізничним та морським транспортом. Також немає можливості розповсюджувати продукцію по всій території України, що спричинить зменшення отримуваної виручки, а значить прибутку. Також на обсяги річного врожаю та доходів компанії матиме вплив затримка та часткова неспроможність проведення посівної компанії.

Ускладниться також здійснення процесу обслуговування техніки, оскільки підприємство не отримуватиме імпортних запасних частин для основних засобів, а також зменшилась кількість працюючих на підприємстві через те, що деякі працівники виїхали за кордон, або ж почали брати участь у бойових діях.

Ускладнився доступ і до банківських фінансових ресурсів. Банки розпочали точково видавати кредити, при уьому максимальна сума кредиту складає 6 млн. грн..

Значний вплив на діяльність ТОВ «Агробуд» мала також пандемія COVID-19. Через запровадження карантинних заходів погіршилась міжнародна торгівля, порушилась міжнародна логістика, знизився попит на сільськогосподарську продукцію країнами-імпортерами, що зумовило зменшення обсягів експорту продукції підприємства та, як наслідок, зменшення отриманого прибутку. Також на це вплинуло зменшення обсягів збуту продукції на національному ринку через впровадження обмежувальних заходів на реалізацію продукції та переміщення вантажів, зачинення оптових продовольчих ринків, усунення від роботи інфікованих працівників, зміну структури споживчого кошика, зниження платоспроможного попиту, збільшення цін на сировину, коливання курсу валюти тощо.

Крім того, у 2020 році відбулося зниження вартості нафти на світовому ринку, в результаті різко зменшилися обсяги імпорту країнами-експортерами вуглеводнів.

За таких умов більш популярним стане не придбання основних засобів за власні кошти, а набуття їх у лізинг.

Отже, для придбання новітніх основних засобів, ТОВ «Агробуд», поряд із власними коштами, варто також використовувати позикові джерела залучення фінансових ресурсів. Проведене дослідження показало, що економічно вигіднішим з них є отримання обладнання у фінансовий лізинг. Поряд з цим, на увагу заслуговують принципово нові способи набуття основних засобів, а саме видача аграрних розписок, отримання державної допомоги та використання програми «trade-in». Усі розглянуті методи фінансування дозволяють відносно швидко оновити наявний парк техніки та не вимагають здійснення значної суми початкових вкладень, які підприємство може спрямувати на придбання інших видів ресурсів, необхідних для здійснення діяльності.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III

У процесі здійснення факторного аналізу показників ефективності використання основних засобів було встановлено, що основними екстенсивними шляхами підвищення її рівня є збільшення обсягу виробництва, виручки від реалізації продукції, зменшення витрат на її виробництво, економічне стимулювання основних та допоміжних робітників. До інтенсивних шляхів можна віднести здійснення модернізації та придбання новітніх основних засобів, підвищення рівня кваліфікації працівників і поліпшення умов їх праці та відпочинку.

За рахунок використання таких резервів підвищення ефективності використання основних засобів, як здавання в оренду вільних транспортних засобів, запровадження ресурсозберігаючої технології обробітку ґрунту, переобладнання елеваторів, створення комплексної системи управління відновленням та використанням основних засобів, відкладання амортизаційних коштів на цільовий депозитний рахунок досліджуване підприємство матиме додатковий прибуток у розмірі 2433467,97 грн.

ТОВ «Агробуд» вигідніше оновлювати свої основні засоби за рахунок лізингу, оскільки витрати в такому разі будуть на 86100,99 грн. меншими, ніж при взятті кредиту. Іншими джерелами фінансування оновлення основних засобів для даного підприємства можуть бути видача аграрних розписок, отримання державної допомоги та використання програми «trade-in». Ці методи дозволяють відносно швидко оновити основні засоби без відволікання значних коштів з процесу виробництва.

ВИСНОВКИ

Розгляд теоретико-методичних та практичних аспектів дослідження ефективності використання основних засобів підприємства дозволив зробити наступні висновки.

Наявність основних засобів підприємства є основою для здійснення ним господарської діяльності. Від їх якості та кількості залежить обсяг виготовлюваної продукції, її собівартість та якість, продуктивність праці працівників, і, як результат, конкурентоспроможність продукції на ринку та розмір прибутку. На сьогодні як у працях науковців, так і у законодавстві України немає єдиного погляду на сутність категорії «основні засоби підприємства». На основі проведеного аналізу деяких підходів до трактування даної категорії нами було запропоновано власне визначення цього поняття: основні засоби – це матеріальні активи підприємства, вартість яких перевищує встановлену мінімальну межу, і які використовуються у будь-якій діяльності підприємства більше одного року (або операційного циклу, якщо він більший за рік), зберігають при цьому свою матеріально-речову форму та частинами, у міру свого фізичного та морального зносу, переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції (наданих послуг, виконаних робіт) у вигляді амортизаційних відрахувань. Їх структура залежить від виду діяльності підприємства. Дані складові можуть мати як виробничий, так і невиробничий характер. Також в них виділяють активну та пасивну частину. Їх мінімальний обсяг, необхідний для здійснення господарської діяльності належним чином визначається для кожного підприємства індивідуально.

Для формування основних засобів при заснуванні підприємства та постійного підтримання їх в належному стані, з метою забезпечення розвитку та стабільної позиції на ринку, протягом здійснення господарської діяльності необхідні значні фінансові та інші ресурси. Джерелами їх отримання є власні та позикові кошти. Окрім того, підприємство може брати основні засоби в лізинг. Кожне з них має свої переваги та недоліки, тому важливо дотримуватись оптимального співвідношення у їх виборі.

Для підтримання технічного рівня компанії, завдяки чому можна збільшити обсяг виготовлюваної продукції, підвищити рівень капіталовіддачі та прибутковості важливим є не лише оновлення основних засобів, а й їх ефективне використання. Саме це сприяє подальшому розвитку підприємства, зростанню темпів виробництва продукції та покращенню її якості. Для комплексного оцінювання ефективності використання основних засобів запропоновано використовувати систему показників, що забезпечують порівнюваність досягнутих рівнів продуктивності користування ними з нормативами та потужностями тощо. Поряд з цим, аналіз ефективності використання основних засобів включає в себе розгляд чинників, які впливають на зміну вищезазначених показників за допомогою здійснення факторного аналізу.

У результаті аналізу організаційно-економічної характеристики ТОВ «Агробуд» було встановлено, що основною його діяльністю є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. Найбільшу частку у структурі виготовленої продукції у 2020 році займали соняшник (25,98%), пшениця (22,28%) та ячмінь (23,36%). Протягом 2017-2020 рр. досліджуване підприємство постійно отримувало прибутки. Зокрема, у 2017 році розмір чистого прибутку склав 17035 тис. грн., до 2020 року його значення зросло на 136 тис. грн. Управління основними засобам у ТОВ «Агробуд» здійснюється на високому рівні. За досліджуваний період спостерігалось зростання суми амортизаційних відрахувань на 6778 тис. грн., а значить підприємство має достатні кошти для поступового оновлення технічного парку. Однак все ж є певні недоліки. Вони полягають у тому, що агрофірма набуває усі основні засоби лише шляхом їх купівлі та не створює амортизаційний фонд, що спричиняє нецільове використання амортизаційних нарахувань.

Для визначення забезпеченості підприємства основними було проаналізовано їх склад, структуру, визначено динаміку даних показників за 2017-2020 рр. Також було здійснено оцінювання їх стану. Проведені розрахунки за даними ТОВ «Агробуд» показали, що підприємство має задовільну структуру основних засобів, у якій значна вага належить їх активній частині (82,11%).

Відмінним також є їх технічний стан, оскільки рівень зносу основних засобів за 2017-2020 рр. зменшився на 18,22п.п. та відбулося зростання темпів їх оновлення на 20,65п.п.

Ефективність використання основних засобів є незадовільною і характеризується зниженням рівня капіталовіддачі на 2,4 грн., рентабельності – на 118,31п.п. та зростанням капіталомісткості на 0,31 грн. Негативним також є те, що темпи зростання капіталоозброєності підприємства випереджають темпи збільшення продуктивності праці його працівників. для ТОВ «Агробуд».

Вирішувати проблеми, пов'язані з використанням основних засобів, можна як екстенсивними, так і інтенсивними шляхами. Проведений детермінований факторний аналіз дозволив виявити такі з них, як: збільшення кількості виготовлюваної продукції, виручки від реалізації, зменшення виробничих витрат, матеріальне стимулювання робітників, проведення модернізації наявних та придбання новітніх основних засобів та ін.

В процесі здійсненого аналізу було виявлено, що на підприємстві наявні резерви, які дають змогу їх запровадити. Зокрема, за рахунок здавання в оренду транспорту у міжсезоння, впровадження технологічних інновацій, модернізації наявного обладнання, створення комплексної системи управління відновленням та використанням основних засобів, відкриття цільового депозитного рахунку в банку для зберігання коштів амортизаційного фонду ТОВ «Агробуд» отримає 2433467,97 грн. додаткового прибутку. Підвищити ефективність використання основних засобів досліджуване підприємство може також за рахунок зменшення простоїв обладнання, що використовується для первинної обробки зібраної продукції та виробництва цукру, розроблення програм підвищення кваліфікації працівників та запровадження заходів стимулювання їх роботи, зміни методу нарахування амортизації тощо. Однак повнота застосування цих та інших резервів підвищення рівня ефективності використання основних засобів буде залежати від обраної політики подальшого розвитку самого підприємства.

Для фінансування запропонованих заходів підприємству рекомендовано використовувати як власні, так і позикові джерела фінансування. При порівнянні

таких способів залучення додаткових коштів, як кредит та лізинг, було встановлено, що економічно вигіднішим для ТОВ «Агробуд» буде отримання основних засобів у фінансовий лізинг, а саме витрати підприємства будуть менші на 86100,99 грн. Альтернативним інструментом набуття фінансових ресурсів є видача сільськогосподарським виробником аграрних розписок, а для оновлення обладнання досліджуваному підприємству варто використовувати програму «trade-in». Вони надають змогу значно простіше отримати доступ до необхідних ресурсів, здешевлюють вартість користування позиковими коштами та сприяють покращенню фінансового стану компанії. Поряд з цим, їх використання не вимагає здійснення значної суми початкових інвестицій при отриманні основних засобів, натомість ці кошти підприємство може спрямувати на інші потреби.

Отже, дослідження стану та ефективності використання основних засобів має вагомий вплив на діяльність підприємства, оскільки вчасне виявлення наявних проблем у цій сфері та їх швидке вирішення дозволяє покращити технічну озброєність підприємства, підвищити рівень автоматизації та механізації виробництва, запровадити нову техніку та технологію та ін., що сприятиме поліпшенню фінансового стану підприємства та його конкурентоспроможності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник. Київ: КНЕУ, 2013. 779 с. URL: https://pidruchniki.com/75465/agropromislovist/dzherela_formi_vidtvorennya_osnovnih_zasobiv
2. Андрійчук Ю. А., Карпенко Ю.В. Сутнісні характеристики необоротних активів підприємства. Вісник Національного університету –Львівська політехніка. Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2019. № 875. С. 13–17. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/43841/2/2019n875_Andreychuk_Y_A_The_essential_characteristics_13-17.pdf
3. Багрій К. Л. Порівняльна характеристика методик проведення аналізу ефективності використання основних засобів у системі управління підприємством. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2018. Вип. 1. С. 194-200. URL: http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2018/v1/NV-2018-v1_23.pdf
4. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. Киев: Ника-Центр, Эльга, 2018. 528 с. URL: <http://institutiones.com/download/books/1227finansovyj-menedzhment.html>
5. Болтянська Л.О., Андрєєва Л.О., Лисак О.І. Економіка підприємства: навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. 668 с. URL: http://pidruchniki.com/82217/ekonomika/sistema_pokaznikiv
6. Бровко Л. І., Галаган Т. І., Бровко Є. І. Економічна ефективність використання основних фондів сільськогосподарських підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 22. С. 22-26. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2019/7.pdf
7. Войцеховська Ю. В., Войцеховський В. Б. Оновлення основних засобів виробництва як механізм забезпечення економічного зростання [Електронний ресурс]. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. 2020. Вип. 25. С. 31–38. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/262/249>

8. Волоська Н. Р. Аналіз стану та шляхи покращення використання основних засобів підприємства. НТК ВНТУ. 2018. URL: <http://inmad.vntu.edu.ua/portal/static/5FEB5BBD-A4AA-4087-9CED-76B8D3C4BC01.pdf>

9. Гайдаєнко О. М., Швець О. О. Факторний аналіз ефективності використання основних засобів на прикладі ПАТ«Одескабель». Облік, економіка, менеджмент : наукові нотатки : міжнародний збірник наукових праць. Луцьк: РВВ Луцького НТУ. 2018. Вип. 1(9), Ч.1. С.114-119.

10. Геращенко І. О., Стрижко О.А. Управління ефективністю використання основних засобів. Економіка і регіон. 2017. № 4. С. 23-28. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/37263/1/2017_Gerashchenko_Upravlinnia_efektyvnistiu.pdf

11. Гетьман О. О., Шаповал В. М. Економіка підприємства: Навч. посіб. 2-ге видання. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 488 с. URL: http://pidruchniki.com/10310208/ekonomika/pokazniki_efektivnosti_vikoristannya_osnovnih_fondiv

12. Гнатенко Є. П. Алгоритм аналізу основних виробничих засобів на підприємстві. Економічний аналіз. 2018. Т. 26(1). С. 99-105. URL: <https://www.econan.org.ua/index.php/econa/article/view/1220>

13. Гончаренко С. І. Інноваційні ресурсозберігаючі технології як фактор підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. 2019. Вип. 185. С. 131-142. URL: <http://journals.uran.ua/index.php/wissn021/article/view/99398/94533>

14. Горбачова Л. В., Іонін Є. Є. Облік основних засобів: вітчизняний та зарубіжний досвід. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. 2020. Том 1. № 10. С. 153-157. URL: <http://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/5486/5513>

15. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. Відомості Верховної ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/436-15>

16. Губін В.В. Шляхи відтворення основних фондів сільськогосподарських підприємств. Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне видання.

Миколаївський нац. ун-т ім. В.О. Сухомлинського. Миколаїв, 2017. Вип. 4. С. 136-140. URL: <http://global-national.in.ua/archive/4-2017/232.pdf>

17. Гудзь Н.В., Денчук П. Н., Романів Р. В. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. 2-е вид. Київ: «Центр учбової літератури», 2018. 424 с. URL: <http://culonline.com.ua/Books/Buh%20>

18. Дідченко О. І., Анатольєва Т. С. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів. Вісник Запорізької державної інженерної академії. 2013. №3. С.21-29. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_4_021.pdf

19. Довгалюк Н. В. Ефективність використання та відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств Центрального: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04. Житомир: Житомир. нац. агрокол. ун-т., 2010. 20 с. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8807/1/%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%BD%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0.pdf>

20. Домбровська Н. Р. Економічна сутність основних засобів та їх класифікація. Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. 2012. Вип. 9(1). С. 340-349 URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9\(1\)_51](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9(1)_51)

21. Економіка і менеджмент – 2013: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку: зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф., 24-25 квіт. 2014 р.: у бт. Дніпропетровськ: Біла К. О., 2014. URL: http://confcontact.com/2014_04_25_ekonomika_i_menedgment/tom1/33_Lyznyova.htm

22. Економіка підприємств: підручник / Ф. В. Горбонос, Г. В. Черевко, Н. Ф. Павленчик, А. О. Павленчик. Київ: Знання, 2010. 463 с. URL: https://pidruchniki.com/1421092336301/ekonomika/chinniki_shlyahi_zrostannya_efektivnosti_galuzi_roslinnitstva

23. Економіка підприємства: навч. посібн. / А.В. Шегда, Т.М. Литвиненко, М.П. Нахаба та ін. / за ред. А.В. Шегди. – Вид. 2-ге, [стер.]. – К.: Вид-во «Знання-Прес», 2002. – 335 с.

24. Економічний аналіз: Навч. посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток та ін.; За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. Вид. 2-ге, перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2003. 556 с. URL: <https://studentbooks.com.ua/content/view/176/39/1/1/>

25. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник Ю.М. Економічний аналіз: навч. посіб. Полтава: РВВД ПДАА, 2020. 290 с. Режим доступу URL: http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/1260/%d0%95%d0%ba%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%bc_%d0%b0%d0%bd%d0%b0%d0%bb%d1%96%d0%b7_%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%d0%bd%d0%b8%d0%ba.pdf?sequence=1&isAllowed=y

26. Єлькін А. В. Ефективність використання основних виробничих фондів на підприємствах: Дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2019. 218 с. URL: http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/sites/default/files/___%D0%BD_%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80.pdf

27. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В., Волоська Н. Р. Сутність поняття «основні засоби». Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. № 4. С. 127-131. Режим доступу URL: <http://inmad.vntu.edu.ua/portal/static/BA3A3380-5958-458F-A496EF35692BAC21.pdf>

28. Жадан Т. А., Лозова Н. В. Економічна сутність основних засобів підприємства: обліковий аспект. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. №8. С. 1112 – 1116. URL: <http://global-national.in.ua/archive/8-2017/233.pdf>

29. Забуранна Л.В. Економічна ефективність виробництва зерна та шляхи її підвищення в сільськогосподарських підприємствах. Економіка АПК. 2014. № 3. С. 55. URL: <http://journals.uran.ua/index.php/wissn021/article/view/91156>

30. Завадський Й.С., Осовська Т. В., Юшкевич О.О. Економічний словник. Київ: Кондор, 2006. 356 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR/EKONOMIC_SL_2006.pdf

31. Зінкевич О. В. Ідентифікація сутнісних характеристик основних засобів: теоретико-методичні аспекти. Бізнес Інформ. 2013. № 11. С. 298-302. URL:

https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2013-11_0-pages-298_302.pdf

32. Іванюшко Р.В. Основні напрямки аналізу основних засобів [Електронний ресурс]. Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія». 2019. С. 240–242. <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35567/1/139.pdf>

33. Кандиба К. О. Аналіз ефективності використання основних засобів. Управління розвитком. 2014. № 3. С. 12-14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2013_3_6

34. Карпук О. М. Основний капітал підприємств: суть та джерела фінансування. URL: http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2010/

35. Коваленко О. В., Громова І. В. Напрями підвищення ефективності використання основних фондів підприємства. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2014. Вип. 7. С. 20–27. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_7_020.pdf

36. Ковальчук І. В. Економіка підприємства: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 679 с. URL: https://pidruchniki.com/1580011947491/ekonomika/osnovni_zasobi

37. Ковальчук Н. О., Побіжан Т. А. Аналіз стану основних засобів на підприємствах України. Молодий вчений. 2019. № 10. С. 910-914.

38. Кодацька Н. О., Сергеева С. В. Сучасні методи оцінки ефективності відтворення основних засобів підприємства. Молодий вчений. 2020. № 11, ч. 3. С. 433-436. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/11/101.pdf>

39. Колесник Я. В. Відтворення основних засобів: види, форми та джерела фінансування. Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії. Серія: Економічні науки. 2009. № 2. С. 130-133. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/1695/1/2%20Kolesnik.doc>

40. Костирко А. Г., Гаврилюк Р. І. Особливості формування і відтворення основних засобів аграрної галузі. Глобальні та національні проблеми економіки. 2019. №15. С. 230-232. URL: <http://global-national.in.ua/archive/15-2019/46.pdf>

41. Костюнік О. В., Наконечна А. А. Економічний зміст та класифікація основних засобів. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. 2018. Вип. 21(1). С. 177- 180. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_21/1/47.pdf

42. Косяк А. П. Основні засоби: поняття, класифікація, вартість, первинний облік і документальне оформлення комунальними підприємствами. Комунальне господарство міст. Серія : Економічні науки. 2019. Вип. 2. С. 104-110.

43. Кулакова С. Ю., Кордубан А. С. Теоретичні основи відтворення основних фондів підприємства в сучасних умовах. Ефективна економіка. 2017. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4134>

44. Лаврова Ю.В. Економіка підприємства та маркетинг: конспект лекцій, Харків, 2012. URL: <https://buklib.net/books/37192/>

45. Левкович О. В., Мироненко І. О. Оцінка та шляхи покращення ефективності використання необоротних активів підприємства [Електронний ресурс]. Бізнес Інформ. 2020. №5. С. 312–319. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-312-319>

46. Любий І.І. Підвищення ефективності використання основних виробничих фондів підприємства [Електронний ресурс]. 2018. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/27374/1/%D0%9B%D1%8E%D0%B1%D0%B8%D0%B9.pdf>

47. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Основні засоби». IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_014

48. Мірошніченко О. Ю., Ревуцька Н.В., Гончарова О.М. Управління ресурсами підприємства: навч. посіб. Київ: ТОВ НВП Інтерсервіс, 2014. 217 с. 20

49. Мірошніченко О.Ю. Фінансовий лізинг як інвестиційний інструмент оновлення основного капіталу підприємств. Фінанси інституційних секторів економіки України: стан, тенденції розвитку, практика реформування: матеріали науково-практичної конференції. Київ. 2013. URL: www.econom.univ.kiev.ua/

50. Мірошніченко О.Ю., Михайлова Н.О., Ящук К.О. Ринок лізингових послуг в Україні: стан і тенденції. Теоретичні та прикладні питання економіки: Зб. наук. праць. Вип. 1 (38). Київ. 2019. С. 85-97.

51. Мірошніченко О.Ю., Пашнюк Л.О. Вплив оновлення основних засобів на собівартість продукції підприємств хлібопекарської галузі. Теоретичні та прикладні питання економіки: Зб. наук. Праць. 2009. Вип. 20. С. 109-116.

52. Мішура В. Б., Спіцин А. Є. Еволюція поняття, класифікація та економічна сутність основних засобів. Научный вестник Донбасской государственной машиностроительной академии. 2019. № 2. С. 148-154. URL: [http://www.dgma.donetsk.ua/science_public/science_vesnik/%E2%84%962\(23%D0%95\)_2019/article/26.pdf](http://www.dgma.donetsk.ua/science_public/science_vesnik/%E2%84%962(23%D0%95)_2019/article/26.pdf)

53. Моголова М. М. Інноваційно-диверсифікаційне відтворення основних засобів у забезпеченні стійкого розвитку сільського господарства і сільських територій. АгроСвіт: інформаційно-аналітичний. 2020. № 13. С. 3-7. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/13_2020/2.pdf

54. Мордвінцева Т. В., Стулей К.О. Основні засоби підприємства: економічна сутність. Сталий розвиток економіки. 2013. №2(19). С.90-94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_2_21

55. Мулик Т. О. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти [Електронний ресурс]. Інфраструктура ринку. 2020. № 46. С. 113-123. URL: http://www.market-nfr.od.ua/journals/2020/46_2020_ukr/21.pdf

56. Огійчук М. Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підручник. 6-те вид., перероб. і допов. Київ: Алерта, 2011. 1042 с. URL: https://pidruchniki.com/1212122442684/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/oblik_osnovnih_zasobiv_inshih_neoborotnih_aktiviv#11

57. Основні засоби: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92 URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0288-00>.

58. Офіційний сайт асоціації «Український клуб аграрного бізнесу»: [Веб-сайт]. URL: <http://ucab.ua/ua>

59. Офіційний сайт АТ «Ельворті»: [Веб-сайт]. URL: <https://www.elvorti.com/index.php>
60. Офіційний сайт ПриватБанку: [Веб-сайт]. URL: <https://privatbank.ua/ru>
61. Пашнюк Л. О. Стан та проблеми оновлення основних виробничих фондів промисловості. Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 204: В 5 т. Том II. Дніпропетровськ: ДНУ. 2005. с. 353 – 363
62. Пирог О. В., Стельмах Х. П. Детермінація основних засобів підприємств в умовах інвестиційного розвитку. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2017. № 835. С. 240-250. Режим доступу URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/33815/1/33-240-250.pdf>
63. Податковий кодекс України : прийнятий Верховною Радою України 2 груд. 2010 р. № 2755-VI : текст із змін. станом на 1 січ. 2012 р. М-во юстиції України. Офіц. вид. Київ: Укрправінформ, 2012. 455 с. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>
64. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств. Київ: КНЕУ, 2004. 546 с. URL: <https://studentbooks.com.ua/content/view/522/54/1/1/>
65. Поповиченко І.В., Спіріданова К.О., Загустіна А.Є. Основні напрями підвищення ефективності використання основних фондів в сучасних умовах господарювання [Електронний ресурс]. Економічний простір. 2019. № 145. С. 149–159. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/есpros_2019_145_14
66. Портал з продажу техніки «Autoline»: [Веб-сайт]. URL: <https://autoline.ua/>
67. Порядок розрахунку норм природних втрат зерна та продуктів його переробки при зберіганні на зернових складах та зернопереробних підприємствах: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 12 червня 2019 № 316. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0743-19>
68. Причєпа І. В., Руда Л.П. Економіка підприємства: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ. 2014. 145 с. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/35prychepa_ekonomika_ta_organizaciya_vyrobnictva/3.html

69. Про аграрні розписки: Закон України від 06.11.12 № 5479-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5479-17>
70. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV (із змінами та доповненнями). База даних «Законодавство України» ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
71. Рзаєва Т. Г. Економічний аналіз: навч. Посібник. Хмельницький: ХНУ, 2003. 198 с. URL: https://lubbook.org/book_248_glava_38_Praktichne_zavdannja_17.html
72. Романіка О. М. Оцінка ефективності використання основних засобів сільськогосподарських підприємств чернівецької області у рослинництві. Ефективна економіка. 2014. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2711>
73. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник. 3-тє вид., випр. і доп. Київ: Знання, 2007. 668с. URL: https://pidruchniki.com/1584072041311/ekonomika/ekonomichniy_analiz_diyalnosti_pidpriyemstva
74. Свиноус Н.І. Амортизація як джерело інвестиційних ресурсів сільськогосподарського підприємства [Електронний ресурс]. Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». 2019. Вип. 7—8. С. 78-84 URL: <http://inneco.org/index.php/inneco.ua/article/download/187/249>
75. Селіванова Н. М., Ткаченко Ю. В., Попко Я. О. Особливості методики проведення аналізу основних засобів підприємства. Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI ст.: матеріали VII Міжнарод. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Одеса, 05-09 груд. 2018 р. Одеса, 2018. С. 98-102. URL: <https://economics.opu.ua/files/science/ipreed/2018/98.pdf>
76. Сердюк В. Н. Бухгалтерский учет: учебное пособие. 9-е изд., доп. Донецк: ДонНУ, 2009. 595 с. URL: <http://catalog.uccu.org.ua/OpacUnicode/index.php?url=/notices/index/IdNotice:149542/Source:default>

77. Сірик М. В. Управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств: дис. ... канд. техн. наук: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Київ, 2019. 244 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/26644/1/Siryk_diss.pdf

78. Сороківська М. В., Андрейків Т. Я. Фінанси підприємств: навч. посібник. Львів: вид-во ЛКА, 2017. 288 с. URL: https://pidruchniki.com/86672/finansiv/vidtvorennya_osnovnih_zasobiv_dzherela_finansuvannya

79. Судук А.В., Гулько Л.Г. Принципи відтворення основних засобів. III. Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми формування нової економіки XXI сторіччя». 2010. URL: http://www.confcontact.com/20101224/3_suduk.php

80. Суліма Н. М., Степасюк Л.М., Величко О.В. Економіка і фінанси підприємства: підручник. НУБіП України. Київ: Компринт, 2017. 465 с. URL: <http://pidruchniki.com/84327/ekonomika/>

81. Тележенко П. В. Генезис поняття "основні засоби підприємства торгівлі. Інтелект XXI. 2018. № 5. С. 162-166. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2018/2018_5/35.pdf

82. Ткаченко Н. М. Фінансовий облік 2: навч. посіб.Нац. ун-т харч. технологій, Івано-Франків. ун-т права ім. короля Данила Галицького. Київ: Алерта, 2014. 455 с. URL: https://pidruchniki.com/1768120964327/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/buhgalterskiy_finansoviy_oblik_rezervnogo_kapitalu

83. Філіппова С.В., Н.М. Сімакова Джерела фінансування інвестицій в основний капітал підприємств України. Труды Одесского политехнического университета. 2008. Вып.1(29). С. 276-280. URL: <http://pratsi.opu.ua/app/webroot/articles/1312570078.pdf>

84. Фурик В.Г., Кулик І. М. Фінанси підприємств: практикум. Вінниця: ВНТУ, 2010. 93 с. URL: <http://posibnyku.vntu.edu.ua/fin/gl.htm>

85. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. Відомості Верховної Ради України 18.12.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435->

86. Чепей К.В. Метод розрахунку лізингових платежів, що забезпечує беззбитковість діяльності лізингових компаній в Україні. URL: <http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/303>

87. Чуніхіна Т. С., Горлушко А. М. Відтворення основних засобів та терміну корисного використання в межах стратегії розвитку підприємств. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. Вип. 19(1). С. 79-83. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/19_1_2020ua/20.pdf

88. Шаповал В. А., Горпинич О. В. Оновлення основних засобів гірничих підприємств: стратегія, фінансування, проектний підхід. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2016. № 2. С. 82-90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2016_2_13

89. Шарманська В. М., Вітюк В. В. Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами та ефективності їх використання. Молодий вчений. 2020. № 1(1). С. 550-552. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/1/129.pdf>

90. Шило В. П. Аналіз фінансового стану виробничої та комерційної діяльності підприємства: навч. посібник. Київ: Кондор, 2005. 240 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/102024-81-sutnst-sklad-struktura-osnovnih-zasobv-pdprimstva.html>

91. Яковишина Н. А., Яковенко К. А. Теоретичні основи обліку основних засобів. Молодий вчений. 2020. № 5(2). С. 779-782. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/5/180.pdf>

92. Ящук К.О. Інтелектуальний потенціал підприємства та особливості його формування. Шевченківська весна 2019: Економіка: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених – За заг. ред. А.О. Вітренка: Київ, [б.в.], 2019. Вип. XVII. 123 с.

93. Ящук К.О. Стан ринку лізингових послуг в Україні: тенденції і шляхи покращення. Шевченківська весна 2020: Сучасні виклики економіки Економіка: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених – За заг. ред. А.О. Вітренка: Київ, [б.в.], 2020. Вип. XVIII. 53 с.

94. Akrani G. Explain Role or Importance of Fixed Capital. 2012. URL: <http://kalyan-city.blogspot.com/2012/10/explain-role-or-importance-offixed.html>
95. Akrani G. Sources of Fixed Capital or Long Term Finance. 2012. URL: <http://kalyan-city.blogspot.nl/2012/10/what-are-sources-of-fixed-capitallong.html>
96. Akrani G. What are Features of Fixed Capital?2012. URL: <http://kalyan-city.blogspot.com/2012/06/what-are-features-of-fixed-capital.html>
97. Aleskerova Y., Mulyk T., Fedoryshyna L. Improving credit protection analysis methods reports of main agricultural enterprises. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol. 4 № 2. P. 1–7. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-2-1-7>
98. Bragg S. Examples of fixed assets. 2020. URL: <https://www.accountingtools.com/articles/examples-of-fixed-assets.html>
99. Chand S. Factors Determining Fixed Capital Requirements. *Financial Management*. URL: <http://www.yourarticlelibrary.com/finance/factors-determining-fixed-capital-requirements-financial-management/26228>
100. Gajfullina M. M., Nizamova G. Z., Musina D. R. and Alexandrova O. A. Formation of strategy of effective management of fixed production assets of oil company. *Advances in Economics, Business and Management Research* 38. 2017. P. 185-190. URL: <https://www.atlantis-press.com/article/25885434.pdf>
101. Keythman B. What is a Characteristic of a Fixed Asset? URL: <https://smallbusiness.chron.com/characteristic-fixed-asset-69126.html>
102. Ricketts M. *The Economics of Business Enterprise: An Introduction to Economic Organisation and the Theory of the Firm*/M. Ricketts - Edward Elgar Pub. - 2010 – 616 p.
103. Shenoy D. What are the sources of fixed capital ? URL: <http://www.publi shyourarticles.net/knowledge-hub/economics/what-are-thesources-of-fixed-capital/4748>
104. What are Fixed Assets? URL: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/finance/fixed-assets/>
105. What Are Fixed Assets? A Simple Primer for Small Businesses. URL: <https://www.freshbooks.com/hub/accounting/fixed-assets>

ДОДАТКИ

Підходи до трактування терміну «основні засоби»

Таблиця А.1

Підходи до визначення поняття «основні засоби» в економічній літературі

№ з/п	Автор	Визначення категорії «основні засоби»
1	Й.С. Завадський	Основні засоби – це засоби праці, що беруть участь у процесі виробництва протягом багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і поступово, в міру зношення, переносять свою вартість на продукцію, що виробляється
2	С.М. Гречко	Основний засіб – необоротний актив, що призначений для господарської діяльності, тобто планується використовувати в господарській діяльності
3	Л.К. Сук, П.Л. Сук	Основні засоби підприємства, установи – це сукупність матеріально-речових цінностей, що діють у натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і у невиробничій сфері
4	Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна, В.І. Кисла	Основні засоби – це засоби праці, які використовуються (експлуатуються) впродовж тривалого часу, при цьому зберігаючи свою первісну фізичну форму, і переносять свою вартість на вироблений продукт частинами, протягом декількох виробничих циклів унаслідок фізичного та морального зносу
5	А.М. Коваленко	Основні засоби – це матеріальні активи з очікуваним терміном корисного використання більш ніж один рік (або на протязі операційного циклу, якщо він більше ніж рік), які підприємство утримує в цілях: використання під час виробництва або поставки товарів, надання послуг, надання в оренду іншим особам; виконання адміністративних та соціальних функцій
6	О.Г. Агрес	Основні засоби – це засоби праці у формі матеріальних активів, які утримує підприємство з метою використання у виробничому процесі або здійсненні адміністративних чи соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання яких становить більше ніж один рік, не змінюючи при цьому своїх форм і розмірів, вартість яких є не меншою від законодавчо встановленого розміру та поступово переноситься в міру фізичного спрацювання та (або) морального старіння на вартість готової продукції проведенням амортизаційних відрахувань
7	Ю.В. Неміш	Основні засоби – це вартісно виражені ресурси, які утримуються суб'єктом господарювання з метою використання в процесі виробництва, постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення чи соціально-культурних функцій, очікуваний строк експлуатації яких становить не менше одного року, чи визначається межами операційного циклу понад один рік, вартість яких зменшується в процесі використання

Продовження табл. А.1

8	Н.Д. Бабяк	Основні засоби – це активи з терміном корисного використання більше одного року, які використовуються на підприємствах у декількох операційних циклах з метою отримання економічної вигоди, не втрачаючи при цьому матеріально-речової форми, та переносять свою вартість на знов створену продукцію частинами у вигляді нарахованих амортизаційних відрахувань
9	Ю. А. Бабаєв	Основні засоби – це частина майна, використовувана як засоби праці при виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг або для управління організацією протягом періоду, що перевищує 12 місяців, або звичайний операційний цикл, якщо він перевищує 12 місяців.
10	П. С. Безруких	Основні засоби є сукупністю матеріально-речових об'єктів і цінностей, що діють в незмінній натуральній формі протягом тривалого періоду. Це засоби, що створюють матеріально-технічну основу і умови виробничо-господарської діяльності підприємства.
11	А. Б. Борисов	Основні засоби – засоби праці виробничого та невиробничого призначення. Характерною особливістю основних засобів є участь в процесі виробництва тривалий час, протягом багатьох циклів, при збереженні основних властивостей і первинної форми, при цьому поступове зношування і їх вартість переноситься на продукцію, що виготовляється.
12	Ф. Ф. Бутинець, Ю. А. Василенко, Н. В. Чебанова, А. М. Коваленко, Р. Л. Хом'як	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує один рік).
13	Н. Н. Грабова	Основні засоби – це матеріальні активи, що функціонують в натуральній формі як у виробничій сфері, так і в невиробничій протягом довгого часу (більш за один рік).
14	В. Н. Сердюк	Основні засоби – засоби праці, ціна яких перевищує встановлений підприємством вартісний ценз, і термін експлуатації яких перевищує один рік (чи операційний цикл, якщо він більший за рік), в первісній натуральній формі як засоби праці (машини, обладнання, прибори та інструменти) чи як матеріальні умови праці (будівлі, споруди, інвентар).
15	В. С. Сухарський	Основні засоби (основні фонди) – це засоби праці виробничого і невиробничого призначення (будівлі, споруди, машини, передавальні пристрої, інвентар і т.п.), що беруть участь у процесі виробництва в продовж багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і поступово (в міру зношення) переносять свою вартість на вироблену продукцію.
16	А. В. Щербина	Основні засоби – це матеріальні активи, що функціонують в натуральній формі як у виробничій сфері, так і в невиробничій протягом довгого часу (більш за один рік).
17	Н.В. Довгалюк	Основні засоби – матеріальні активи підприємства будь-якої форми власності, що неодноразово здійснюються у виробництві для впливу на предмети праці і їх перетворення в придатні до споживання продукти

Продовження табл. А.1

18	І.О. Бланк	Основні засоби – сукупність матеріальних активів в формі засобів праці, які багаторазово приймають участь в процесі виробничо-комерційної діяльності і переносять на продукцію свою вартість частинами
19	А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство формує з метою використання їх у процесі виробництва чи постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій і очікуваний термін корисного застосування яких перевищує рік
20	М. Куттер	Основні засоби – непоточні активи, якими компанія володіє порівняно довго з метою продовження та розвитку своєї діяльності, а не для перепродажу
21	М. Г. Чумаченко	Основні засоби - сукупність матеріально-речових цінностей, що діють у натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і в невиробничій сфері, і вартість яких поступово зменшується у зв'язку з фізичним і моральним зносом.

Джерело: складено автором за матеріалами [27, 28, 31, 41, 52, 54, 62, 87, 91].

Таблиця А.2

Визначення поняття «основні засоби» у нормативно-правових актах України

№ з/п	Найменування нормативно-правового акта	Визначення
1	Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)
2	Податковий кодекс України	Основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин, наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000 грн., невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 грн. і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)
3	Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Основні засоби»	Основні засоби – це матеріальні об'єкти, що їх: а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей; б) використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду
4	Господарський кодекс України	Основними фондами виробничого і невиробничого призначення є будинки, споруди, машини та устаткування, обладнання, інструмент, виробничий інвентар і приладдя, господарський інвентар та інше майно тривалого використання, що віднесено законодавством до основних фондів

Джерело: складено автором на основі [15, 47, 57, 63]

Додаток Б
(довідковий)

Класифікація основних засобів підприємства

Таблиця Б.1

Класифікація основних засобів та необоротних активів у Податковому кодексі України

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 1 - земельні ділянки	-
група 2 - капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 - будівлі	20
споруди	15
передавальні пристрої	10
група 4 - машини та обладнання	5
З них:	
електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програми, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 6000 гривень	2
група 5 - транспортні засоби	5
група 6 - інструменти, прилади, інвентар, меблі	4
група 7 - тварини	6
група 8 - багаторічні насадження	10
група 9 - інші основні засоби	12
група 10 - бібліотечні фонди, збереження Національного архівного фонду України	-
група 11 - малоцінні необоротні матеріальні активи	-
група 12 - тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 - природні ресурси	-
група 14 - інвентарна тара	6
група 15 - предмети прокату	5
група 16 - довгострокові біологічні активи	7

Джерело: [63]

Таблиця Б.2.

Класифікація основних засобів підприємства в економічній літературі

№ з/п	Ознака	Види
1	За приналежністю	<ul style="list-style-type: none"> – власні (належать певному підприємству на правах власності); – орендовані (отримані в лізинг) (не належать певному підприємству, однак на підставі договору оренди використовуються в його господарській діяльності)
2	За характером участі в процесі виробництва	<ul style="list-style-type: none"> – діючі (всі основні засоби, що використовуються у господарській діяльності підприємства); – недіючі (ті, що не використовуються у даний період часу у зв'язку з тимчасовою консервацією підприємства або його окремих об'єктів чи приміщень (цехів)); – запасні (різне устаткування, що знаходиться в резерві і призначене для зміни об'єктів основних засобів, що вибули або ремонтуються)
3	За сферою використання	<ul style="list-style-type: none"> – виробничі (безпосередньо приймають участь у виробничому процесі або створюють необхідні умови для праці (будови, споруди, силові машини і обладнання, робочі машини тощо, що діють у сфері матеріального виробництва)); – невиробничі (не беруть безпосередньої або побічної участі у процесі виробництва й призначені переважно для обслуговування комунальних і культурно-побутових потреб працівників (фонди житлово-комунальних господарств, будинки відпочинку, спортивні табори, дошкільні установи, об'єкти соціально-побутового призначення тощо))
4	За галузю діяльності підприємства	<ul style="list-style-type: none"> – промисловість; – сільське господарство; – транспорт; – зв'язок; – будівництво; – торгівля; – громадське харчування; – лісове господарство; – матеріально-технічне постачання та збут; – заготівлі; – охорона здоров'я; – освіта, культура та мистецтво; – наука та інші
5	За натурально-речовим складом	<ul style="list-style-type: none"> – будівлі; – споруди; – передавальні пристрої; – машини та обладнання; – транспортні засоби; – інструмент; – виробничий інвентар; – господарський інвентар; – земельні ділянки; – капітальні вкладення для поліпшення земель

Продовження табл. Б.2

6	Залежно від впливу на процес виробництва	<ul style="list-style-type: none"> – активні (безпосередньо впливають на оборотні засоби, перетворюючи їх на готову продукцію (робочі машини, устаткування, транспортні засоби, вимірювальні й регулюючі прилади, обчислювальна техніка та лабораторне устаткування)); – пасивні (не використовується активно у виробництві, проте є необхідною умовою його здійснення (будівлі, споруди))
7	За функціями, які основні засоби виконують у виробничому процесі	<ul style="list-style-type: none"> – основні засоби, які безпосередньо беруть участь у виготовленні продукції (робочі машини й устаткування, виробничий і господарський інвентар); – основні засоби, які допомагають у виготовленні продукції (вимірювальні і регулюючі прилади; обчислювальна техніка та лабораторне устаткування); – основні засоби, які сприяють процесу виробництва (не беруть безпосередньої участі і не допомагають виробництву, а лише створюють необхідні умови для нього (будівлі, споруди, транспортні засоби))
8	За ступенем вагомості	<ul style="list-style-type: none"> – конструкторні (несуть найфункціональніше навантаження у процесі створення продукту (будівлі, обладнання, верстати, транспортні засоби)); – допоміжні (несуть найменше навантаження у процесі виробництва (ремонтно-механічне обладнання та інструменти для обслуговування діяльності основних верстатів))
9	За формами заставного забезпечення кредиту і особливостям страхування	<ul style="list-style-type: none"> – рухомі (в процесі застави можуть бути вилучені з володіння підприємства з метою забезпечення кредиту (машини і обладнання, транспортні засоби)); – нерухомі (не можуть бути вилучені з володіння підприємства в процесі застави забезпечення кредиту (земельні ділянки, будівлі, споруди, передавальні пристрої тощо))
10	За виробничо-технічним станом	<ul style="list-style-type: none"> – нові основні засоби; – не нові основні засоби, але достатньо придатні для подальшої експлуатації; – основні засоби, які потребують капітального ремонту; – основні засоби, які потребують реконструкції чи модернізації; – основні засоби, які зазнали значного фізичного і (чи) морального зносу і підлягають списанню та ліквідації
11	За переносом вартості в процесі використання	<ul style="list-style-type: none"> – основні засоби, що амортизується; – основні засоби, що не амортизується.

Джерело: складено автором за матеріалами [6, 27, 52, 56, 62, 68].

Додаток В
(довідковий)

Класифікація джерел формування та відтворення основних засобів підприємства

Таблиця В.1

Класифікація джерел залучення основних засобів підприємства

Власний капітал	<ul style="list-style-type: none"> – зареєстрований капітал; – капітал у дооцінках; – додатковий капітал; – резервний капітал; – нерозподілений прибуток (непокритий збиток); – неоплачений капітал; – вилучений капітал
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> – відстрочені податкові зобов'язання; – довгострокові кредити банків; – інші довгострокові зобов'язання; – довгострокові забезпечення; – цільове фінансування
Поточні зобов'язання і забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> – короткострокові кредити банків; – поточна кредиторська заборгованість; – поточні забезпечення; – доходи майбутніх періодів; – інші поточні зобов'язання
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	

Джерело: [48].

Сутність складових елементів власного капіталу підприємства

Таблиця Г.1

Складові власного капіталу підприємства

№ з/п	Назва складової	Характеристика
1	Зареєстрований капітал	Сума внесків засновників господарського товариства, що визначає мінімальний розмір майна господарського товариства й гарантує інтереси його кредиторів
2	Капітал у дооцінках	Сума дооцінки необоротних активів і фінансових інструментів
3	Додатковий капітал	Капітал, внесений засновниками понад суму статутного капіталу, а також капітал, накопичений внаслідок здійснення операцій щодо дооцінки необоротних активів і фінансових інструментів, одержання необоротних активів на безоплатній основі та інших видів додаткового капіталу
4	Резервний капітал	Сума резервів, створених, відповідно до чинного законодавства або установчих документів, за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства та використовується для покриття можливих збитків, непередбачених витрат й погашення боргів у випадку ліквідації товариства
5	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Це частина прибутку, отриманого та реінвестованого у господарську діяльність підприємства й нерозподіленого між його засновниками
6	Неоплачений капітал	Це сума заборгованості власників (акціонерів, учасників) господарських товариств будь-якого типу за внесками до статутного капіталу
7	Вилучений капітал	Це фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників

Джерело: складено автором на основі [17, 80, 82, 85].

Сутність складових позикового капіталу підприємства

Таблиця Д.1

Складові позикового капіталу підприємства

№ з/п	Назва складової	Характеристика
1	Приватне розміщення акцій	Означає, що компанія продає свої акції безпосередньо невеликій групі інвесторів, таких як банки, страхові компанії, фінансові установи, пайові інвестиції тощо. Це дуже простий і економічний спосіб, оскільки він не включає випуск проспекту емісії, не потребує залучення брокерів та страховиків тощо
2	Цільове фінансування	До засобів спеціального призначення і цільового фінансування належать безоплатно отримані цінності від фізичних і юридичних осіб, а також безповоротні і поворотні бюджетні асигнування на утримання об'єктів соціальної інфраструктури і на відновлення платоспроможності підприємств на бюджетному фінансуванні
3	Строкові позики	Це кредити, отримані від банків та фінансових установ, і є найважливішим джерелом фінансування. Строкові кредити, як правило, підлягають погашенню протягом десяти років і більше та мають фіксовану процентну ставку. Акціонери не втрачають права власності на компанію, отримуючи строкові позики
4	Боргові зобов'язання	Дають фіксований дохід у вигляді відсотків. Тим самим вони менш ризиковані та регулярно повертаються держателям боргових зобов'язань. З випуском боргових зобов'язань акціонери можуть зберігати контроль і отримувати більший прибуток від своїх інвестицій. На реальну величину власного капіталу впливає також заборгованість засновників за внесками у статутний капітал і вартість акцій, викуплених в акціонерів, з метою їх наступного перепродажу або анулювання, тому ці статті віднімаються з його суми

Джерело: складено автором на основі [73, 95, 103]

Види лізингових операцій відповідно до чинного законодавства України

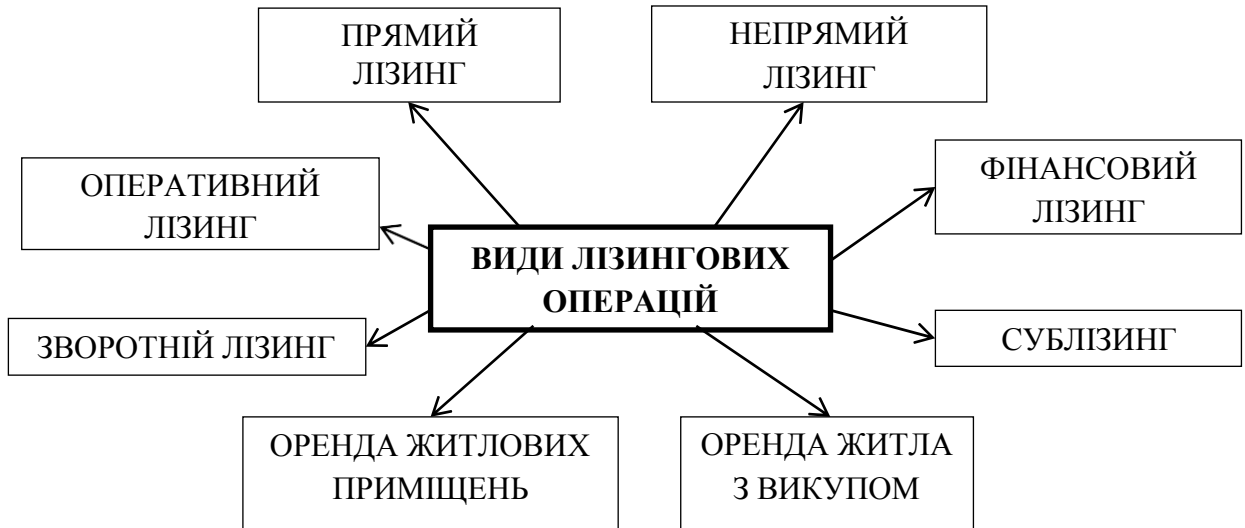

Рис. Е.1. Види лізингових операцій

Джерело: [48]

Переваги та недоліки орендних операцій

Таблиця Ж.1

Переваги та недоліки орендних операцій

Переваги	Недоліки
<ul style="list-style-type: none"> – збільшення ринкової вартості підприємства за рахунок отримання додаткового прибутку без придбання основних засобів у власність; – збільшення обсягу і диверсифікація господарської діяльності підприємства без істотного розширення обсягу фінансування його необоротних активів; – істотна економія фінансових ресурсів на початковому етапі використання орендованих основних засобів; – зниження ризику втрати фінансової стійкості, так як оперативний лізинг (оренда) не веде до зростання фінансових зобов'язань (пасивів), а являє собою так зване позабалансове фінансування основних засобів; – зниження потреби в активах підприємства в розрахунку на одиницю виробленої (реалізованої) продукції, так як орендовані види основних засобів перебувають на балансі орендодавця. В умовах оподаткування майна це дозволяє зменшити розмір податкових платежів; – звільнення орендаря від тривалого використання капіталу в незавершеному будівництві при самостійному формуванні основних засобів (проектно-конструкторських робіт, фінансування наукових розробок, будівельно-монтажних робіт, освоєння нового виробництва тощо); – зниження фінансових ризиків, пов'язаних з моральним старінням і необхідністю прискореного відновлення основних засобів (при оперативному лізингу); – більш проста процедура отримання та оформлення в порівнянні з одержанням і оформленням довгострокового кредиту 	<ul style="list-style-type: none"> – подорожчання собівартості продукції у зв'язку з тим, що розмір орендної плати зазвичай набагато вище, ніж розмір амортизаційних відрахувань. Це може послабити позиції підприємства в ціновій конкуренції або знизити рівень рентабельності його господарської діяльності; – здійснення прискореної амортизації (при фінансовий лізинг) може бути здійснено лише за згодою орендодавця, що обмежує можливості підприємства у формуванні власних ресурсів за рахунок проведення необхідної амортизаційної політики; – неможливість істотної модернізації використовуюваного майна без згоди орендодавця, що обмежує швидкість його відновлення і поліпшення з метою підвищення рентабельності використання; – більш висока в окремих випадках вартість обслуговування лізингових платежів в порівнянні з обслуговуванням довгострокового банківського кредиту (при використанні фінансового або поворотного лізингу); – недоотримання доходу в формі ліквідаційної вартості основних засобів при оперативному лізингу, якщо термін оренди збігається з терміном повної їх амортизації; – ризик не продовження оренди при оперативному лізингу в період високої господарської кон'юнктури, коли орендовані види основних засобів використовуються найбільш ефективно (це пов'язано з терміновим характером орендних відносин при цій формі)

Джерело: складено автором за матеріалами [4]

Додаток И
(довідковий)

Фактори впливу на ефективність використання основних засобів підприємства

Таблиця И.1

Фактори впливу на ефективність використання основних засобів підприємства

Екзогенні		Ендогенні (Мікрорівень)
Макрорівень	Мезорівень	
<ul style="list-style-type: none"> – економічні (стан національного виробництва в цілому; рівень інфляції; стійкість національної валюти; розвиток міжнародних економічних зв'язків; податкова система; ставка банківського відсотка тощо) – соціальні (рівень життя населення; рівень та зміна реальних та номінальних доходів населення; розмір заробітної плати, пенсій, допомоги та їх зміна тощо) – правові (нестабільність існуючого законодавства, державне регулювання тощо) – науково-технічний прогрес 	<ul style="list-style-type: none"> – природно-кліматичні умови; – особливості регіонального розвитку; – міжгосподарські зв'язки та партнерські відносини 	<ul style="list-style-type: none"> – Економічні (конкурентні позиції підприємства на ринку; амортизаційна політика; політика формування та розподілу прибутку підприємства; фінансовий стан підприємства тощо); – трудові (ефективність кадрової політики, кваліфікаційні характеристики персоналу; методи мотивації тощо); – адміністративно-управлінські (наявність розробленої стратегії підприємства, використовувані методи планування, організаційний тип та методи управління тощо); – техніко-технологічні (тривалість роботи основних засобів протягом періоду та максимальне їх завантаження; продуктивність обладнання тощо); – забезпеченість основними засобами та ступінь їх придатності; – спеціалізація виробництва

Джерело: розроблено автором на основі [22, 72, 80].

Етапи процесу аналізу ефективності використання основних засобів підприємства

Рис. К.1. Етапи процесу аналізу ефективності використання основних засобів

Джерело: розроблено автором на основі [12, 26, 74].

Додаток Л
(довідковий)

Техніко-економічні показники фінансово-господарської діяльності ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

Таблиця Л.1

Основні техніко-економічні показники фінансово-господарської діяльності ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

№ з/п	Показники	2017	2018	2019	2020	Абсолютне відхилення (+,-)				Темп приросту, %			
						2018	2019	2020	2017-2020	2018	2019	2020	2017-2020
1	Чиста виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	44448	40299	20546	45807,8	-4149	-19753	25261,8	1359,8	-9,33	-49,02	122,95	3,06
2	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	29472	23312	8210	24759,9	-6160	-15102	16549,9	-4712,1	-20,90	-64,78	201,58	-15,99
3	Витрати на 1 грн. продукції, грн.	0,66	0,58	0,40	0,54	-0,08	-0,18	0,14	-0,12	-12,76	-30,92	35,27	-18,48
4	Валовий прибуток (+) або збиток (-) звітного періоду, тис. грн.	14976	16987	12336	21047,9	2011	-4651	8711,9	6071,9	13,43	-27,38	70,62	40,54
5	Фінансові результати від звичайної діяльності, тис. грн.	17035	15320	10385	17170,7	-1715	-4935	6785,7	135,7	-10,07	-32,21	65,34	0,80
6	Чистий прибуток (+), збиток (-), тис. грн..	17035	15320	10385	17170,7	-1715	-4935	6785,7	135,7	-10,07	-32,21	65,34	0,80

Джерело: складено і розраховано автором за матеріалами підприємства

Додаток М
(довідковий)

Аналіз складу та структури основних засобів ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

Таблиця М.1

Динаміка та структура основних засобів ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

№ з/п	Група основних засобів	2017		2018		2019		2020	
		Сума, тис. грн.	Частка, %	Сума, тис. грн.	Частка, %	Сума, тис. грн.	Частка, %	Сума, тис. грн.	Частка, %
1	Будівлі та споруди	6031	63,86	5844	46,82	5655	22,98	5476	17,39
2	Машини та обладнання	2790	29,54	5353	42,88	17794	72,30	24988	79,33
3	Транспортні засоби	504	5,34	1134	9,08	978	3,97	874	2,77
4	Інші	119	1,26	152	1,22	185	0,75	159	0,51
5	Усього	9444	100,0	12483	100,0	24612	100,0	31497	100,0

Джерело: складено і розраховано автором за матеріалами підприємства

Таблиця М.2

Динаміка та структура основних засобів ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

№ з/п	Група основних засобів	2018		2019		2020		2017-2020	
		Абсолютний приріст, тис. грн.	Темп приросту, %	Абсолютний приріст, тис. грн.	Темп приросту, %	Абсолютний приріст, тис. грн.	Темп приросту, %	Абсолютний приріст, тис. грн.	Темп приросту, %
1	Будівлі та споруди	-187	-3,10	-189	-3,23	-179	-3,17	-555	-9,20
2	Машини та обладнання	2563	91,86	12441	232,41	7194	40,43	22198	795,63
3	Транспортні засоби	630	125,00	-156	-13,76	-104	-10,63	370	73,41
4	Інші	33	27,73	33	21,71	-26	-14,05	40	33,61
5	Усього	3039	32,18	12129	97,16	6885	27,97	22053	233,51

Джерело: складено і розраховано автором за матеріалами підприємства

Додаток Н
(довідковий)

Співвідношення активних та пасивних основних засобів ТОВ «Агробуд» за
2017-2020 рр.

Таблиця Н.1

Аналіз питомої ваги активної і пасивної частин основних засобів ТОВ «Агробуд»
за 2017-2020 рр.

№ з/п	Показник	2017		2018		2019		2020	
		Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %
1	Активна частина основних засобів	3294	34,88	6487	51,97	18772	76,27	25862	82,11
2	Пасивна частина основних засобів	6150	65,12	5996	48,03	5840	23,73	5635	17,89
3	Усього	9444	100,0	12483	100,0	24612	100,0	31497	100,0

Джерело: складено і розраховано автором за матеріалами підприємства

Таблиця Н.2

Ланцюгові та базисні показники динаміки активної і пасивної частини основних
засобів ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

№ з/п	Показник	2018		2019		2020		2017-2020	
		Абсолютний приріст, тис. грн.	Темп приросту, %	Абсолютний приріст, тис. грн.	Темп приросту, %	Абсолютний приріст, тис. грн.	Темп приросту, %	Абсолютний приріст, тис. грн.	Темп приросту, %
1	Активна частина основних засобів	3193	96,93	12285	189,38	7090	37,77	22568	685,12
2	Пасивна частина основних засобів	-154	-2,50	-156	-2,60	-205	-3,51	-515	-8,37
3	Усього	3039	32,18	12129	97,16	6885	27,97	22053	233,51

Джерело: складено і розраховано автором за матеріалами підприємства

Додаток П
(довідковий)

Оцінювання стану основних засобів ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

Таблиця П.1

Аналіз стану основних засобів ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

№ з/п	Показник	2017	2018	2019	2020	Ланцюгові абсолютні відхилення (+,-)			
						2018	2019	2020	2017-2020
Початкові дані:									
1	Первісна вартість основного капіталу, тис. грн.	21537	25129	39621	50369	3592	14492	10748	28832
2	Зношеність основного капіталу, тис. грн.	12093	12646	15009	18871	553	2363	3862	6778
3	Залишкова вартість основного капіталу	9444	12483	24612	31496	3039	12129	6884	22052
Розрахункові показники:									
4	Коефіцієнт зносу	56,15	50,32	37,88	37,47	-5,83	-12,44	-0,41	-18,68
5	Коефіцієнт придатності	43,85	49,68	62,12	62,53	5,83	12,44	0,41	18,68

Джерело: складено і розраховано автором за матеріалами підприємств

Додаток Р
(довідковий)

Оцінювання ефективності використання основних засобів ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

Таблиця Р.1

Аналіз ефективності використання основних засобів ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

№ з/п	Показники	2017	2018	2019	2020	Ланцюгові абсолютні відхилення (+,-)			
						2018	2019	2020	2017-2020
Початкові дані:									
1	Обсяг виготовленої продукції, тис. грн.	39979	39993	32401	50768	14	-7592	18367	10789
2	Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	9554	10963,5	18547,5	28054,5	1279	7583,5	9507	18369,5
	В тому числі:								
	Активної частини	3232,5	4890,5	12629,5	22317	1658	7739	9687,5	19084,5
3	Чистий прибуток, тис. грн.	17035	15320	10385	17171	-1715	-4935	6786	136
4	Середньооблікова чисельність працюючих, осіб	82	81	76	72	-1	-5	-4	-10
Розрахункові показники:									
5	Капіталовіддача, грн.:								
	У тому числі:								
	Основних засобів	4,22	3,69	1,76	1,82	-0,53	-1,93	0,06	-2,40
	Активної частини	11,73	8,01	2,55	2,27	-3,72	-5,46	-0,28	-9,46
6	Капіталомісткість, грн.:								
	У тому числі:								
	Основних засобів	0,24	0,27	0,57	0,55	0,03	0,30	-0,02	0,31
	Активної частини	0,09	0,12	0,39	0,44	0,04	0,27	0,05	0,36

Продовження табл. Р.1

7	Рентабельність,%:								
	У тому числі:								
	Основних засобів	179,84	141,54	56,51	61,52	-38,30	-85,02	5,01	-118,31
	Активної частини	499,78	306,86	81,72	76,65	-192,92	-225,14	-5,07	-423,13
8	Капіталоозброєність, грн.	115,52	133,63	241,80	387,63	18,11	108,17	145,83	272,11
9	Технічна озброєність, грн.	41,57	61,64	167,21	311,12	20,07	105,57	143,91	269,55
10	Продуктивність праці, тис. грн.	487,55	493,74	426,33	705,11	6,19	-67,41	278,78	217,56

Джерело: складено і розраховано автором за матеріалами підприємства

Додаток С
(обов'язковий)

Баланс (Звіт про фінансовий стан) та Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТОВ «Агробуд» за 2017-2020 рр.

Підприємство ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «АГРОБУД»

Територія ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ

Організаційно-правова форма господарювання ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Вид економічної діяльності Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур

Середня кількість працівників 82

Одиниця виміру : тис. грн.

Адреса 22300 Вінницька область Оратівський район смт.Оратів вул. Леніна, буд. 2, т.(04330) 21490

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

за КОАТУУ
за КОПФГ

за КВЕД

Коди		
2018	01	01
05531021		
0523155100		
240		
01.11		

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на "31" грудня 2017 р.

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	--	--
первісна вартість	1001	--	--
накопичена амортизація	1002	--	--
Незавершені капітальні інвестиції	1005	--	--
Основні засоби	1010	9664	9444
первісна вартість	1011	21810	21537
знос	1012	12146	12093
Інвестиційна нерухомість	1015	--	--
Довгострокові біологічні активи	1020	175	87
первісна вартість	1021	175	87
накопичена амортизація	1022	--	--
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	--	--
інші фінансові інвестиції	1035	20	20
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	1375	1115
Відстрочені податкові активи	1045	--	--
Інші необоротні активи	1090	--	--
Усього за розділом I	1095	11234	10666
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	7064	2537
Виробничі запаси	1101	1158	1066
Незавершене виробництво	1102	489	523
Готова продукція	1103	5417	948
Поточні біологічні активи	1110	583	411
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	135	10330
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	246	2620

з бюджетом	1135	5	1
у тому числі з податку на прибуток	1136	--	--
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	9	157
Поточні фінансові інвестиції	1160	--	--
Гроші та їх еквіваленти	1165	2460	9653
Готівка	1166	12	51
Рахунки в банках	1167	2448	9602
Витрати майбутніх періодів	1170	--	--
Інші оборотні активи	1190	--	4
Усього за розділом II	1195	10502	25713
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	--	--
Баланс	1300	21736	36379

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	5909	5909
Капітал у дооцінках	1405	1043	1043
Додатковий капітал	1410	7134	7134
Резервний капітал	1415	1478	1478
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	6053	20228
Неоплачений капітал	1425	(--)	(--)
Вилучений капітал	1430	(--)	(--)
Усього за розділом I	1495	21617	35792
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	--	--
Довгострокові кредити банків	1510	--	--
Інші довгострокові зобов'язання	1515	--	--
Довгострокові забезпечення	1520	--	--
Цільове фінансування	1525	--	--
Усього за розділом II	1595	--	--
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	--	--
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	--	--
товари, роботи, послуги	1615	7	3
розрахунками з бюджетом	1620	12	141
у тому числі з податку на прибуток	1621	--	--
розрахунками зі страхування	1625	20	2
розрахунками з оплати праці	1630	61	116
за одержаними авансами	1635	--	24
за розрахунками з учасниками	1640	--	--
Поточні забезпечення	1660	--	--
Доходи майбутніх періодів	1665	--	--
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	--	--
Інші поточні зобов'язання	1690	19	301
Усього за розділом III	1695	119	587
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	--	--
Баланс	1900	21736	36379

Директор

(підпис)

Шевчук Олександр Петрович

Головний бухгалтер

(підпис)

Бадьора Раїса Григорівна

Підприємство ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «АГРОБУД»

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

Коди		
2018	01	01
05531021		

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний
дохід) за 2017 рік**

Форма № 2

Код за ДКУД 1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	44448	18878
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(29472)	(14571)
Валовий:			
прибуток	2090	14976	4307
збиток	2095	(--)	(--)
Інші операційні доходи	2120	5031	1765
Адміністративні витрати	2130	(1763)	(1319)
Витрати на збут	2150	(221)	(166)
Інші операційні витрати	2180	(988)	(713)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	17035	3874
збиток	2195	(--)	(--)
Дохід від участі в капіталі	2200	--	--
Інші фінансові доходи	2220	--	--
Інші доходи	2240	--	--
Фінансові витрати	2250	(--)	(--)
Втрати від участі в капіталі	2255	(--)	(--)
Інші витрати	2270	(--)	(--)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	17035	3874
збиток	2295	(--)	(--)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	--	--
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	--	--
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	17035	3874
збиток	2355	(--)	(--)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	--	--
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	--	--
Накопичені курсові різниці	2410	--	--
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	--	--
Інший сукупний дохід	2445	--	--
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	--	--
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	--	--
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	--	--
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	17035	3874

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	21444	12431
Витрати на оплату праці	2505	3573	2893
Відрахування на соціальні заходи	2510	1424	1170
Амортизація	2515	488	465
Інші операційні витрати	2520	988	713
Разом	2550	27917	17672

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	--	--
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	--	--
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	--	--
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	--	--
Дивіденди на одну просту акцію	2650	--	--

Директор

(підпис)

Шевчук Олександр Петрович

Головний бухгалтер

(підпис)

Бадьора Раїса Григорівна

Підприємство ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «АГРОБУД»

Територія ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ

Організаційно-правова форма господарювання ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Вид економічної діяльності Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур

Середня кількість працівників 81

Одиниця виміру : тис. грн.

Адреса 22300 Вінницька область Оратівський район смт.Оратів вул. Леніна, буд. 2, т.(04330) 21490

Дата (рік, місяць, число)

за ЄДРПОУ

за КОАТУУ

за КОПФГ

за КВЕД

Коди		
2019	01	01
05531021		
0523155100		
240		
01.11		

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

V

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на "31" грудня 2018 р.

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	--	--
первісна вартість	1001	--	--
накопичена амортизація	1002	--	--
Незавершені капітальні інвестиції	1005	--	--
Основні засоби	1010	9444	12483
первісна вартість	1011	21537	25129
знос	1012	12093	12646
Інвестиційна нерухомість	1015	--	--
Довгострокові біологічні активи	1020	87	90
первісна вартість	1021	87	90
накопичена амортизація	1022	--	--
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	--	--
інші фінансові інвестиції	1035	20	20
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	1115	724
Відстрочені податкові активи	1045	--	--
Інші необоротні активи	1090	--	--
Усього за розділом I	1095	10666	13317
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	2537	2031
Виробничі запаси	1101	1066	1107
Незавершене виробництво	1102	523	282
Готова продукція	1103	948	642
Поточні біологічні активи	1110	411	260
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	10330	21
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	2620	1203
з бюджетом	1135	1	46
у тому числі з податку на прибуток	1136	--	--
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	157	140
Поточні фінансові інвестиції	1160	--	--
Гроші та їх еквіваленти	1165	9653	29928
Готівка	1166	51	10
Рахунки в банках	1167	9602	29918

Витрати майбутніх періодів	1170	--	--
Інші оборотні активи	1190	4	--
Усього за розділом II	1195	25713	33629
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	--	--
Баланс	1300	36379	46946

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	5909	5909
Капітал у дооцінках	1405	1043	1043
Додатковий капітал	1410	7134	7134
Резервний капітал	1415	1478	4885
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	20228	27407
Неоплачений капітал	1425	(--)	(--)
Вилучений капітал	1430	(--)	(--)
Усього за розділом I	1495	35792	46378
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	--	--
Довгострокові кредити банків	1510	--	--
Інші довгострокові зобов'язання	1515	--	--
Довгострокові забезпечення	1520	--	--
Цільове фінансування	1525	--	--
Усього за розділом II	1595	--	--
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	--	--
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	--	--
товари, роботи, послуги	1615	3	4
розрахунками з бюджетом	1620	141	181
у тому числі з податку на прибуток	1621	--	--
розрахунками зі страхування	1625	2	17
розрахунками з оплати праці	1630	116	117
за одержаними авансами	1635	24	2
за розрахунками з учасниками	1640	--	46
Поточні забезпечення	1660	--	--
Доходи майбутніх періодів	1665	--	--
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	--	--
Інші поточні зобов'язання	1690	301	201
Усього за розділом III	1695	587	568
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	--	--
Баланс	1900	36379	46946

Директор

(підпис)

Шевчук Олександр Петрович

Головний бухгалтер

(підпис)

Бадьора Раїса Григорівна

Підприємство ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «АГРОБУД»

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

Коди		
2019	01	01
05531021		

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний
дохід) за 2018 рік**

Форма № 2

Код за ДКУД 1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	40299	44448
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(23312)	(29472)
Валовий:			
прибуток	2090	16987	14976
збиток	2095	(--)	(--)
Інші операційні доходи	2120	1213	5031
Адміністративні витрати	2130	(1587)	(1763)
Витрати на збут	2150	(393)	(221)
Інші операційні витрати	2180	(900)	(988)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	15320	17035
збиток	2195	(--)	(--)
Дохід від участі в капіталі	2200	--	--
Інші фінансові доходи	2220	--	--
Інші доходи	2240	--	--
Фінансові витрати	2250	(--)	(--)
Втрати від участі в капіталі	2255	(--)	(--)
Інші витрати	2270	(--)	(--)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	15320	17035
збиток	2295	(--)	(--)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	--	--
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	--	--
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	15320	17035
збиток	2355	(--)	(--)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	--	--
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	--	--
Накопичені курсові різниці	2410	--	--
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	--	--
Інший сукупний дохід	2445	--	--
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	--	--
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	--	--
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	--	--
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	15320	17035

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	19340	21444
Витрати на оплату праці	2505	3816	3573
Відрахування на соціальні заходи	2510	819	1424
Амортизація	2515	553	488
Інші операційні витрати	2520	900	988
Разом	2550	25428	27917

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	--	--
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	--	--
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	--	--
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	--	--
Дивіденди на одну просту акцію	2650	--	--

Директор

(підпис)

Шевчук Олександр Петрович

Головний бухгалтер

(підпис)

Бадьора Раїса Григорівна

Підприємство ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «АГРОБУД»

Територія ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ

Організаційно-правова форма господарювання ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Вид економічної діяльності Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур

Середня кількість працівників 76

Одиниця виміру : тис. грн.

Адреса 22300 Вінницька область Оратівський район смт.Оратів вул. Леніна, буд. 2, т.(04330) 21490

Дата (рік, місяць, число)

за ЄДРПОУ

за КОАТУУ

за КОПФГ

за КВЕД

Коди		
2020	01	01
05531021		
0523155100		
240		
01.11		

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на "31" грудня 2019 р.

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	--	--
первісна вартість	1001	--	--
накопичена амортизація	1002	--	--
Незавершені капітальні інвестиції	1005	--	--
Основні засоби	1010	12483	24612
первісна вартість	1011	25129	39621
знос	1012	12646	15009
Інвестиційна нерухомість	1015	--	--
Довгострокові біологічні активи	1020	90	68
первісна вартість	1021	90	68
накопичена амортизація	1022	--	--
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	--	--
інші фінансові інвестиції	1035	20	20
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	724	280
Відстрочені податкові активи	1045	--	--
Інші необоротні активи	1090	--	--
Усього за розділом I	1095	13317	24980
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	2031	16779
Виробничі запаси	1101	1107	2987
Незавершене виробництво	1102	282	1295
Готова продукція	1103	642	12497
Поточні біологічні активи	1110	260	395
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	21	6
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	1203	3079
з бюджетом	1135	46	2332
у тому числі з податку на прибуток	1136	--	--
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	140	90
Поточні фінансові інвестиції	1160	--	--
Гроші та їх еквіваленти	1165	29928	5201
Готівка	1166	10	14
Рахунки в банках	1167	29918	5187

Витрати майбутніх періодів	1170	--	--
Інші оборотні активи	1190	--	--
Усього за розділом II	1195	33629	27882
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	--	--
Баланс	1300	46946	52862

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	5909	5909
Капітал у дооцінках	1405	1043	1043
Додатковий капітал	1410	7134	7134
Резервний капітал	1415	4885	6416
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	27407	31514
Неоплачений капітал	1425	(--)	(--)
Вилучений капітал	1430	(--)	(--)
Усього за розділом I	1495	46378	52018
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	--	--
Довгострокові кредити банків	1510	--	--
Інші довгострокові зобов'язання	1515	--	--
Довгострокові забезпечення	1520	--	--
Цільове фінансування	1525	--	--
Усього за розділом II	1595	--	--
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	--	--
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	--	--
товари, роботи, послуги	1615	4	4
розрахунками з бюджетом	1620	181	41
у тому числі з податку на прибуток	1621	--	--
розрахунками зі страхування	1625	17	36
розрахунками з оплати праці	1630	117	215
одержаними авансами	1635	2	2
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	46	35
Поточні забезпечення	1660	--	--
Доходи майбутніх періодів	1665	--	--
Інші поточні зобов'язання	1690	201	513
Усього за розділом III	1695	568	846
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	--	--
Баланс	1900	46946	52862

Директор

(підпис)

Шевчук Олександр Петрович

Головний бухгалтер

(підпис)

Бадьора Раїса Григорівна

Підприємство ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «АГРОБУД»

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

Коди		
2020	01	01
05531021		

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний
дохід) за 2019 рік**

Форма № 2

Код за ДКУД 1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	20546	40299
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(8210)	(23312)
Валовий:			
прибуток	2090	12336	16987
збиток	2095	(--)	(--)
Інші операційні доходи	2120	502	1213
Адміністративні витрати	2130	(1645)	(1587)
Витрати на збут	2150	(293)	(393)
Інші операційні витрати	2180	(515)	(900)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	10385	15320
збиток	2195	(--)	(--)
Дохід від участі в капіталі	2200	--	--
Інші фінансові доходи	2220	--	--
Інші доходи	2240	--	--
Фінансові витрати	2250	(--)	(--)
Втрати від участі в капіталі	2255	(--)	(--)
Інші витрати	2270	(--)	(--)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	10385	15320
збиток	2295	(--)	(--)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	--	--
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	--	--
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	10385	15320
збиток	2355	(--)	(--)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	--	--
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	--	--
Накопичені курсові різниці	2410	--	--
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	--	--
Інший сукупний дохід	2445	--	--
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	--	--
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	--	--
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	--	--
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	10385	15320

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	15531	19340
Витрати на оплату праці	2505	4260	3816
Відрахування на соціальні заходи	2510	862	819
Амортизація	2515	2363	553
Інші операційні витрати	2520	515	900
Разом	2550	23531	25428

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	--	--
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	--	--
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	--	--
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	--	--
Дивіденди на одну просту акцію	2650	--	--

Директор

(підпис)

Шевчук Олександр Петрович

Головний бухгалтер

(підпис)

Бадьора Раїса Григорівна

СПРОЩЕНИЙ ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємництва

Підприємство ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «АГРОБУД»

Територія ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ

Організаційно-правова форма господарювання ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Вид економічної діяльності Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур

Середня кількість працівників 72

Одиниця виміру : тис. грн. з одним десятковим знаком

Адреса 22300 Вінницька область Оратівський район смт.Оратів вул. Леніна, буд. 2, т.(04330) 21490

Дата (рік, місяць, число)

за ЄДРПОУ

за КОАТУУ

за КОПФГ

за КВЕД

Коди		
2021	01	01
05531021		
0523155100		
240		
01.11		

1. Баланс на "31" грудня 2020 р.

Форма № 1-м

Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	--	--
Основні засоби	1010	24611.6	31496.9
первісна вартість	1011	39621.0	50368.1
знос	1012	(15009.4)	(18871.2)
Довгострокові біологічні активи	1020	68.4	56.0
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	20.5	20.5
Інші необоротні активи	1090	280.0	121.0
Усього за розділом I	1095	24980.5	31694.4
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	16778.5	23138.1
Виробничі запаси	1101	2987.4	4123.3
Незавершене виробництво	1102	1295.3	1556.2
Готова продукція	1103	12495.8	17458.6
Поточні біологічні активи	1110	395.2	312.3
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	3085.0	4350.6
з бюджетом	1135	2332.0	949.0
у тому числі з податку на прибуток	1136	--	--
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	89.9	66.1
Поточні фінансові інвестиції	1160	--	--
Гроші та їх еквіваленти	1165	5201.2	3320.3
Витрати майбутніх періодів	1170	--	--
Інші оборотні активи	1190	--	--
Усього за розділом II	1195	27881.8	32136.4
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	--	--
Баланс	1300	52862.3	63830.8

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	5909.4	5909.4
Додатковий капітал	1410	8177.0	8177.0
Резервний капітал	1415	6416.4	7454.9
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	31514.0	41295.5
Неоплачений капітал	1425	(--)	(--)
Усього за розділом I	1495	52019.1	62836.8
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1500	--	--
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	--	--
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	--	--
товари, роботи, послуги	1615	4.1	80.9
розрахунками з бюджетом	1620	40.5	48.5
у тому числі з податку на прибуток	1621	--	--
розрахунками зі страхування	1625	35.5	37.6
розрахунками з оплати праці	1630	215.4	247.9
Доходи майбутніх періодів	1665	--	--
Інші поточні зобов'язання	1690	549.7	579.1
Усього за розділом III	1695	845.2	994.0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	--	--
Баланс	1900	52862.3	63830.8

2. Звіт про фінансові результати за 2020 рік

Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	45806.8	20545.8
Інші операційні доходи	2120	739.0	501.8
Інші доходи	2240	--	--
Разом чисті доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	46545.8	21047.6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(24759.9)	(8210.1)
Інші операційні витрати	2180	(4615.2)	(2452.1)
Інші витрати	2270	(--)	(--)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(29375.1)	(10662.2)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	17170.7	10385.4
Податок на прибуток	2300	--	--
Чистий прибуток (збиток) (2290-2300)	2350	17170.7	10385.4

Директор

(підпис)

Шевчук Олександр Петрович

Головний бухгалтер

(підпис)

Бадьора Раїса Григорівна